

UCHWAŁA NR XXVI/172/2021

RADY GMINY KORCZEW

Z dnia 28 kwietnia 2021r.

w sprawie przyjęcia „Diagnozy lokalnych zagrożeń społecznych Gminy Korczew”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020r. poz. 713 z póź. zm.) uchwala, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się „Diagnozę lokalnych zagrożeń społecznych gminy Korczew”, w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady Gminy Korczew

Barbara Roszuk

U Z A S A D N I E N I E

Do problemów społecznych, które w ostatnich dekadach dają najwyraźniej znać o sobie w polskiej rzeczywistości należy zaliczyć: alkoholizm, narkomanię, nikotynizm, ubóstwo, bezrobocie, przemoc, hazard, bezradność opiekuńczo-wychowawczą oraz wykluczenie społeczne. Wszystkie wymienione problemy dotyczą także społeczności gminy Korczew. Każdy z tych problemów w celu określenia i ustalenia jego rozwiązania wymaga odmiennego podejścia i działań specjalistów. Punktem wyjścia wszelkiej interwencji socjalnej jest diagnoza, będąca niezbędnym elementem poprawnie zaplanowanego procesu zmian.

Pomaga ona zidentyfikować negatywne, nieakceptowane zjawiska, a także niezaspokojone potrzeby i oczekiwania grupy społecznej. W szerokim znaczeniu, diagnozą społeczną są społeczne badania, w których zbiera się dane szczegółowe, porządkuje je i interpretuje w celu udzielenia odpowiedzi na pytania: „Jak jest? Co to jest? Dlaczego tak jest?”. Celem takiej diagnozy jest poznanie problemów, a przedmiotem są różne zjawiska społeczne. Diagnoza społeczna zrealizowana na zlecenie Komisji Rozwiązywania Problemów Społecznych, pozwala poznać zagrożenia społeczne występujące na terenie gminy Korczew, a w szczególności:

- rodzaje występujących problemów, ich skali, zakresu oraz stanu zasobów gminy w zakresie rozwiązywania występujących lokalnych problemów społecznych. Przedmiotem badania były zdarzenia i sytuacje społecznie dotkliwe, celem zaś będzie zmiana społeczna, a efektem przede wszystkim wnioski i zalecenia dla praktyków i realizatorów zadań z zakresu lokalnej polityki społecznej. Diagnozę społeczną przeprowadzono w celu:
 - ✓ identyfikacji przyczyn wywołujących sytuacje problemowe,
 - ✓ identyfikacji wzajemnych związków pomiędzy problemami i kwestiami społecznymi,
 - ✓ identyfikacji skali problemów społecznych w danym układzie administracyjnym,
 - ✓ identyfikacji regionalnych, lokalnych uwarunkowań problemów społecznych,
 - ✓ analizy podejmowanych działań zmierzających do rozwiązania sytuacji problemowej lub jej złagodzenia,
 - ✓ analizy proponowanych rozwiązań przez politykę społeczną regionu.

Przeprowadzona diagnoza społeczna stanowi fundament do planowania różnych programów służących profilaktyce i rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych.

2021

Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych

Gmina Korczew

Spis treści

WSTĘP	3
ROZDZIAŁ I DANE DEMOGRAFICZNE	4
ROZDZIAŁ II METRYKA GMINY	6
2.1. Działalność Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej	6
2.2. Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	7
2.2.1 Zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych	8
2.3. Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego	9
2.4. Przestępczość na terenie Gminy Korczew	10
ROZDZIAŁ III LOKALNE ZAGROŻENIA SPOŁECZNE W GRUPIE DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW	13
3.1. Grupa badana.....	13
3.2. Cel badania.....	14
3.3. Podstawowe problemy społeczne w opinii mieszkańców.....	15
3.4. Spożywanie alkoholu oraz związane z nim inne problemy społeczne.....	16
3.5. Substancje psychoaktywne: nikotyna.....	22
3.6. Substancje psychoaktywne: narkotyki i dopalacze	24
3.7. Przemoc w rodzinie	28
3.7.1. Przekonania dotyczące wychowania dzieci	28
3.7.2. Zjawisko przemocy w rodzinie	30
3.8. Hazard	34
3.9. Cyberprzemoc i uzależnienie od Internetu.....	36
ROZDZIAŁ IV BADANIA SPRZEDAWCÓW NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH.....	38
4.1. Grupa badana.....	38
4.2. Cel badania	38
4.3. Wyniki badań	39

ROZDZIAŁ V PROBLEMY SPOŁECZNE W ŚRODOWISKU DZIECI I MŁODZIEŻY ..	47
5.1. Metodologia	47
5.2. Cel badania	47
5.3. Charakterystyka grupy badanej	48
5.4. Wyniki	51
5.4.1. Substancje psychoaktywne: Alkohol	51
5.4.2. Substancje psychoaktywne: Papierosy	54
5.4.3. Substancje psychoaktywne: Narkotyki i dopalacze	56
5.4.4. Postawy wobec substancji psychoaktywnych	57
5.4.5. Przemoc w szkole	58
5.4.6. Uzależnienie od Internetu i cyberprzemoc	60
5.4.7. Hazard	65
5.4.8. Formy spędzania czasu wolnego	67
ROZDZIAŁ VI PODSUMOWANIE I WNIOSKI	73
6.1. Oddziaływania profilaktyczne wśród dzieci i młodzieży – rekomendacje oparte na modelu profilaktyki pozytywnej	79
Spis tabel	82
Spis wykresów	83

WSTĘP

Raport ma na celu przedstawienie wyników badań ankietowych przeprowadzonych na początku 2021 roku, obejmujących podstawowe problemy społeczne związane z nadużywaniem alkoholu, nikotyny, dopalaczy i narkotyków, uzależnieniem od hazardu, przemocą w rodzinie oraz w środowisku szkolnym, cyberprzemocą, a także postawami społecznymi wobec tychże zjawisk.

Dane dotyczące lokalnych zagrożeń społecznych uzyskane zostały w drodze anonimowych badań ankietowych przeprowadzonych w Gminie Korczew wśród trzech grup reprezentujących lokalne środowiska:

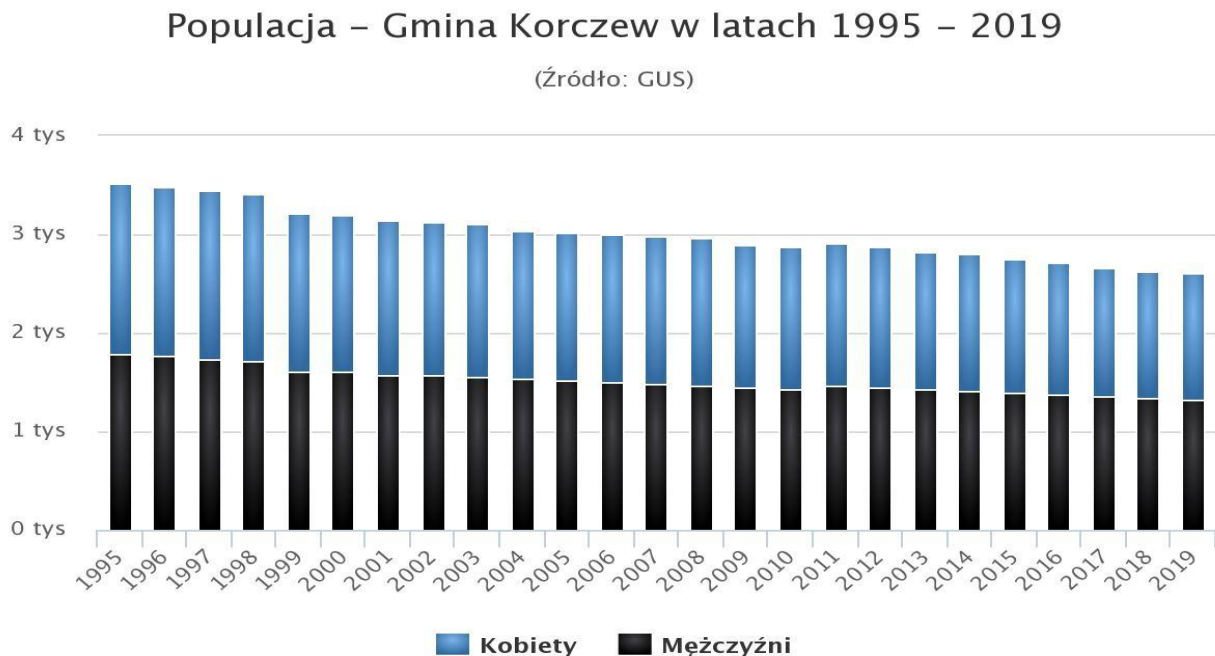
- 1) dorośli mieszkańcy;
- 2) sprzedawcy i właściciele punktów sprzedaży alkoholu;
- 3) dzieci i młodzież szkolna.

Dane pochodzące z badań ankietowych uzupełniono o dane na temat funkcjonowania Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Policji.

ROZDZIAŁ I DANE DEMOGRAFICZNE

Liczba mieszkańców Gminy Korczew na koniec 2019 roku wynosiła **2 626 osób** (pobyt stały), z czego **1 337** stanowili **mężczyźni (50,9%)**, a **1 289** kobiety (49,1%). W porównaniu do roku 2018 liczba mieszkańców zmniejszyła się aż o 70 osób, co spowodowane jest wyższą liczbą wymeldowań mieszkańców do innych gmin w stosunku do liczby osób przybywających z innych gmin, które zgłosiły pobyt stały na obszarze gminy Korczew¹.

Wykres 1. Populacja w Gminie Korczew w latach 1995-2019.

¹ Raport o stanie Gminy Korczew za 2019 rok, s. 10.

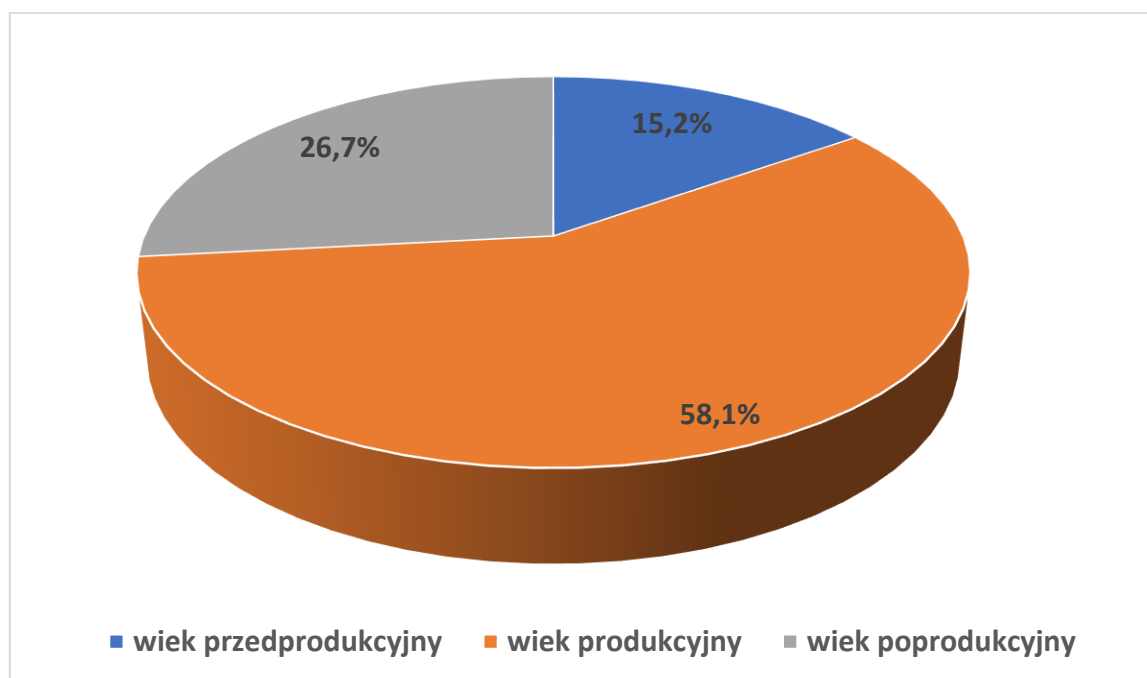
Gmina Korczew ma ujemny przyrost naturalny wynoszący - 9. W 2019 roku na terenie Gminy Korczew **urodziło się 26 dzieci**, w tym 13 chłopców i 13 dziewczynek. W roku 2019 **zmarło 35 mieszkańców gminy**, w tym 22 mężczyzn oraz 13 kobiet².

Tabela 1. Przyrost naturalny w Gminie Korczew- 2019 rok.

Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny
26	35	-9

58,1% mieszkańców gminy Korczew jest w wieku produkcyjnym, 15,2% w wieku przedprodukcyjnym, a 26,7% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym³.

Wykres 2. Ekonomiczne grupy wiekowe.

² Raport o stanie Gminy Korczew, s.11

³https://warszawa.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_mazowieckie/portrety_gmin/siedlecki/1426022_korczew.pdf (data dostępu 03.03.21).

RODZIAŁ II

METRYKA GMINY

2.1. Działalność Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej

Dane przedstawione w poniższych tabelach⁴ wskazują, że w ostatnich latach w Gminie Korczew stopniowo maleje liczba osób korzystających z pomocy GOPS. Najczęstszymi powodami udzielania pomocy społecznej są niezmiennie od kilku lat ubóstwo, długotrwała choroba, potrzeba ochrony macierzyństwa, bezrobocie oraz niepełnosprawność.

Tabela 2. Powody przyznawania pomocy społecznej- liczba rodzin⁵.

	2017 r.	2018 r.	2019 r.
Niepełnosprawność	20	14	18
Bezrobocie	32	25	21
Przemoc w rodzinie	2	2	1
Ubóstwo	83	71	71
Bezradność opiekuńczo-wychowawcza	9	9	5
Osoby dotknięte długotrwałą chorobą	45	40	41
Alkoholizm	6	3	3
Potrzeba ochrony macierzyństwa	32	23	20
Bezdomność	1	0	0
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	2	0	0
Zdarzenia losowe	0	1	1

⁴ Dane pochodzą ze *Sprawozdań z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Korczewie*.

⁵ W większości przypadków podstawą do udzielenia pomocy było równocześnie kilka przesłanek.

Tabela 3. Pomoc Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

	2017 r.	2018 r.	2019 r.
Liczba rodzin ogółem	132	111	98
Rodziny korzystające ze świadczeń z powodu problemów uzależnień	6	3	3

2.2. Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Zgodnie z ustawą z dnia 26.10.1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi prowadzenie zajęć związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych należy do zadań własnych gmin. Realizacja tych zadań prowadzona jest zgodnie z Gminnym Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

W 2019 r. GKRPA odbyła 5 posiedzeń w/g planu pracy ustalonego przez Komisję. Posiedzenia dotyczyły następujących zagadnień głównych:

- ✓ Budżet w roku 2019;
- ✓ Dofinansowanie imprezy z okazji dnia dziecka;
- ✓ Dofinansowanie imprezy rodzinnej;
- ✓ Sprawy dotyczące osób z podejrzeniem uzależnienia od alkoholu;
- ✓ Opiniowanie wniosków o wydanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych w tym jednorazowych zezwoleń;
- ✓ Dofinansowanie nauki tańca dla dzieci;
- ✓ Inne.

Zgodnie z założeniami Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Korczewie w roku 2019 duży nacisk nałożono na profilaktykę dzieci i młodzieży ze szkół położonych na terenie Gminy Korczew, a w szczególności na skupienie uwagi dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym oraz alkoholizmem na zajęcia sportowe oraz aktywny wypoczynek mający na celu odreagowanie od sytuacji rodzinnej (m.in. nauka tańca)⁶.

⁶ Sprawozdanie z działalności GKRPA w Korczewie za 2019 rok.

2.2.1 Zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych

Od 2018 obowiązuje nowa liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych o zawartości alkoholu powyżej 4,5% dla terenu Gminy Korczew, przyjęta uchwałą nr XXXIX/221/2018.

Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w Gminie Korczew na dzień 31.12.2019 r. wynosiła:

1. liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży (sklepy) – 9, w tym:
 - ✓ zawartości alkoholu do 4,5% - 9;
 - ✓ zawartości alkoholu od 4,5% do 18% - 6;
 - ✓ zawartości alkoholu powyżej 18%- 7.
2. liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży (lokale gastronomiczne) – 5, w tym:
 - ✓ zawartości alkoholu do 4,5% -5;
 - ✓ zawartości alkoholu od 4,5% do 18% - 2;
 - ✓ zawartości alkoholu powyżej 18% - 2;

Dodatkowo w 2019 r. wydano 4 zezwolenia jednorazowe (dwa dla przedsiębiorcy, dwa dla straży pożarnej) na sprzedaż napojów alkoholowych podczas imprezy „Zielony Korczew 2019 dla Niepodległej”⁷.

⁷ Sprawozdanie z działalności GKRPA w Korczewie za 2019 rok.

2.3. Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego

Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Korczewie został powołany Zarządzeniem Wójta Gminy Korczew z dnia 27 kwietnia 2012 r. W skład zespołu wchodzi przedstawiciele Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policji, oświaty oraz służby zdrowia.

Zespół Interdyscyplinarny świadczy pomoc w przede wszystkim w postaci:

- ✓ realizacji procedury Niebieskiej Karty;
- ✓ współpracy z instytucjami świadczącymi pomoc osobom pokrzywdzonym, policją, prokuraturą;
- ✓ udzielania wszelkiej pomocy w zakresie przeciwdziałania przemocy wg indywidualnych potrzeb mieszkańców gminy Korczew.

Od początku działalności wszczęto 68 procedur Niebieskiej Karty (w tym 2019 r.). W 2019 r. rozpoczęto 9 nowych procedur Niebieskiej Karty, wszystkie wszczęte przez służby policyjne.

W 2019 r. zespół interdyscyplinarny spotkał się 18 razy. Wypełniono 1 Niebieską Kartę C oraz dwie karty D. Nie powoływano grup roboczych. Na dzień 31.12.2019 r. aktywnych pozostało 8 Niebieskich Kart.

W 2019 r. zakończono procedurę w 7 rodzinach, w tym:

- ✓ 1 z powodu zakończenia przemocy w rodzinie;
- ✓ 6 z powodu braku zasadności podejmowania działań.

W 2019 r. wezwano / zaproszono łącznie 57 razy, obie strony procedury⁸.

⁸ Sprawozdanie z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej za 2019 rok, s. 10.

2.4. Przystępczość na terenie Gminy Korczew

Wójt Gminy Korczew w 2019 roku utrzymywał bieżącą współpracę z Komisariatem Policji w Mordach.

Zgodnie z posiadanymi danymi na terenie Gminy Korczew w 2019 roku zgłoszono 2 wypadki drogowe i 10 kolizji drogowych oraz zanotowano 1 wypadek drogowy w którym 7 osób zostało rannych. Policjanci podejmowali interwencje w miejscach publicznych oraz domowych, których większość była spowodowana nieporozumieniami rodzinnymi, których przyczyną było nadużywanie alkoholu.

Ponadto KP Mordy dokonało szeregu zabezpieczeń w ruchu drogowym podczas uroczystości patriotyczno-religijnych oraz festynu. W czasie ich trwania nie odnotowano zdarzeń w ruchu drogowym.

W ramach działań profilaktycznych ukierunkowanych na trzeźwość wśród nieletnich prowadzono obserwację lokali pod kątem spożywania i sprzedawania napojów alkoholowych nieletnim. Nie wykryto osób nieletnich pod wpływem alkoholu.

Podjęte w gminie akcje informacyjne i prewencyjne polegały m.in. na zorganizowaniu w szkołach spotkań z uczniami i kadrami kierowniczą podczas których poruszano następujące tematy: przestępczość wśród nieletnich, narkomania, dopalacze i inne patologie społeczne występujące w środowisku młodzieży oraz bezpieczeństwa w ruchu drogowym⁹.

Tabele zamieszczone na następnych stronach zawierają dane uzyskane od Policji.

⁹ Raport o stanie Gminy Korczew za 2019 rok, s.21.

Tabela 4. Przepięstwa/wykroczenia popełnione pod wpływem substancji psychoaktywnych.

	2017	2018	2019
Prowadzenie pojazdów na drodze publicznej w stanie nietrzeźwości	4	6	6
Przepięstwa popełnione przez nieletnich pod wpływem środków odurzających	0	0	0
Osoby nieletnie zatrzymane do wytrzeźwienia	0	0	0

Tabela 5. Przepięstwa na terenie gminy.

	2017	2018	2019
Kradzież z włamaniem	1	2	1
Fizyczne i psychiczne znęcanie się nad rodziną	3	0	0
Inne	12	10	12

Tabela 6. Kwalifikacja prawna wszczętych / stwierdzonych / zakończonych.

2017			
	Wszczęte	Stwierdzone	Zakończone
Znęcanie się na rodziną	3	3	3
Groźby karalne	1	0	1
Uchylenie się od płacenia alimentów	1	1	1
Inne	20	18	20
2018			
	Wszczęte	Stwierdzone	Zakończone
Znęcanie się nad rodziną	2	0	2
Groźby karalne	1	1	1
Uchylenie się od płacenia alimentów	1	1	1
Inne	21	13	21
2019			
	Wszczęte	Stwierdzone	Zakończone
Znęcanie się na rodziną	1	0	1
Groźby karalne	1	0	1
Uchylenie się od płacenia alimentów	0	0	0
Inne	20	17	20

ROZDZIAŁ III

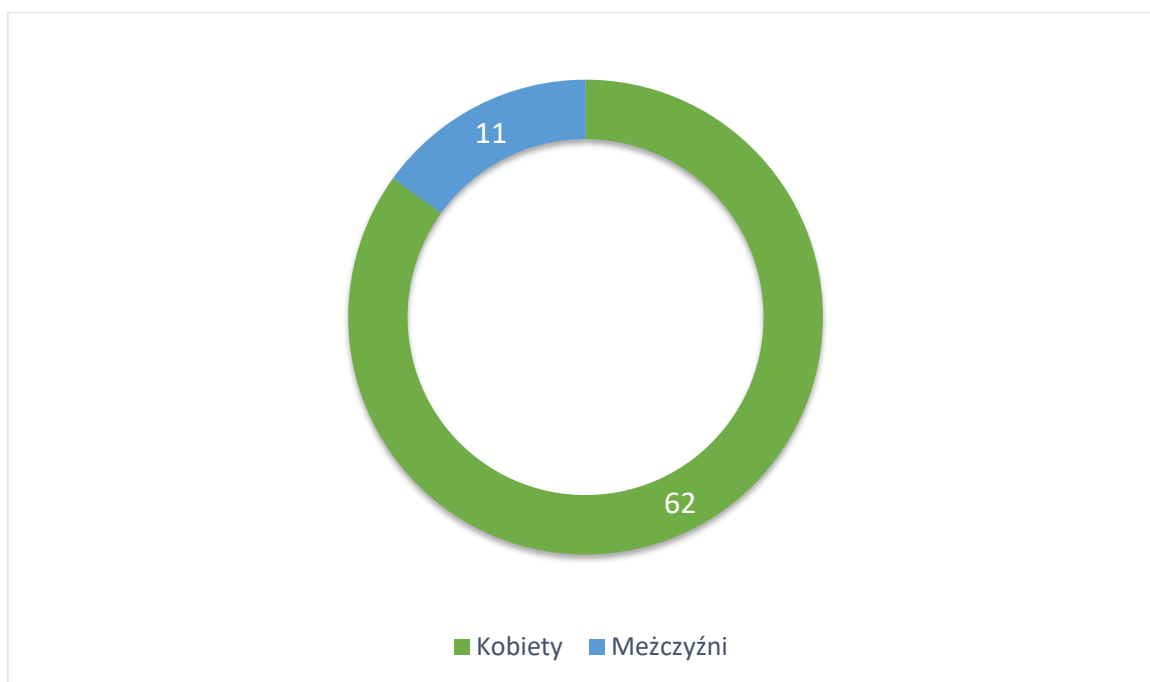
LOKALNE ZAGROŻENIA SPOŁECZNE W GRUPIE DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW

3.1. Grupa badana

Badania miały charakter ankiety w formie online i obejmowały mieszkańców Gminy Korczew, którzy ukończyli osiemnasty rok życia. Respondenci zostali poinformowani o anonimowym charakterze ankiety oraz możliwości rezygnacji z badania w dowolnym momencie.

W badaniu wzięły udział łącznie 73 osoby. Badaniem objęto 62 kobiety oraz 11 mężczyzn. Średnia wieku respondentów wyniosła 39 lat.

Wykres 3. Liczba respondentów- dorośli mieszkańcy.

3.2. Cel badania

Celem badania była identyfikacja zagrożeń społecznych w środowisku lokalnym, w szczególności obejmujących:

- postawy społeczne dotyczące problemów istotnych w środowisku lokalnym,
- zagadnienia związane z substancjami psychoaktywnymi, takimi jak narkotyki i dopalacze,
- zagadnienia związane ze spożywaniem alkoholu, postawami wobec alkoholu oraz problematyką uzależnienia,
- zagadnienia związane z uzależnieniem od papierosów oraz e-papierosów,
- zagadnienia związane z uzależnieniem od hazardu,
- zagadnienia związane z przemocą w rodzinie, w tym przekonania dotyczące modelu wychowania dzieci i młodzieży w kontekście stosowania kar fizycznych,
- zagadnienia związane z cyberprzemocą oraz uzależnieniami od czynności związanych z nowymi technologiami.

3.3. Podstawowe problemy społeczne w opinii mieszkańców

W pierwszej części badania respondenci zostali poproszeni o ocenę ważności różnych problemów społecznych w środowisku lokalnym. Przyjętą w tych badaniach miarą ważności różnych problemów społecznych jest odsetek mieszkańców, którzy wskazują dany problem, jako bardzo ważny. Poniższa tabela przedstawia rozkład uzyskanych odpowiedzi:

Tabela 7. Ocena ważności lokalnych problemów społecznych przez badanych mieszkańców.

<i>Problem</i>	<i>Bardzo istotny</i>	<i>Raczej istotny</i>	<i>Raczej nieistotny</i>	<i>Zdecydowanie nieistotny</i>
Zanieczyszczenie powietrza (smog)	26%	33%	33%	8%
Zanieczyszczenie wody	42%	32%	21%	5%
Zanieczyszczenie krajobrazu (zaśmiecenie)	49,3%	34,3%	16,4%	0%
Bezrobocie	40%	45%	12%	3%
Bieda, ubóstwo	23%	51%	23%	3%
Bezdomność	18%	14%	45%	23%
Wzrost przestępczości	25%	19%	44%	12%
Kryzys rodziny	33%	37%	23%	7%
Kryzys norm moralnych	41%	33%	18%	8%

Uzyskane wyniki pozwalają stwierdzić, że najpoważniejszymi problemami społecznymi w opinii pełnoletnich mieszkańców Gminy Korczew jest **bezrobocie- łącznie 85% oraz zanieczyszczenie krajobrazu – łącznie 83,6%**¹⁰. Z kolei za najmniej istotne problemy społeczne mieszkańcy uznali **bezdomność- łącznie 68%** oraz **wzrost przestępczości- łącznie 56%**¹¹.

¹⁰ Sumy odpowiedzi: *bardzo istotny* i *raczej istotny*.

¹¹ Suma odpowiedzi: *raczej nieistotny* i *zdecydowanie nieistotny*.

3.4. Spożywanie alkoholu oraz związane z nim inne problemy społeczne

Jak wynika z badania przeprowadzonego w 2019 roku przez CBOS wśród Polaków powszechny jest pogląd, że nadużywanie alkoholu jest w naszym kraju dużym problemem (91%). Tylko 6% badanych uważa, że jest to mały problem, a 3% nie ma zdania w tej sprawie¹².

Odpowiedzi respondentów na pytania odnośnie spożywania alkoholu różnią się w zależności od płci, wieku i grup zawodowych. Wśród kobiet jest dwa razy więcej abstynentów niż wśród mężczyzn (21% w stosunku do 10%). Z przeprowadzonych badań wynika, że w ciągu 9 lat nastąpił wzrost spożycia alkoholu wśród kobiet- w roku 2010 abstynencję deklarowała, co trzecia kobieta. Biorąc pod uwagę grupy wiekowe, to alkohol najczęściej piją badani w wieku 25-34 lata. Natomiast w 2010 roku relatywnie najwięcej pijących alkohol było wśród najmłodszych badanych (18-24 lata). Uzyskane wyniki pozwalają na stwierdzenie, że styl konsumpcji alkoholu nie zmienia się wraz z upływem czasu. Sytuacja wygląda podobnie w przypadku osób z grupy wiekowej 65 lat i więcej, którzy 9 lat temu plasowali się w przedziale 55-64 lata- odsetek abstynentów wśród tych osób jest stały i wynosi 28%¹³.

Jeżeli chodzi o częstotliwości spożywania alkoholu, to większość Polaków (56%) deklaruje, że pije alkohol okazjonalnie, 8% spożywa go często, a co trzeci unika okazji do picia alkoholu lub w ogóle go nie spożywa. Porównując te wyniki z wynikami badań CBOS z 2010 r. zmniejszył się odsetek osób deklarujących częste picie (z 11% do 8%) i całkowitych abstynentów (z 22% do 16%). Jednakże, wzrósł udział osób spożywających alkohol czasami, z dobrej okazji, ale nie często (z 50% do 56%)¹⁴.

Od 2010 roku znacząco zmalał udział piwa, jako najczęściej spożywanego alkoholu, kiedy to, co druga osoba spośród pijących alkohol (52%) przyznawała, że najczęściej sięga po piwo. Obecnie wybiera je 39% respondentów, którzy nie rezygnują z napojów procentowych. Na drugim miejscu znajduje się wino (25%), a na trzecim – wódka (16%). Odsetek osób najchętniej wybierających wino rośnie od 2007 roku, natomiast największy wzrost dotyczy alkoholi wysokogatunkowych, np. koniaku czy whisky – obecnie, co dziewiąty badany pijący alkohol (11%) deklaruje, że, jeśli sięga po kieliszek, to najczęściej z tego typu trunkiem¹⁵.

¹² Komunikat CBOS „Konsumpcja alkoholu w Polsce”, grudzień 2019 (oprac. M. Bożewicz).

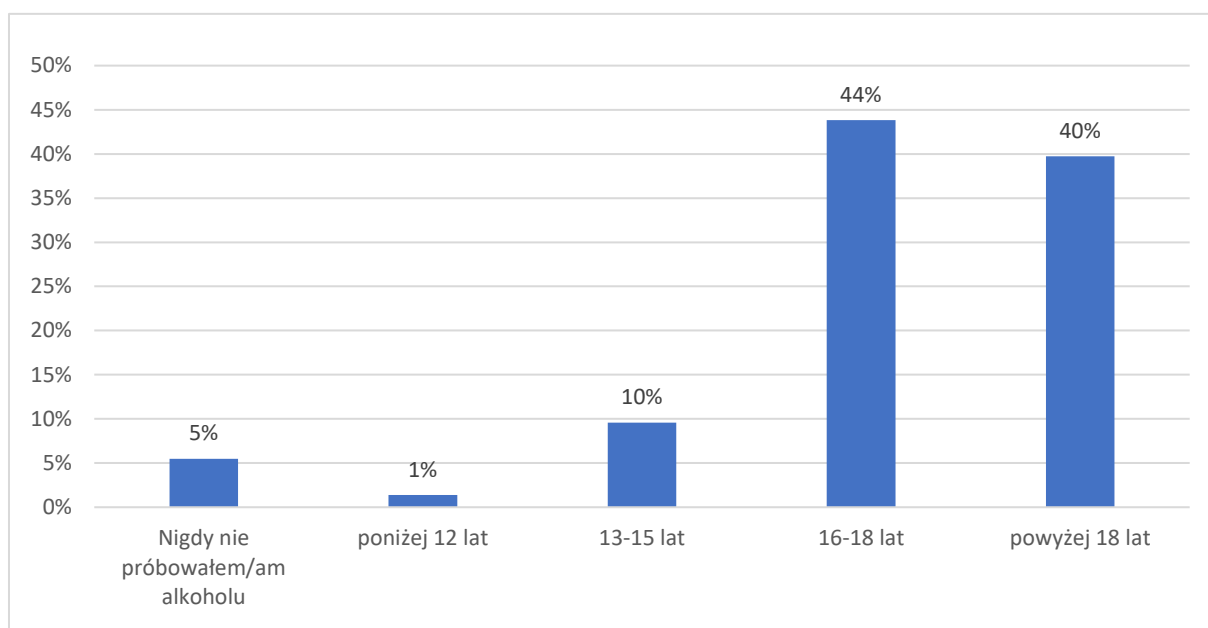
¹³ Tamże.

¹⁴ Tamże.

¹⁵ Komunikat CBOS „Konsumpcja alkoholu w Polsce”, grudzień 2019 (oprac. M. Bożewicz).

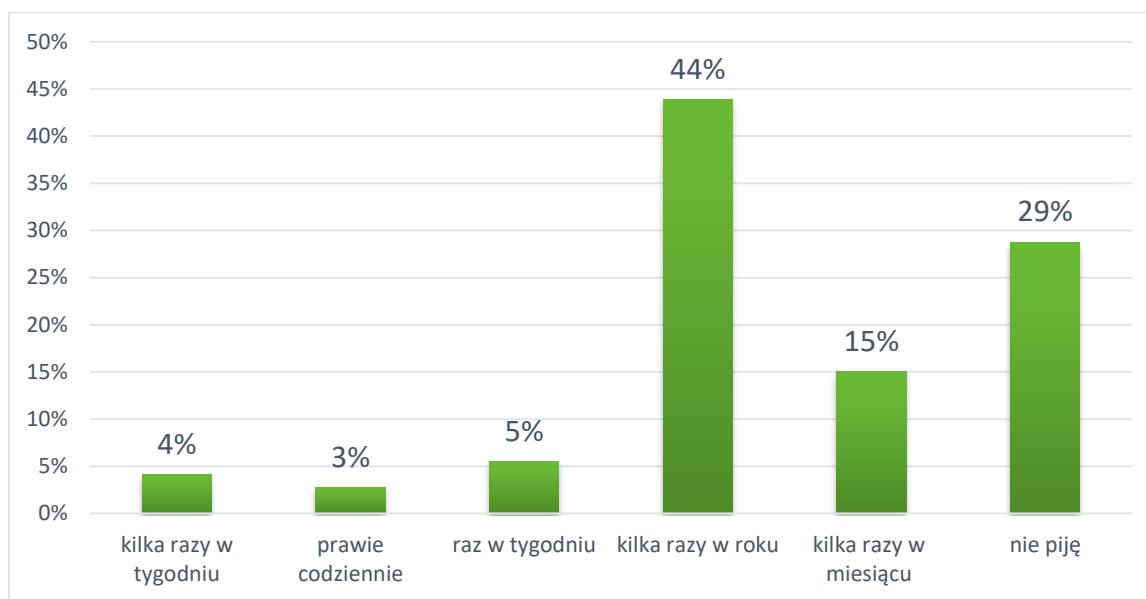
W ankiecie przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy Korczew również zbadano postawy i przekonania dorosłych mieszkańców na temat alkoholu. Pierwszą z poruszanych kwestii był **wiek inicjacji alkoholowej**. Badani mieszkańcy określając wiek inicjacji alkoholowej najczęściej wskazywali na wiek pomiędzy **16 a 18** rokiem życia - **44%**. Kolejne **40%** zadeklarowało, że inicjacja alkoholowa miała u nich miejsce, gdy byli już **pełnoletni**, **10%** przyznało, że pierwszy raz piło alkohol w wieku **między 13 a 15 lat**, a **1%** **poniżej 12 lat**. Pozostałe **5%** badanych mieszkańców wskazało, że **nigdy** nie piło alkoholu.

Wykres 4. Wiek inicjacji alkoholowej- dorośli mieszkańcy.

Kolejną kwestią była **częstotliwość spożywania alkoholu**. Prawie połowa badanych- **44%** zadeklarowało, że spożywa alkohol **kilka razy roku**. Kolejne **29%** respondentów, to osoby deklarujące **abstynencję**, **15%** to osoby pijące alkohol **kilka razy miesiącu**, a **5% raz w tygodniu**. Natomiast **4%** mieszkańców zadeklarowało, że spożywa alkohol **kilka razy w tygodniu**, a **3% prawie codziennie**. Na podstawie tych danych można stwierdzić, że większość badanych mieszkańców dość rzadko spożywa alkohol, nie należy jednak bagatelizować faktu, że nieco ponad 1/4 pije alkohol kilka razy w miesiącu lub częściej.

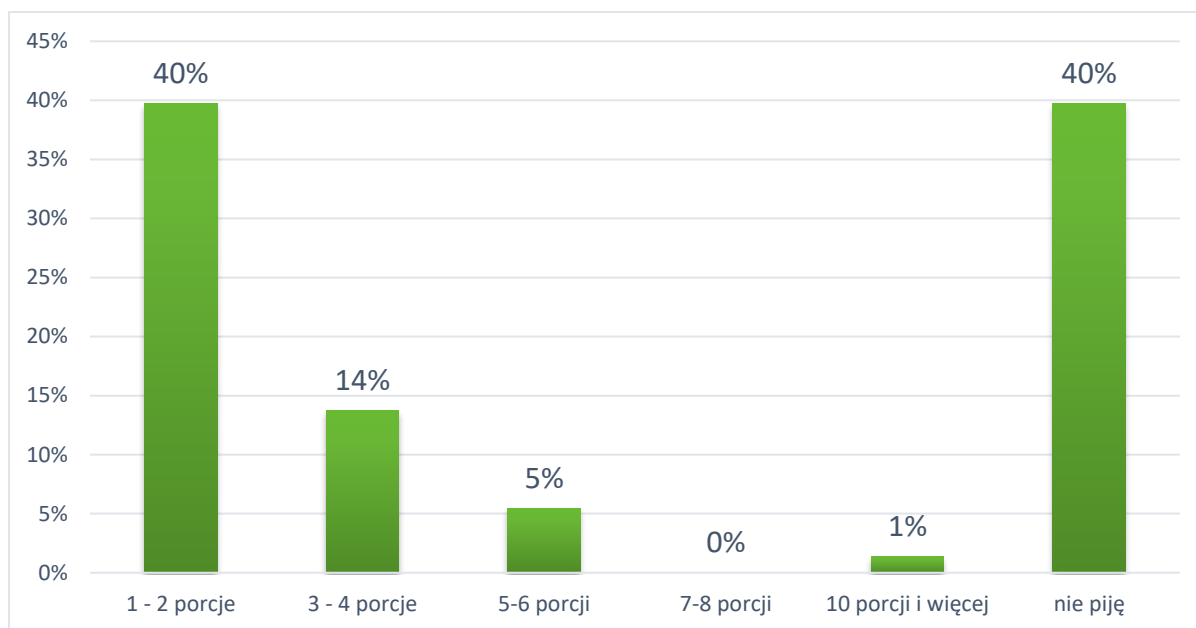
Wykres 5. Częstotliwość spożywania alkoholu- dorośli mieszkańcy.

Oprócz częstotliwości spożywania alkoholu interesujące były także **ilości jego jednorazowego wypicia**. Porcja standardowa alkoholu (tzn. 10g czystego, 100% alkoholu) zawarta jest w ok. 250 ml piwa o mocy 5% (pół butelki), w ok. 100 ml wina o mocy 12% (jeden kieliszek wina) oraz w ok. 30 ml wódki o mocy 40% (mały kieliszek wódki).

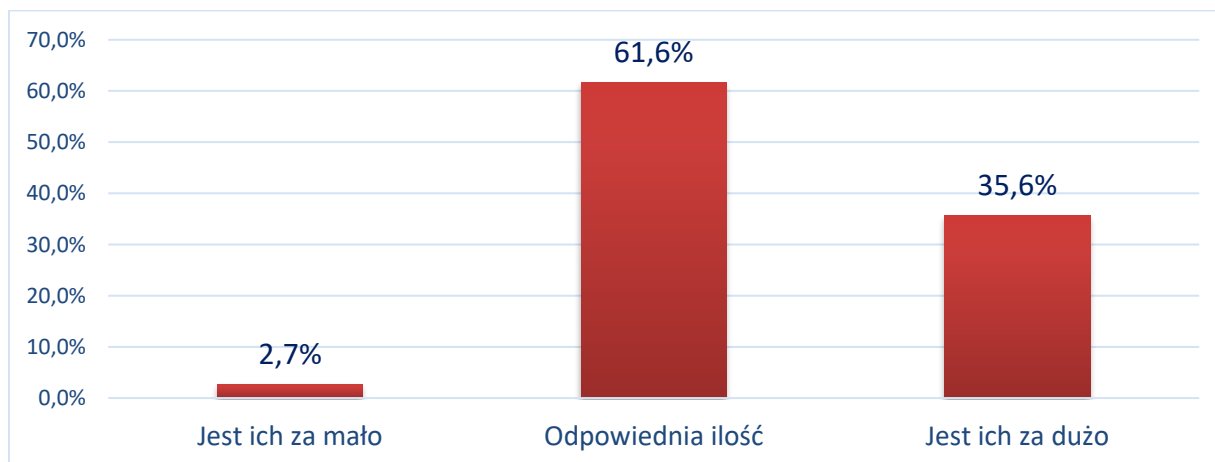
Badani deklarowali najczęściej, że spożywają jednorazowo 1-2 porcje alkoholu- 40%. Pozostali przyznali, że **spożywają jednorazowo 3-4 porcje alkoholu- 14%** lub **5-6 porcji- 5%**, czy też **10 porcji i więcej- 1%**. W tym pytaniu aż **40%** badanych zadeklarowało abstynencję. Wobec tego należy uznać, że większość mieszkańców nie spożywa jednorazowo znacznych ilości alkoholu.

Wykres 6. Ilość porcji alkoholu wypijanych podczas "standardowego" picia- dorośli mieszkańcy.

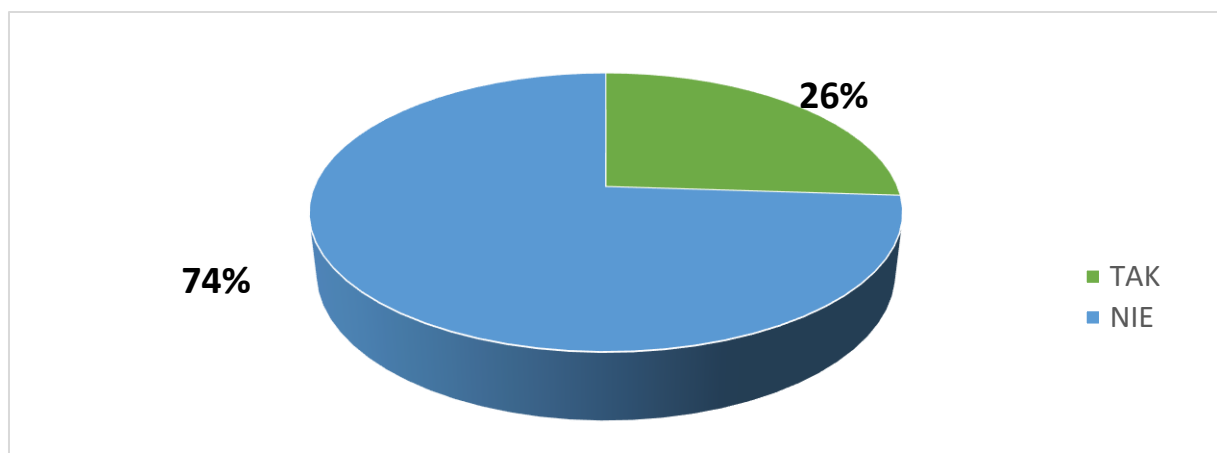
Zdecydowana większość- prawie 62% mieszkańców Gminy Korczew uważa, że **w okolicy znajduje się odpowiednia liczba punktów**, w których można kupić alkohol. Jednocześnie, **35,6%** badanych twierdzi, że **lokali jest za dużo**, a niespełna **3%**, że jest ich **za mało**.

Wykres 7. Stopień dostępności lokali w Gminie Korczew, w których można kupić alkohol w opinii dorosłych mieszkańców.

Co ważne, tylko **26%** badanych wie gdzie może **zgłosić się po pomoc osoba uzależniona od alkoholu**. Badani mieszkańcy, jako instytucje pomocowe w tym zakresie najczęściej wskazywali grupy samopomocowe Anonimowych Alkoholików, Policję, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Wykres 8. Czy wie Pani/Pan gdzie może zgłosić się po pomoc osoba uzależniona od alkoholu?

Zachowania związane z piciem alkoholu są w dużej mierze uwarunkowane postawami. Natomiast postawy zależą m. in. od wiedzy na temat szkodliwego działania alkoholu, a także emocji i motywacji, które towarzyszą jego spożywaniu.

Respondenci zostali poproszeni o wskazanie, w jakim stopniu zgadzają się z określonymi stwierdzeniami. Pierwsze ze stwierdzeń dotyczyło mitu, jakoby alkohol zawarty w „słabszych” napojach (piwie, winie) był mniej szkodliwy niż ten zawarty w wysokoprocentowych napojach (np. w wódce). Wyniki świadczą o tym, że to błędne przekonanie nie jest rozpowszechnione wśród dorosłej społeczności Gminy Korczew, ponieważ łącznie **tylko 12% badanych** zaznaczyło, iż **zgadza się z powyższym stwierdzeniem**. Jednocześnie **88%** respondentów uważa, że alkohol zawarty w np. piwie jest tak samo szkodliwy, jak ten zawarty w wódce.

Kolejne stwierdzenie badające postawy względem alkoholu dotyczyło dostępności i kontroli sprzedaży alkoholu. **Łącznie 74% badanych mieszkańców zgadza się ze stwierdzeniem, że „dostęp do alkoholu powinien być ograniczony lub kontrolowany”**. Dodatkowo, **78%** respondentów ocenia osoby pijące alkohol, jako **zagrożające lub raczej zagrożające bezpieczeństwu w środowisku lokalnym**. Jednocześnie **41%** badanych uważa, że osoby nieletnie mają łatwość w zakupie alkoholu w lokalnych sklepach.

Zdecydowana większość respondentów uważa, że **kobiety w ciąży nie mogą pić bezpiecznie** nawet niewielkich ilości alkoholu (**96%**), a także, że **prowadzenie samochodu po spożyciu alkoholu jest zabronione (94,5%)**¹⁶. Jednocześnie, **89%** badanych zgadza się co do tego, że **alkohol nie pomaga w trudnych sytuacjach życiowych**. Powyższe wyniki świadczą pośrednio o wysokim poziomie wiedzy mieszkańców Gminy Korczew na temat negatywnych skutków spożywania alkoholu.

Tabela 8. Zgodność z twierdzeniami na temat alkoholu- dorośli mieszkańcy.

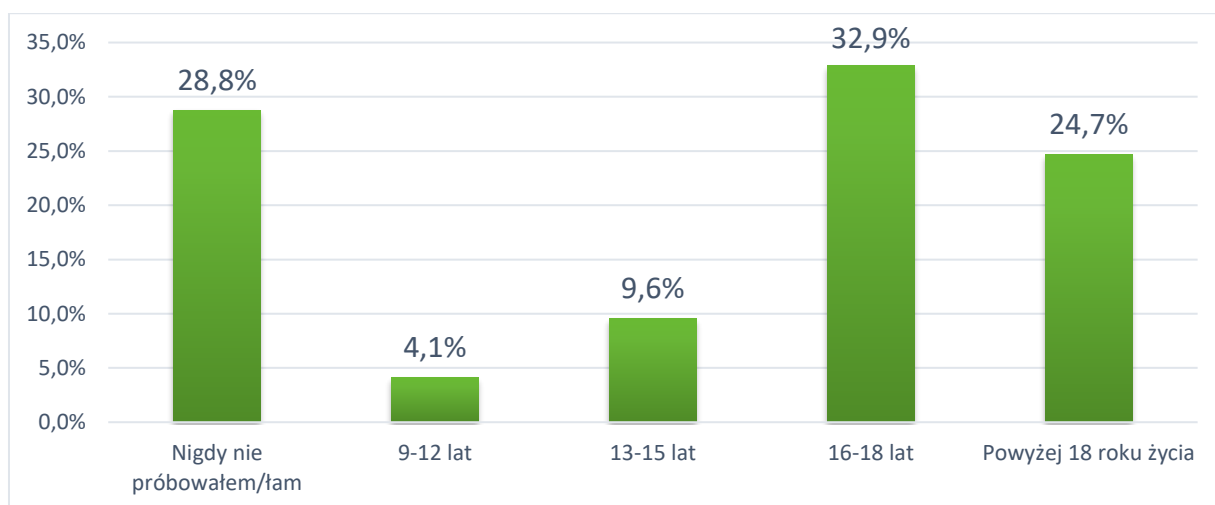
Twierdzenie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Raczej nie zgadzam się	Zdecydowanie nie zgadzam się
Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce.	5%	7%	26%	62%
Dostęp do alkoholu powinien być ograniczony lub kontrolowany.	40%	34%	15%	11%
Osoby pijące alkohol zagrażają bezpieczeństwu w moim środowisku lokalnym.	37%	41%	21%	1%
Osoby nieletnie mogą z łatwością kupić alkohol w lokalnych sklepach.	19%	22%	41%	18%
Picie alkoholu pomaga w trudnych sytuacjach życiowych.	5,5%	5,5%	12,3%	76,7%
Prowadzenie samochodu po niewielkiej ilości alkoholu jest bezpieczne.	5,5%	0%	4,1%	90,4%
Kobiety w ciąży mogą bezpiecznie pić niewielkie ilości alkoholu.	3%	1%	1%	95%

¹⁶ Suma odpowiedzi „raczej nie zgadzam się” oraz „zdecydowanie nie zgadzam się”.

3.5. Substancje psychoaktywne: nikotyna

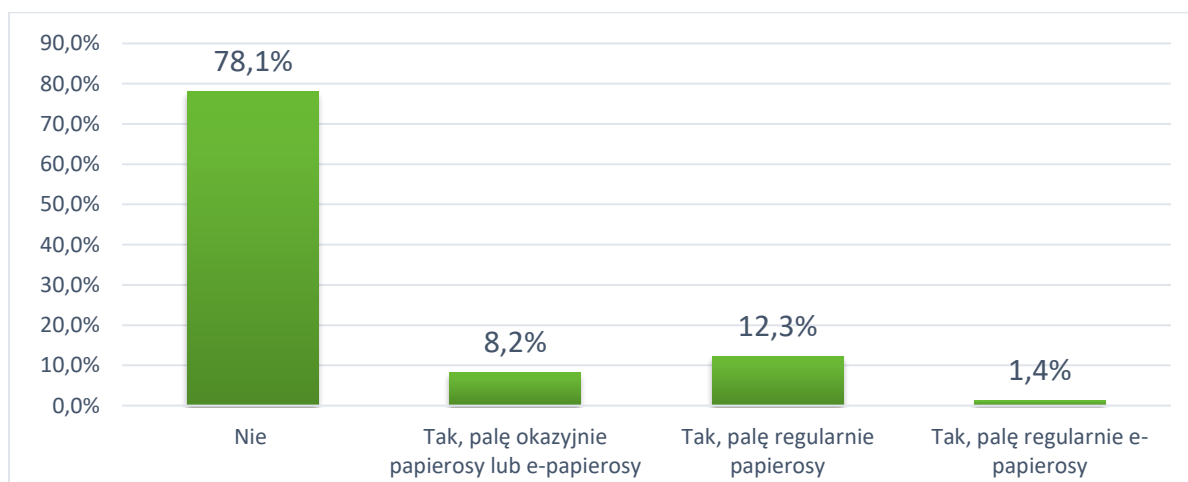
Pierwszą z poruszanych kwestii w obszarze nikotyna, był wiek inicjacji nikotynowej. Jak wynika z badań, **32,9%** respondentów zapaliło pierwszego papierosa w wieku **między 16 a 18 lat**. Kolejne **28,8%** deklaruje, że nigdy nie paliło papierosów. Poza tym, **24,7%** badanych przyznaje, że inicjacja nikotynowa miała u nich miejsce, gdy byli już **pełnoletni**, **9,6%**, że w wieku **między 13 a 15 rokiem życia**, a **4,1%** w wieku **między 9 a 12 lat**.

Wykres 9. Wiek inicjacji nikotynowej- dorośli mieszkańcy.

W ciągu ostatnich lat można zaobserwować tendencję do zmniejszania się ilości osób palących papierosy. Większość badanych, bo aż **78,1%** odpowiedziało, że aktualnie **nie pali papierosów**. Natomiast **12,3%** wskazało, że **pali regularnie papierosy**, a **1,4%**, że **e-papierosy**. Do **okazyjnego palenia** papierosów lub e-papierosów przyznało się **8,2%** badanych.

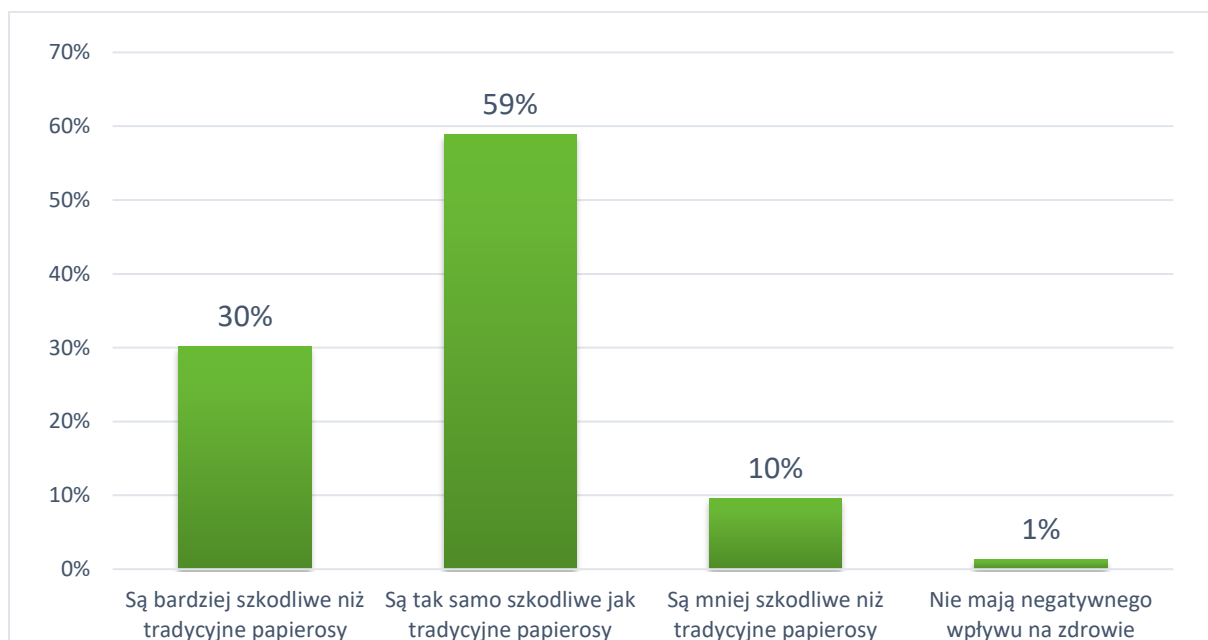
Wykres 10. Czy pali Pan/Pani papierosy lub e-papierosy?

Ze względu na rosnącą popularność e-papierosów zapytano mieszkańców, co sądzą o ich szkodliwości. Producenci tych wyrobów sugerują, że stanowią one zdrowsze odpowiedniki klasycznych papierosów. Istotnie nie zawierają one substancji smolistych, jednak nadal dostarczają one nikotyny – substancji o działaniu psychoaktywnym, skutkującej wieloma negatywnymi konsekwencjami zdrowotnymi.

59% respondentów wskazuje, że **e-papierosy są tak samo szkodliwe, jak tradycyjne papierosy**. Z kolei **30%** badanych uważa, że **e-papierosy są bardziej, a 10%, że są mniej szkodliwe niż klasyczne papierosy**. Natomiast **1%** badanych twierdzi, że e-papierosy w ogóle nie mają negatywnego wpływu na zdrowie.

Wykres 11. Jak Pana/Pani zdaniem palenie e-papierosów wpływa na zdrowie?

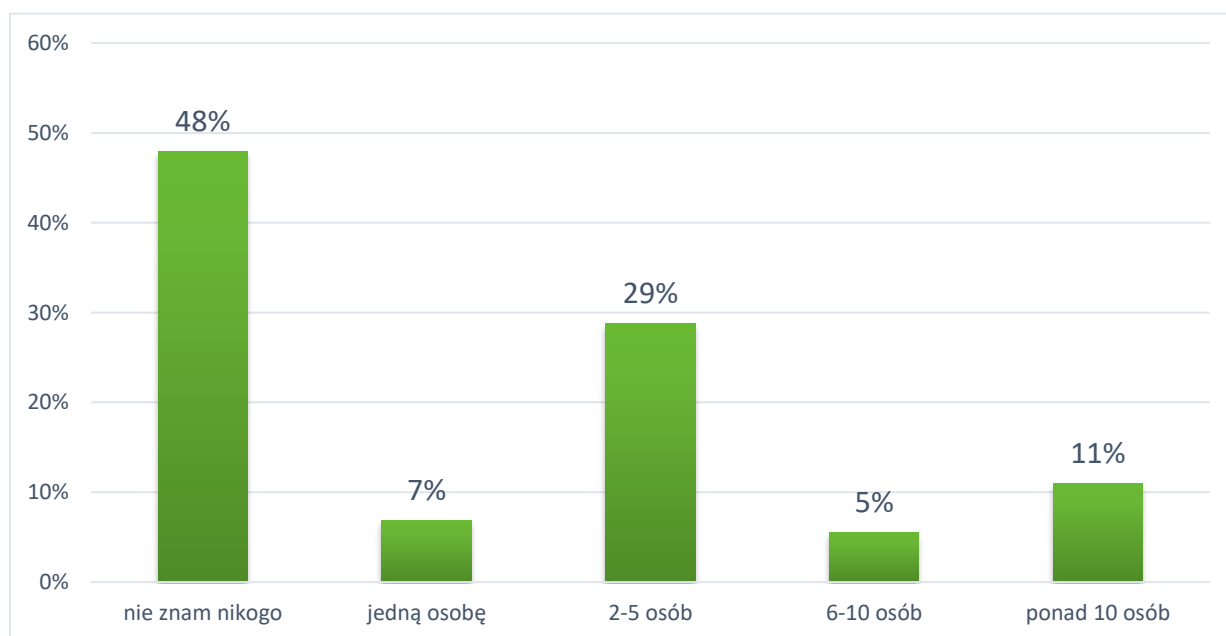

3.6. Substancje psychoaktywne: narkotyki i dopalacze

Według danych z badań populacyjnych odsetek osób, które miały kontakt z narkotykami w ciągu ostatniego roku w Polsce jest 16 razy niższy od odsetka osób mających kontakt z alkoholem. Używanie alkoholu w ciągu ostatniego roku odnotowano na poziomie 89,7% (badanie z 2014 roku), podczas gdy w przypadku narkotyków odsetek wyniósł 5,4% (dane dla osób w wieku 15-64 lata)¹⁷.

48% badanych twierdzi, że nie ma w swoim otoczeniu osób przyjmujących substancje odurzające. Jednocześnie, łącznie 52% respondentów zna co najmniej jedną osobę zażywającą substancje psychoaktywne: narkotyki lub dopalacze.

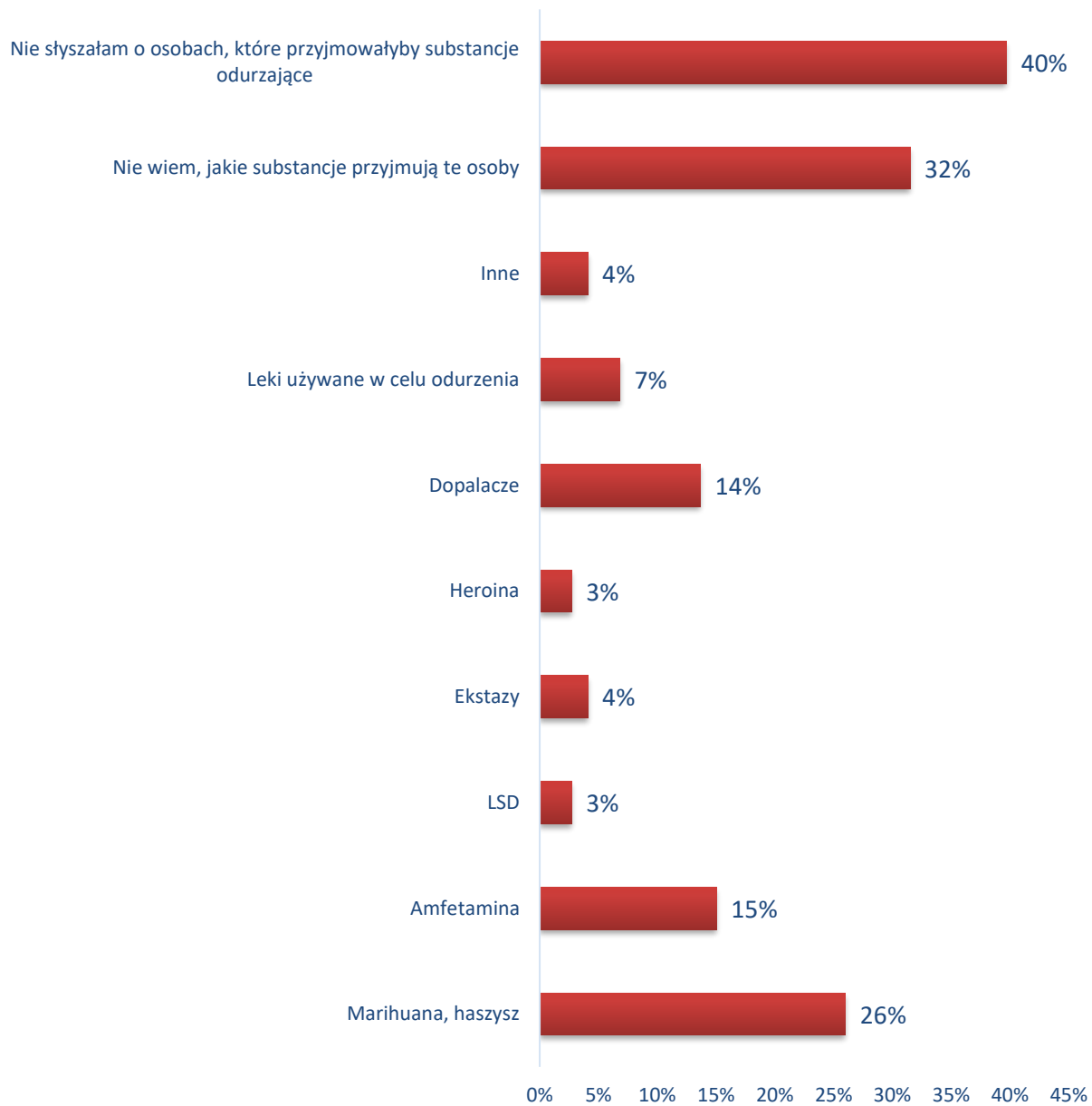
Wykres 12. Ile zna Pan/Pani osób (osobiście lub „ze słyszenia”), które przyjmują substancje odurzające (narkotyki lub dopalacze)?

Wśród najczęściej stosowanych w środowisku lokalnym substancji znalazły się **marihuana/haszysz**– 26% respondentów zna osoby, które przyjmują te substancje. Poza tym, 15% mieszkańców twierdzi, że zna osoby, które przyjmują **amfetaminę**, 14% zna osoby, które zażywają **dopalacze**, 7% twierdzi, że wie o osobach, które w celu odurzenia zażywają **leki**, 4%- **ekstazy** i po 3% **heroinę** oraz **LSD**. W tym pytaniu 40% wskazuje, że **nigdy nie słyszało o osobach**, które przyjmowałyby owe substancje, a 32% przyznaje, że **nie wie jakie substancje zażywają owe osoby**.

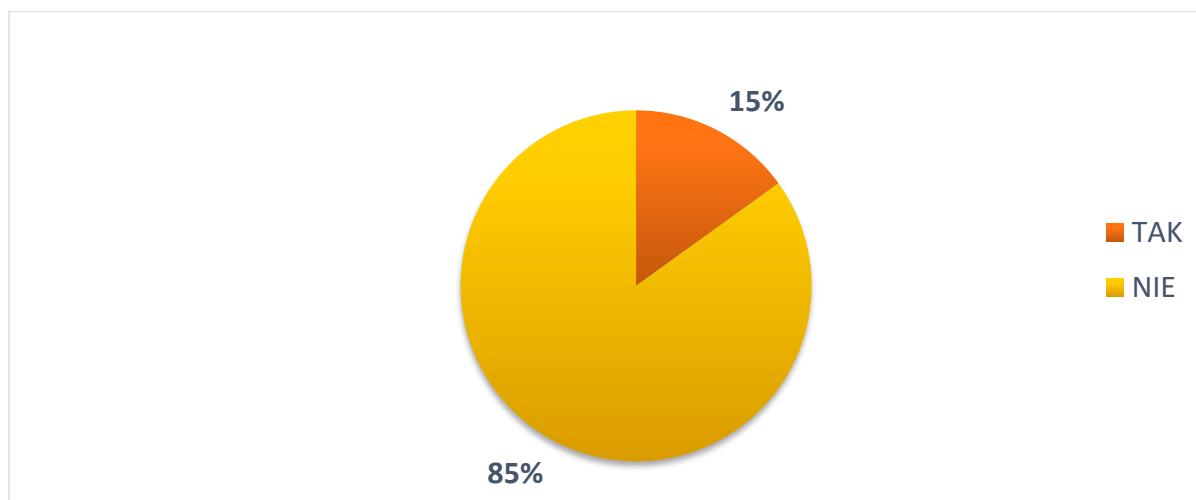
¹⁷ Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii, *Raport o stanie narkomanii w Polsce- 2019*, Warszawa 2019.

Wykres 13. Jakie substancje odurzające są najczęściej przyjmowane przez osoby, które znasz (pytanie wielokrotnego wyboru)?

Zdecydowana większość- **85% respondentów nie wie, gdzie może nabyć substancje psychoaktywne takie, jak narkotyki czy dopalacze.** Tym samym, **15% badanych deklaruje, że wie gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze.** Respondenci wskazują, że takie substancje można nabyć np. od mieszkańców gminy. Jednakże większość badanych, którzy przyznają, że wiedzą gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze nie wskazuje na źródło ich pozyskiwania.

Wykres 14. Czy wie Pan/Pani gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze?

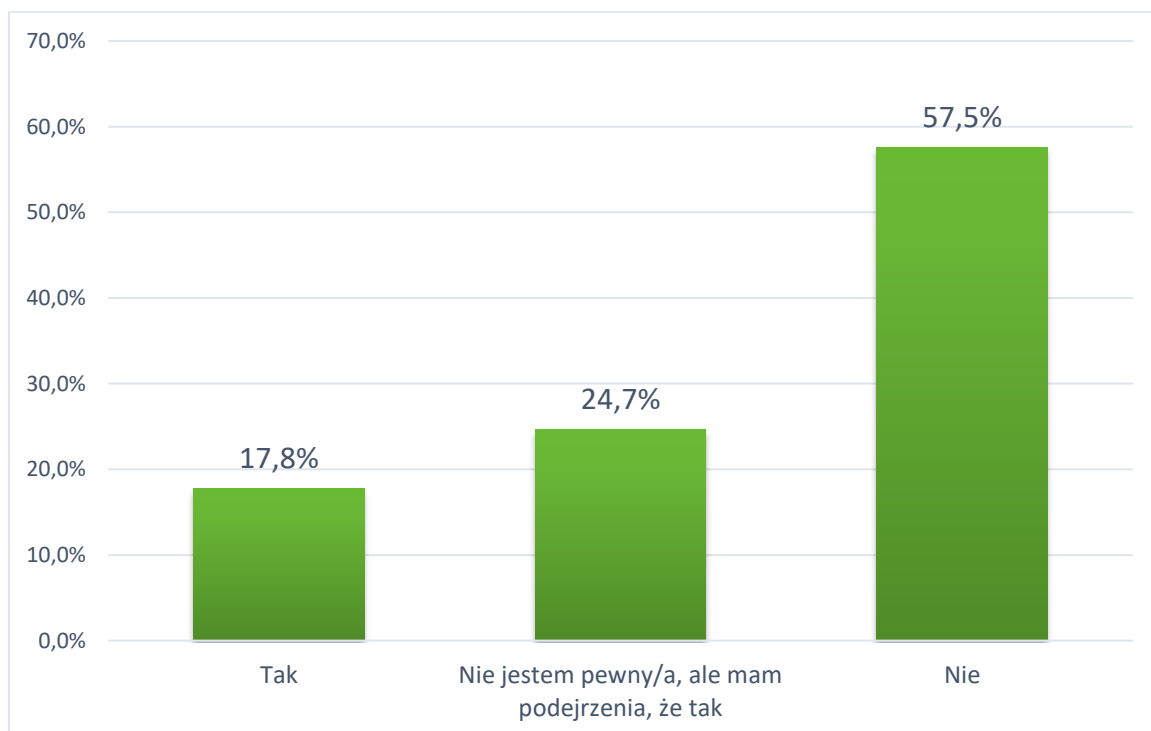

Wśród omawianych substancji, oprócz narkotyków i dopalaczy poważnym problemem są również leki dostępne w aptekach. Niektóre z nich np. pseudoefedryna wywierają wpływ na układ nerwowy i mogą być stosowane niezgodnie z przeznaczeniem w celu wywołania efektów odurzających. Wiele osób może być także uzależnionych od powszechnie dostępnych leków przeciwbólowych. Co więcej: *Sprzedaż leków w Polsce od kilkunastu lat rośnie. Jak podaje Urząd Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych, nasz kraj jest szóstym co do wielkości rynkiem zbytu leków w Europie. Pod względem liczby opakowań przypadających na jednego mieszkańca zajmujemy drugie miejsce – za Francją*¹⁸.

¹⁸ Centrum Badania Opinii Społecznej, *Komunikat z badań: Stosowanie leków dostępnych bez recepty*, Warszawa, październik 2007.
Źródło: www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2010/K_143_10.PDF (dostęp: 03.03.2021).

Większość mieszkańców Gminy Korczew- **57,5%** **nie zna osobiście, lub „ze słyszenia” osób uzależnionych od leków.** Kolejne **24,7%** respondentów przyznaje, iż **podejrzewa, że pewne osoby, które znają są uzależnione od leków, ale nie mają co do tego pewności.** Natomiast prawie **18%** wskazuje, że **ma w swoim otoczeniu osoby uzależnione od leków.**

Wykres 15. Czy w Pana/Pani otoczeniu są osoby (znane osobiście lub „ze słyszenia”) uzależnione od leków?

3.7. Przemoc w rodzinie

3.7.1. Przekonania dotyczące wychowania dzieci

Respondenci otrzymali propozycje czterech stwierdzeń dotyczących wychowania dzieci, do których trafności mieli się odnieść. Uzyskane **wartości pozwalają sądzić, że większość mieszkańców Gminy Korczew nie przejawia postaw wychowawczych, które są charakterystyczne dla autokratycznego modelu wychowania** (model ten zakłada wyraźny dystans między rodzicami, a dzieckiem. Rodzice kontaktują się z nim w sposób formalny, starają się kierować dzieckiem wydając polecenia i zakazy. Uznają tylko racje własne, nie tolerują sprzeciwu. W razie nieposłuszeństwa stosują surowe kary. Od dzieci wymaga się bezwzględnej karności i posłuszeństwa, podporządkowania się wszystkim poleceniom i nakazom rodziców).

Stwierdzenie „**Aby prawidłowo wychować dziecko, należy od czasu do czasu dawać klapsa**” spotkało się z aprobatą wśród połowy respondentów – łącznie **81% mieszkańców zgadza się z takim stwierdzeniem**. Jednocześnie, łącznie **77% badanych zdecydowanie lub raczej zgadza się, że kary fizyczne powinny być zakazane prawem**.

Tym samym, kolejne twierdzenie: „**Dziecko powinno bać się rodziców, wtedy łatwiej o posłuszeństwo i szacunek**” spotkało się z negacją **93%** respondentów. Dodatkowo, łącznie **90% badanych zdecydowanie lub raczej nie zgadza się ze stwierdzeniem, że stosowanie kar fizycznych hartuje dziecko i pozwala sobie lepiej radzić w przyszłości**.

Ponadto, **59%** badanych uważa, że **nawet łagodne kary fizyczne są oznaką przemocy w rodzinie**, a **74%** wskazuje, że **bicie dziecka to oznaka bezradności rodziców**.

Tabela 9. Przekonania dotyczące wychowania.

Twierdzenie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Raczej nie zgadzam się	Zdecydowanie nie zgadzam się
Aby prawidłowo wychować dziecko należy od czasu do czasu dawać klapsa.	3%	16%	38%	43%
Dziecko powinno bać się rodziców, wtedy łatwiej o posłuszeństwo i szacunek.	3%	4%	26%	67%
Stosowanie kar fizycznych powinno być zakazane prawem.	41%	36%	15%	8%
Kary fizyczne hartują dziecko i pozwalają mu lepiej radzić sobie w przyszłości.	3%	7%	23%	67%
Łagodne kary fizyczne nie są przemocą w rodzinie.	8%	33%	22%	37%
Bicie dziecka jest oznaką bezradności rodziców.	55%	19%	11%	15%

3.7.2. Zjawisko przemocy w rodzinie

Według badań przeprowadzonych w 2019 roku z deklaracji badanych wynika, że w zdecydowanej większości rodzin zdarzają się nieporozumienia i konflikty (71%), przy czym w większości dochodzi do nich bardzo rzadko (54%), natomiast w co szóstej (17%) kłótnie wybuchają przynajmniej kilka razy w miesiącu. W ciągu ostatnich siedmiu lat częstość występowania konfliktów w rodzinach w zasadzie się nie zmieniła.

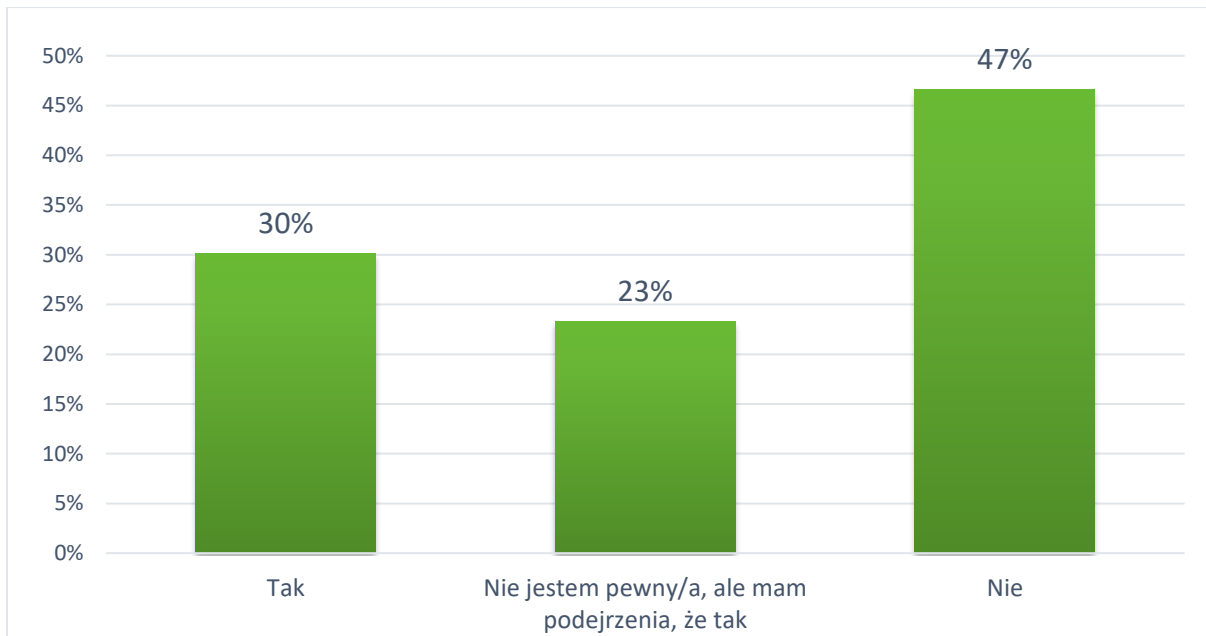
Dom – obok pracy, szkoły oraz ulic poza najbliższą okolicą – jest miejscem, gdzie najwięcej osób doświadczyło przemocy (według deklaracji po 8%). Niewiele mniej ankietowanych przyznało, że padło jej ofiarą w najbliższej okolicy (7%). Nieco rzadziej ankietowali zetknęli się z agresją w restauracji, kawiarni, na dyskotecce (5%), w środkach komunikacji – pociągu, autobusie, tramwaju, taksówce (5%) lub w innych miejscach (4%)¹⁹.

Powyższe wyniki są zbliżone do danych sprzed 3 lat, kiedy CBOS realizował podobne badania. Przemoc, zarówno ta fizyczna, jak i psychiczna, jest zjawiskiem dość powszechnym w polskiej społeczności, o czym świadczą wyniki cytowane wyżej. Jest to zjawisko niezwykle trudne do zbadania, ponieważ osoby doświadczające przemocy w różny sposób zniekształcają swoje doświadczenia, np. racjonalizując zachowanie sprawcy lub go usprawiedliwiając. Z tego względu zbadaliśmy rozpowszechnienie przemocy fizycznej oraz psychicznej w środowisku lokalnym bez kierowania bezpośredniego pytania o bycie ofiarą lub sprawcą przemocy w rodzinie.

¹⁹ CBOS, *Komunikat z badań: Przemoc i konflikty w domu*, Warszawa, kwiecień 2019

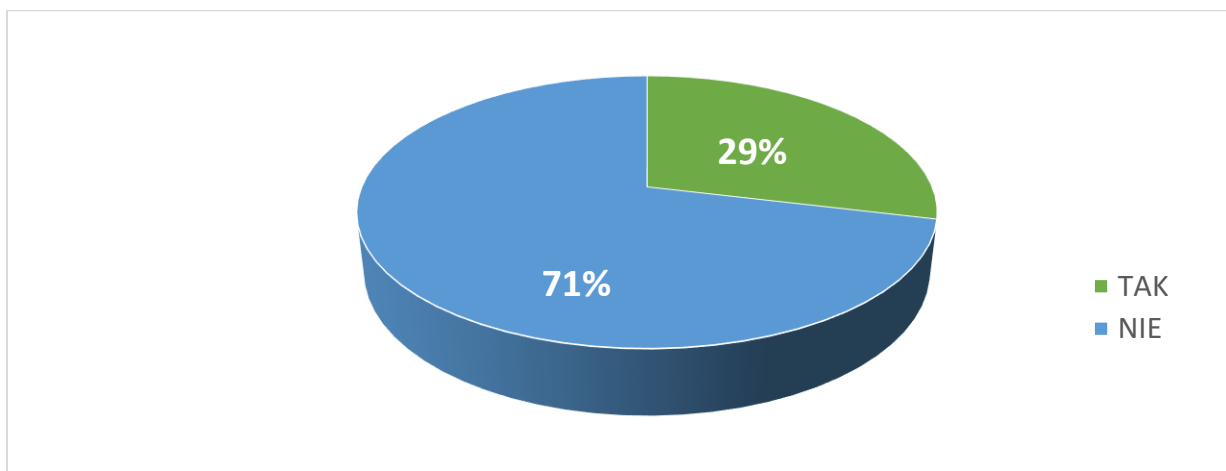
Łącznie **53%** respondentów ma w swoim otoczeniu osoby, które doświadczają przemocy w rodzinie lub podejrzewa, że tak się dzieje.

Wykres 16. Czy w Pana/Pani otoczeniu są osoby (znane osobiście lub "ze słyszenia") doświadczające przemocy w rodzinie?

Wśród badanych mieszkańców tylko **29%** wie, do jakich instytucji może zgłosić się osoba doświadczająca przemocy w rodzinie. Respondenci najczęściej wskazywali Policję oraz Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Tym samym, **71%** respondentów **nie wie, gdzie szukać pomocy w sytuacji doświadczania przemocy.**

Wykres 17. Czy wie Pan/Pani gdzie może uzyskać pomoc ofiara przemocy w Pana/Pani rejonie zamieszkania?

W dalszej części ankiety badane były przekonania dotyczące przemocy oraz funkcjonujące w społeczności lokalnej mity.

Łącznie 88% badanych raczej zgadza się ze stwierdzeniem, że przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol. Warto pamiętać, że spożywanie alkoholu nasila tendencję do stosowania przemocy, ale nie jest jej bezpośrednią przyczyną.

W społeczeństwie jest obecne przekonanie, że przemoc zdarza się tylko w tzw. „złych domach” – **łącznie 12% mieszkańców Gminy Korczew jest skłonny myśleć w ten sposób o przemocy w rodzinie.** **95%** respondentów zgadza się ze stwierdzeniem, że **ofiara przemocy w rodzinie może stać się zarówno kobieta, jak i mężczyzna.**

Poniższe wartości dotyczą łącznych odpowiedzi: *zgadzam się i zdecydowanie się zgadzam:*

- „Przemoc w rodzinie to prywatna sprawa, nikt nie powinien się wtrącać” – **5%**;
- „Przemoc jest tylko wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele ofiary” – **4%**;
- „Gdyby ofiara naprawdę cierpiała, odeszłaby od sprawcy”- **11%**;
- „Policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych” – **6,9%**;
- „Nie ma czegoś takiego jak gwałt w małżeństwie”- **9,6%**.

Tabela 10. Przekonania dotyczące przemocy.

<i>Twierdzenie</i>	<i>Zdecydowanie prawdziwe</i>	<i>Raczej prawdziwe</i>	<i>Raczej nieprawdziwe</i>	<i>Zdecydowanie nieprawdziwe</i>
Przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol.	51%	37%	11%	1%
Przemoc zdarza się tylko w rodzinach z marginesu społecznego.	4%	8%	25%	63%
Ofiarą przemocy w rodzinie może stać się zarówno kobieta, jak i mężczyzna.	74%	21%	1%	4%
Przemoc w rodzinie to prywatna sprawa, nikt nie powinien się wtrącać.	1%	4%	25%	70%
Przemoc jest tylko wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele ofiary.	1%	3%	10%	86%
Policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych.	5,5%	1,4%	4,1%	89%
Gdyby ofiara naprawdę cierpiała, odeszłaby od sprawcy.	1%	10%	22%	67%
Nie ma czegoś takiego jak gwałt w małżeństwie.	4,1%	5,5%	16,4%	89%

3.8. Hazard

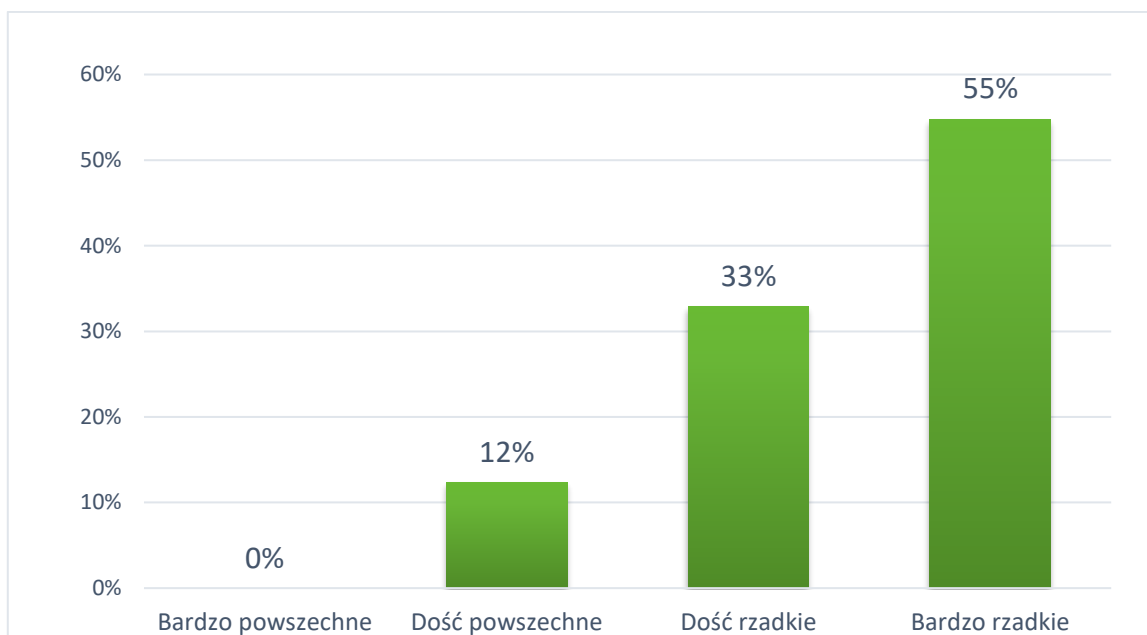
W ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie, co trzeci Polak w wieku 15+ grał w jakieś gry na pieniądze (34,2%). Polacy najczęściej grają w gry liczbowe Totalizatora Sportowego (26,8%), a w dalszej kolejności w zdraпки (13,3%), loterie/konkursy SMS-owe (7,4%) oraz na automatach do gier z tzw. niskimi wygranymi (4,5%). Wśród Polaków w wieku 15 lat i więcej 7,1% osób gra w jakąś grę na pieniądze co najmniej dwa razy w tygodniu. (...) symptomy zagrożenia uzależnieniem od hazardu występują u 5,3% ogółu Polaków w wieku 15+, a 0,7% osób w tej grupie wiekowej zdradza pewne symptomy problemu z hazardem. Wśród grających w gry na pieniądze realny problem z hazardem może mieć 2,2% graczy²⁰.

O hazardzie mówi się, że jest to ukryty nałóg, ponieważ nie widać od razu wyraźnych symptomów uzależnienia. Niestety, uzależnienie od hazardu często współwystępuje z innymi problemami, jak nadużywanie alkoholu czy narkotyków. Pierwsze kroki w świecie hazardu, to zwykle korzystanie z gier internetowych, automatów czy zakładów bukmacherskich. Zapytano mieszkańców Gminy Korczew o ich doświadczenia z tego typu formami rozrywki. Wyniki wskazują, że pewien odsetek mieszkańcy gminy w korzystają z gier losowych.

W subiektywnej ocenie większości przebadanych mieszkańców **zjawisko uzależnienia od hazardu jest bardzo i dość rzadkie – łącznie 88%**. Tym samym, **12%** badanych ocenia uzależnienie od hazardu, jako **dość powszechny problem w ich środowisku lokalnym**.

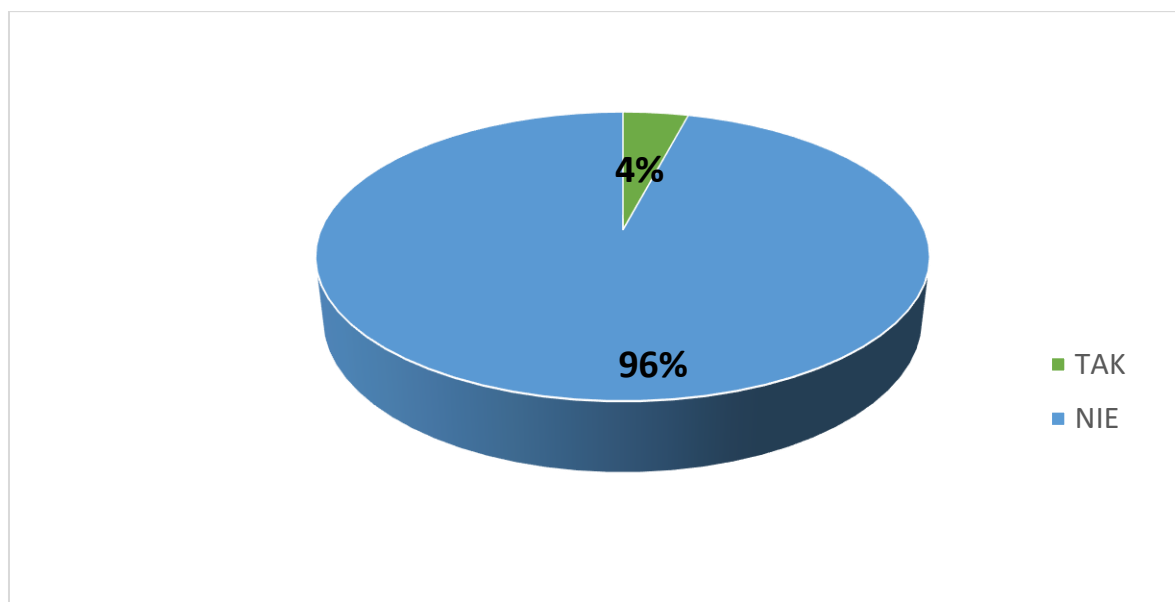
²⁰ Centrum Badania Opinii Społecznych, *Komunikat z badań: Pracoholicy, siecioholicy, hazardziści... Uzależnienia od zachowań*, Warszawa, czerwiec 2015.
Źródło: www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2015/K_076_15.PDF (dostęp: 03.03.2021).

Wykres 18. Jak ocenia Pan/Pani rozpowszechnienie uzależnienia od hazardu w Pana/Pani środowisku?

Istotny jest również fakt, że aż **96% respondentów nie wie, gdzie mogą zgłosić się osoby uzależnione od hazardu.**

Wykres 19. Czy wie Pan/Pani gdzie może uzyskać pomoc osoba uzależniona od hazardu w Pana/Pani środowisku?

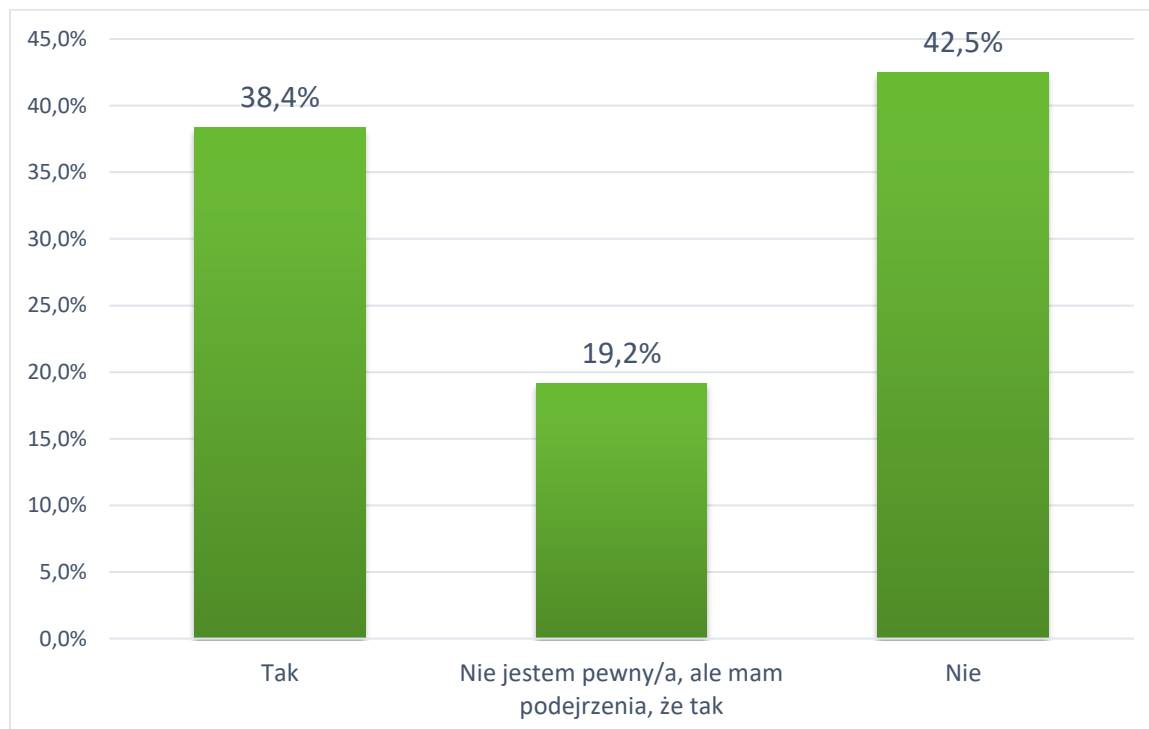

3.9. Cyberprzemoc i uzależnienie od Internetu

Kolejnym zagadnieniem badanym w ramach ankiety była cyberprzemoc. Zjawisko cyberprzemocy najkrócej definiuje się jako przemoc z użyciem technologii informacyjnych i komunikacyjnych. (...) Podstawowe formy zjawiska to nękanie, straszenie, szantażowanie z użyciem Sieci, publikowanie lub rozsyłanie ośmieszających, kompromitujących informacji, zdjęć, filmów z użyciem Sieci oraz podszywanie się w Sieci pod kogoś wbrew jego woli. Do działań określanych mianem cyberprzemocy wykorzystywane są głównie: poczta elektroniczna, czaty, komunikatory, strony internetowe, blogi, serwisy społecznościowe, grupy dyskusyjne, serwisy SMS i MMS²¹.

Badania wykazały, że cyberprzemoc jest dość rozpowszechnionym problemem wśród lokalnej społeczności. Mianowicie, **38,4% badanych ma w swoim otoczeniu osoby, które padły ofiarą przestępstwa internetowego** (np. włamania na konto, oszustwa, wyłudzenia, zniesławienia), a **19,2% nie jest pewne, ale ma podejrzenia, że tak właśnie się stało**. Natomiast **42,5%** badanych przyznaje, że **nie zna** w swoim otoczeniu osób, które padły ofiarą cyberprzemocy.

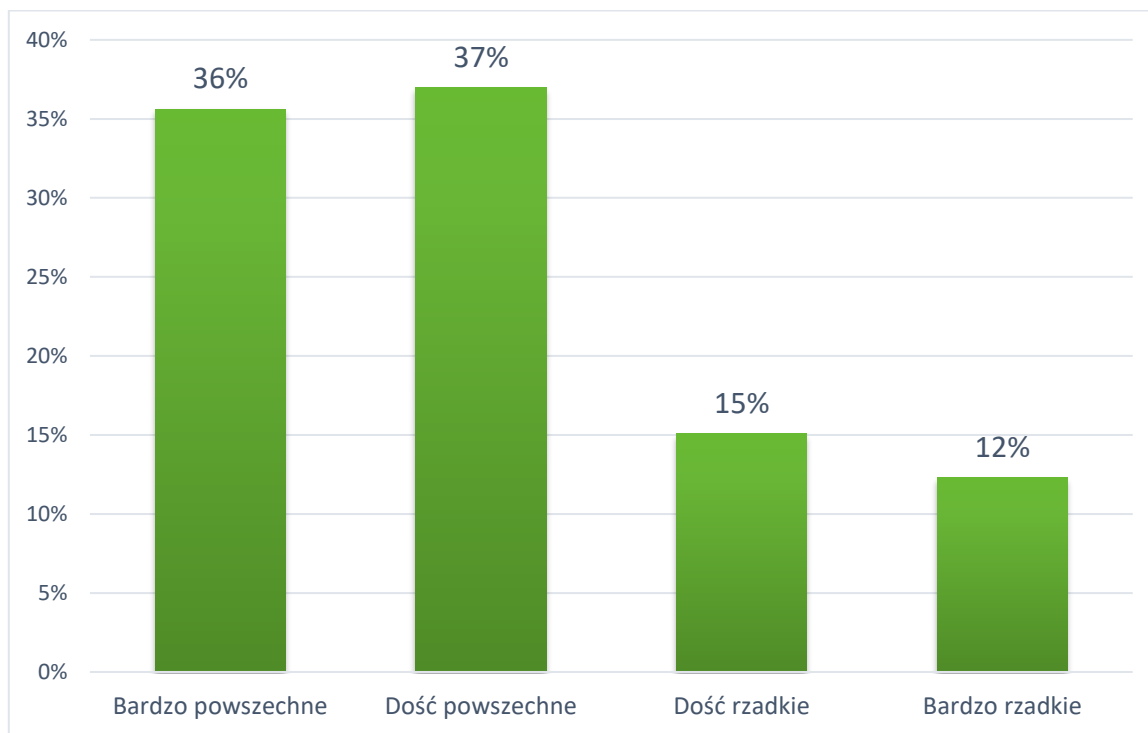
Wykres 20. Czy w Pana/Pani otoczeniu są osoby (znane osobiście lub „ze słyszenia”), które padły ofiarą przestępstwa internetowego (np. włamania na konto, oszustwa, wyłudzenia, zniesławienia)?

²¹ Wojtasik, Ł. Cyberprzemoc - charakterystyka zjawiska.

Niepokojące są dane związane są z subiektywnym oszacowaniem uzależnienia od komputerów lub Internetu w środowisku lokalnym. Łącznie aż **73%** mieszkańców Gminy Korczew uważa, że tego typu **uzależnienie jest dość i bardzo powszechne** w ich środowisku lokalnym, a pozostałe **27%** ocenia je, **jako dość i bardzo rzadkie zjawisko.**

Wykres 21. Jak ocenia Pan/Pani rozpowszechnienie uzależnienia od komputerów/Internetu w Pana/Pani środowisku?

ROZDZIAŁ IV

BADANIA SPRZEDAWCÓW NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH

Niewątpliwie ważną grupą, która może zarysować szczególny obraz problemów związanych z alkoholem występujących na wsi są sami pracownicy punktów sprzedaży alkoholu, spotykający się codziennie w swojej pracy z konsumentami. Ich postawy wobec osób nabywających/konsumujących alkohol oraz przestrzeganie prawa w zakresie sprzedaży alkoholu mogą w znaczącym stopniu przyczynić się do ograniczenia problemów związanych z nadużywaniem alkoholu zarówno przez nieletnich jak i dorosłych.

4.1. Grupa badana

Badanie zostało przeprowadzone telefonicznie wśród 9 sprzedawców napojów alkoholowych w punktach sprzedaży na terenie gminy. Grupa badana stanowiła 7 kobiet oraz 2 mężczyzn. 9 respondentów to pracownicy punktów, a 1 badany to właściciel. Średnia wieku badanych sprzedawców wyniosła 54 lata.

4.2. Cel badania

Ten obszar przeprowadzonych badań miał na celu poznanie postawy sprzedawców napojów alkoholowych względem następujących zagadnień:

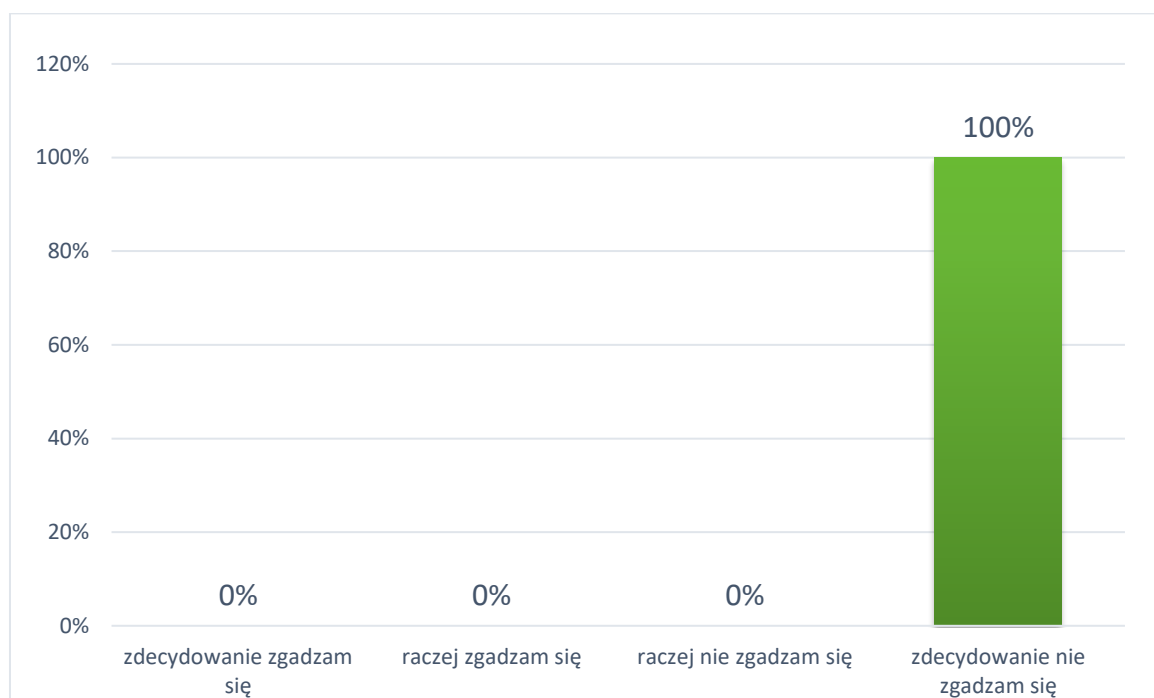
- sprzedaży alkoholu osobom nieletnim oraz osobom nietrzeźwym,
- spożywania alkoholu w miejscu jego sprzedaży,
- nieprzyjemnych sytuacji zainicjowane przez osoby spożywające alkohol.

4.3. Wyniki badań

Jednym z pierwszych zagadnień poruszonych w kwestionariuszu ankiety dla sprzedawców alkoholu było określanie poziomu świadomości na temat niebezpieczeństw wynikających z zawartości alkoholu w poszczególnych rodzajach napojów alkoholowych.

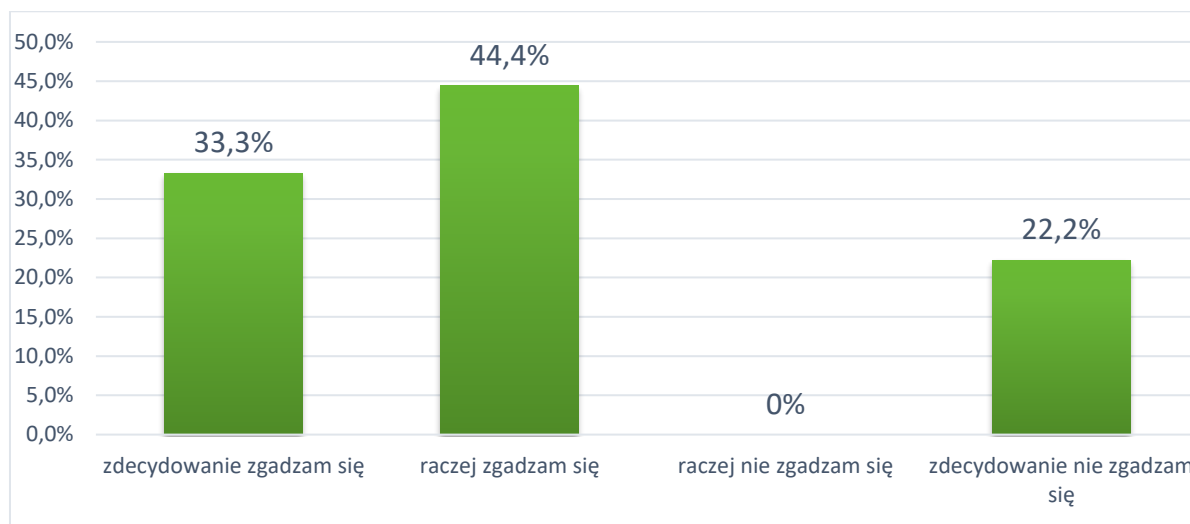
Wszyscy badani sprzedawcy napojów alkoholowych wskazali, że zdecydowanie nie zgadzają się, że alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny, jak ten zawarty w wódce. Świadczy, to pośrednio o wysokim poziomie świadomości nieco ponad połowy badanych na temat szkodliwości napojów o potencjalnie niższej zawartości procentowej alkoholu.

Wykres 22. Czy zgadza się Pani/ Pan z twierdzeniem: "Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce"?

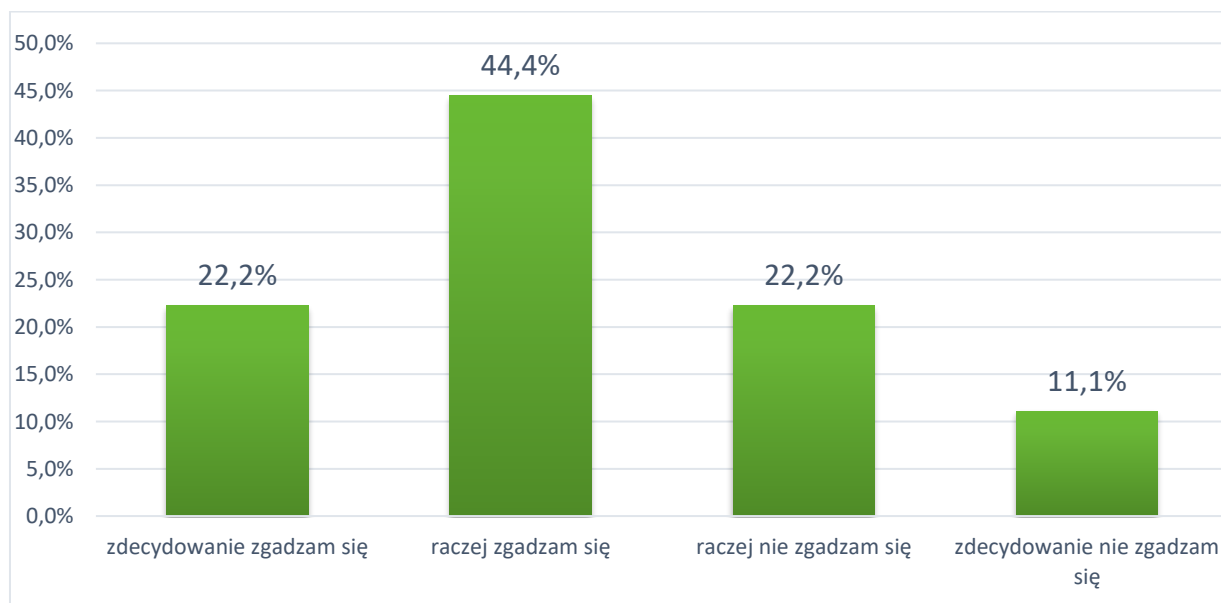
W sumie 77,8%²² sprzedawców uważa, że dostęp do napojów alkoholowych powinien być ograniczony lub kontrolowany. 22,2% badanych wyraża zdanie przeciwne, czyli uważa, że dostęp ten nie powinien podlegać kontroli.

Wykres 23. Czy zgadza się Pani/Pan z twierdzeniem: "Dostęp do alkoholu powinien być ograniczony lub kontrolowany"?

66,6%²³ sprzedawców zgadza się z tym, że osoby, które piją alkohol zagrażają bezpieczeństwu w ich lokalnym środowisku.

Wykres 24. Czy zgadza się Pani/Pan z twierdzeniem: "Osoby pijące alkohol zagrażają bezpieczeństwu w moim środowisku lokalnym"?

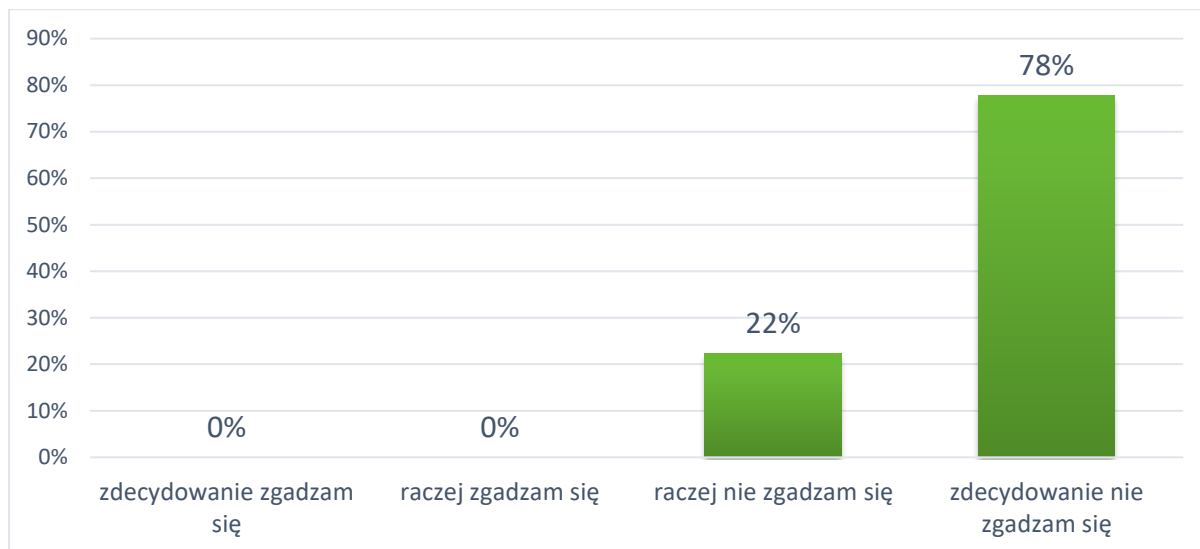

²² Suma odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się oraz raczej się zgadzam.

²³ Suma odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się oraz raczej się zgadzam.

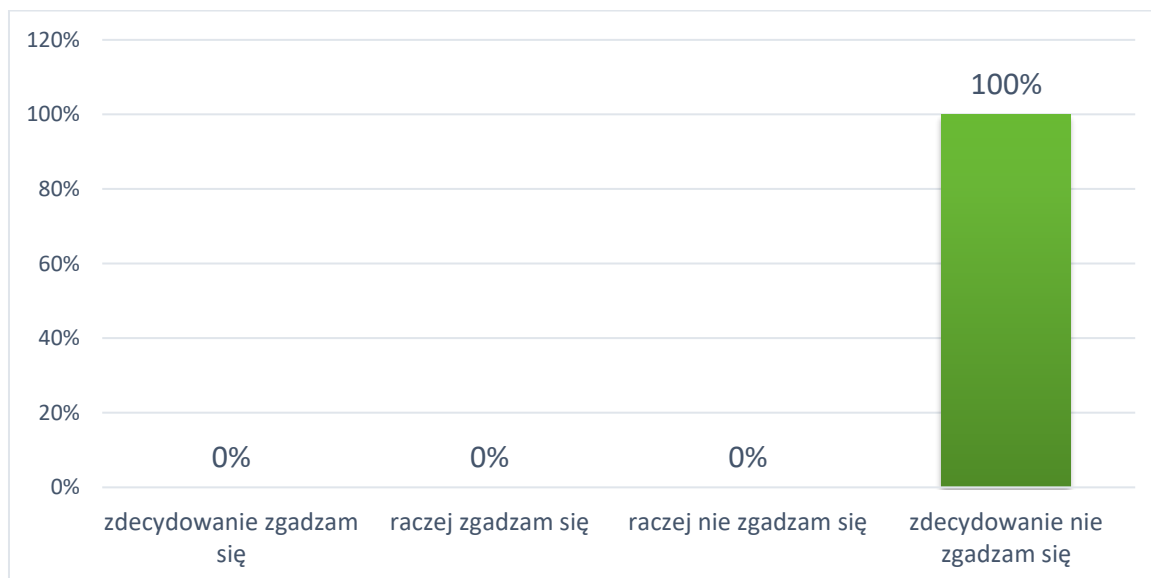
Kolejne pytanie dotyczyło subiektywnej oceny dostępności alkoholu dla osób poniżej 18. roku życia. **Łącznie 100%²⁴ nie zgadza się ze stwierdzeniem, że osoby małoletnie mają łatwy dostęp do alkoholu.**

Wykres 25. Czy zgadza się Pani/Pan z twierdzeniem: "Osoby nieletnie mogą z łatwością kupić alkohol w lokalnych sklepach"?

Wszyscy sprzedawcy uważają, że spożywanie alkoholu nie pomaga w trudnych sytuacjach życiowych.

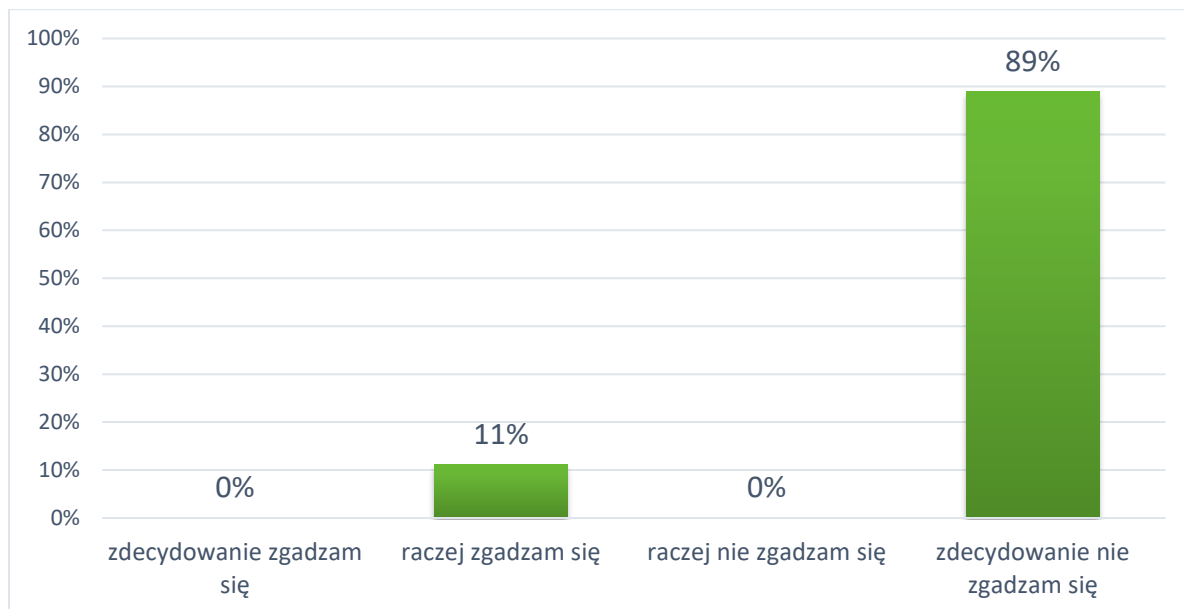
Wykres 26. Czy zgadza się Pani/ Pan z twierdzeniem: "Picie alkoholu pomaga w trudnych sytuacjach życiowych"?

²⁴ Suma odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się oraz raczej się nie zgadzam.

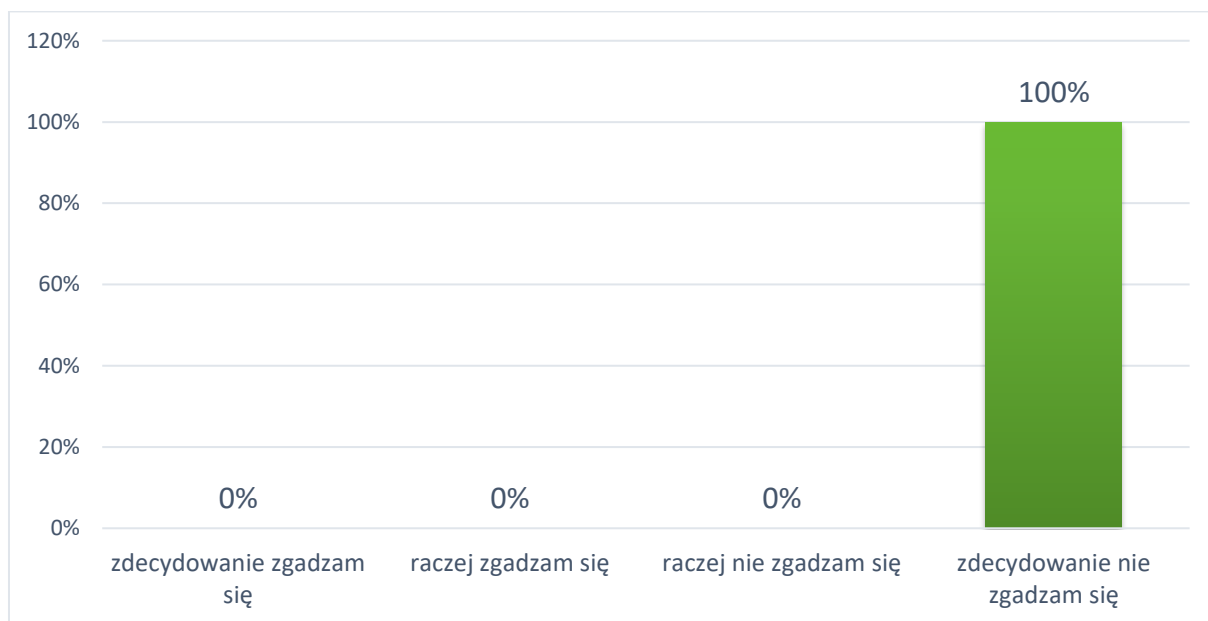
89% badanych odpowiedziało, że prowadzenie samochodu nawet po niewielkiej ilości alkoholu jest niebezpieczne.

Wykres 27. Czy zgadza się Pani/ Pan z twierdzeniem: "Prowadzenie samochodu po niewielkiej ilości alkoholu jest bezpieczne"?

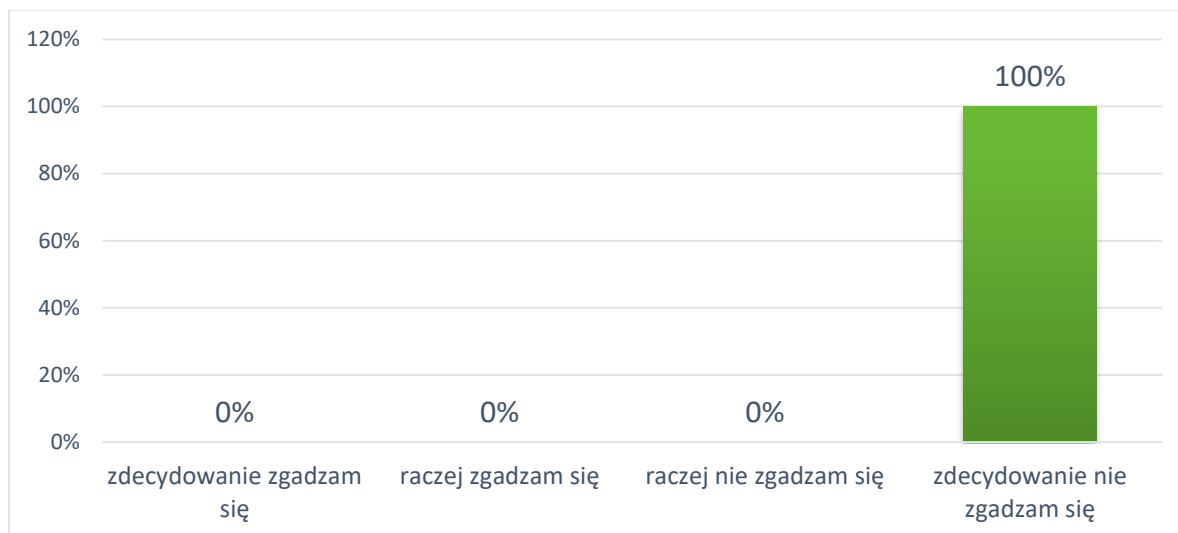
100% badanych sprzedawców uważa, że kobiety w ciąży nie mogą bezpiecznie pić nawet niewielkich ilości alkoholu.

Wykres 28. Czy zgadza się Pani/Pan z twierdzeniem: "Kobiety w ciąży mogą bezpiecznie pić niewielkie ilości alkoholu"?

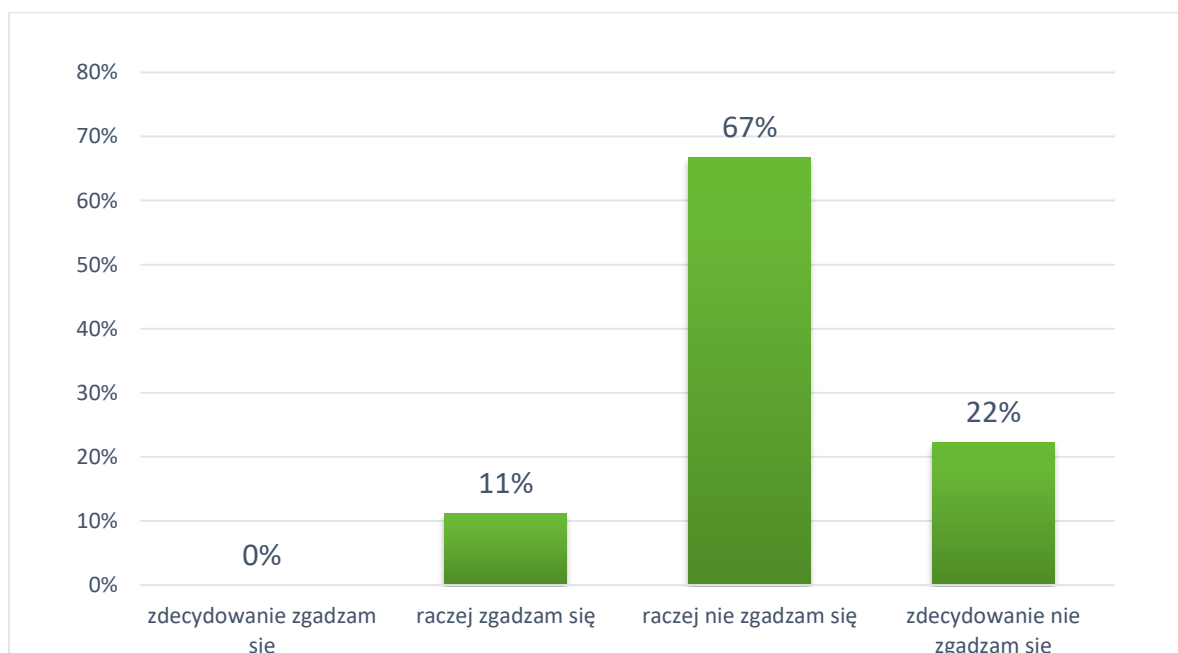
Wszyscy badani sprzedawcy napojów alkoholowych w Gminie Korczew uważają, że alkohol nie powinien być dostępny dla osób poniżej 18. roku życia.

Wykres 29. Czy zgadza się Pani/ Pan z twierdzeniem: "Alkohol powinien być dostępny dla osób poniżej 18 roku życia"?

89%²⁵ badanych uważa, że w ich okolicy nie znajduje się za duża liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych. Przeciwnego zdania jest 11% badanych sprzedawców.

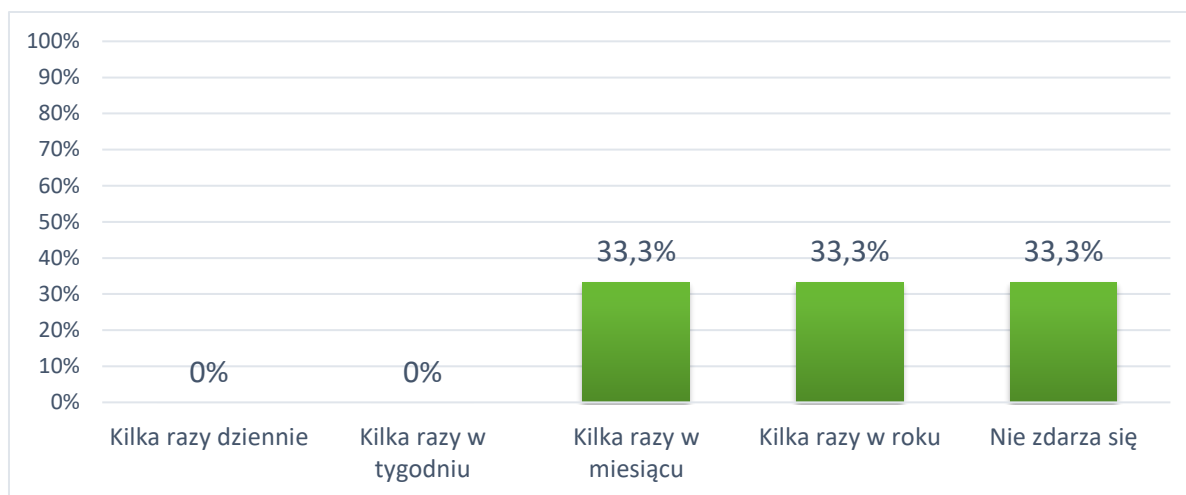
Wykres 30. Czy zgadza się Pani/ Pan z twierdzeniem: "W okolicy jest zbyt dużo punktów sprzedaży napojów alkoholowych"?

²⁵ Suma odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się oraz raczej się nie zgadzam.

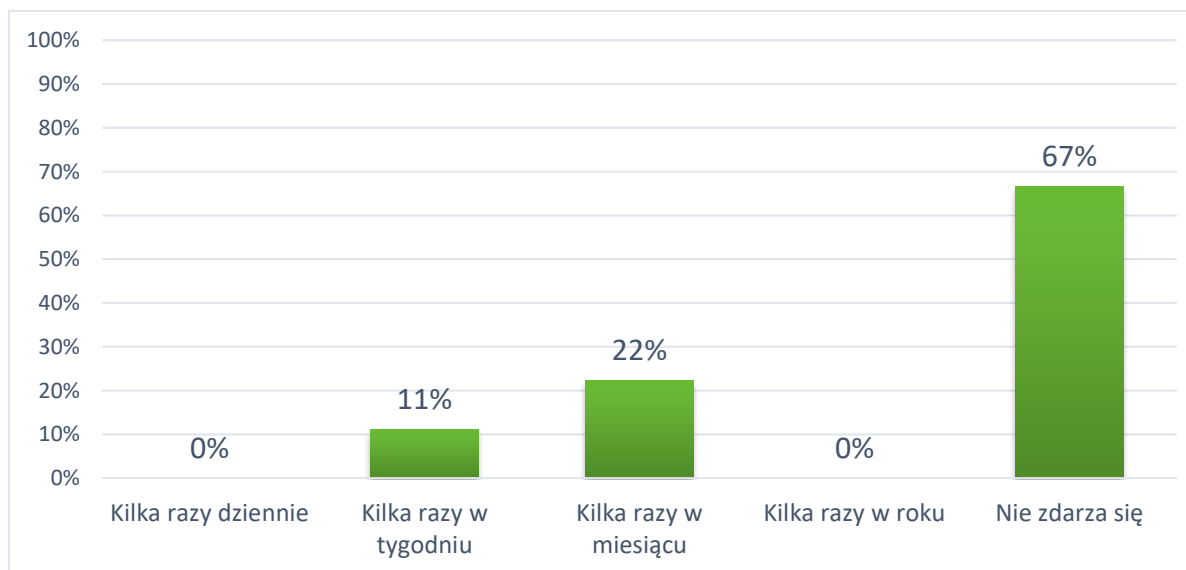
Sprzedawcy napojów alkoholowych w Gminie Korczew deklarują najczęściej, że **przypadki próby kupna alkoholu przez osobę poniżej 18 roku życia nie zdarzają się (33,3%)** lub też **zdarzają kilka razy w miesiącu (33,3%) oraz kilka razy w roku (33,3%)**. Wobec tego, należy uznać, że próby zakupu alkoholu przez osoby niepełnoletnie są podejmowane na terenie gminy dość często, jednak nie jest to problem nagminny.

Wykres 31. Jak często zdarza się, że osoba niepełnoletnia próbuje kupić alkohol w Pana/Pani sklepie?

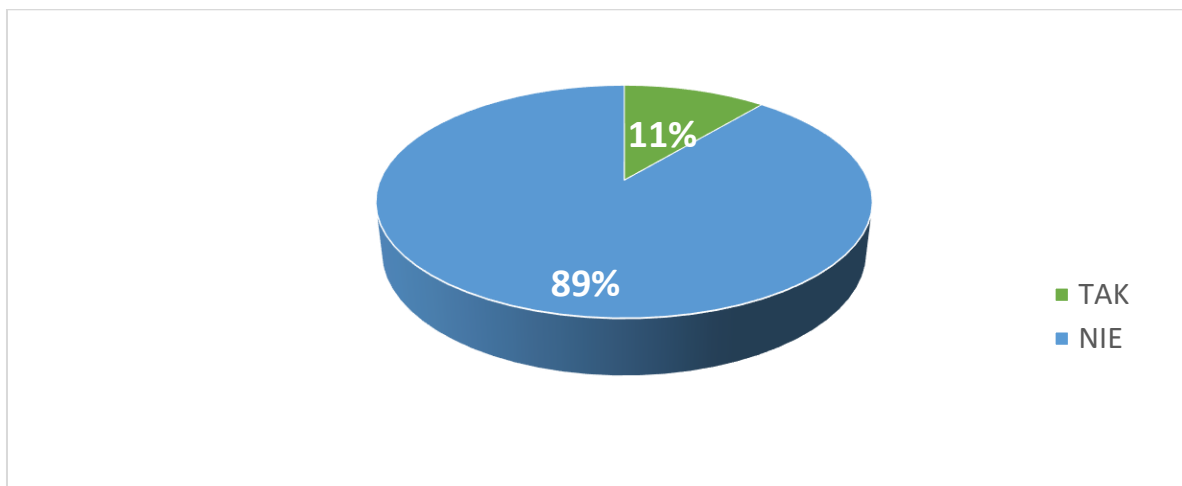
Spożywanie alkoholu w obrębie punktu sprzedaży w niektórych sklepach wydaje się być dość częstym zjawiskiem- **22%** badanych stwierdziło, że takie przypadki zdarzają się **kilka razy w miesiącu**, a **11%**, że **kilka razy w tygodniu**. Pozostali respondenci- **67%** odpowiedziało, że takie przypadki nie zdarzają się **nigdy**.

Wykres 32. Jak często zdarza się, że ktoś spożywa alkohol w obrębie Pana/Pani sklepu?

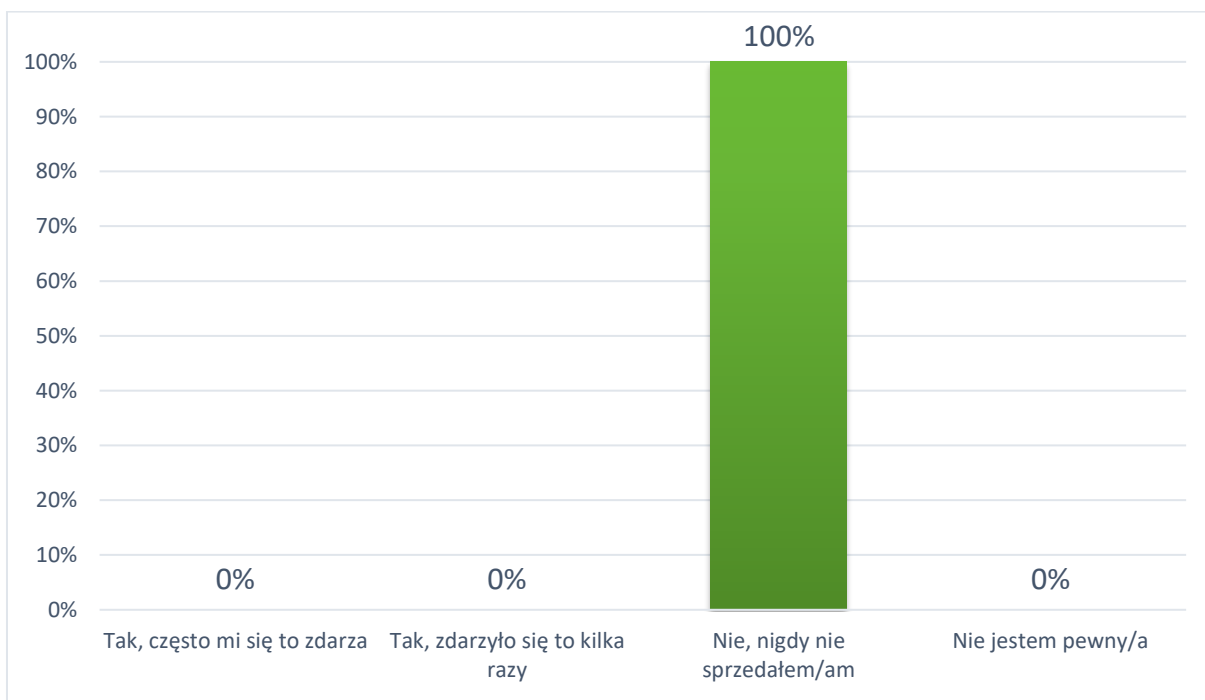
Większość badanych sprzedawców **89%** odpowiedziało, że w ciągu ostatnich 3 miesięcy **nie doszło do nieprzyjemnych zjść** związanych ze **spożywaniem alkoholu w obrębie sklepu**.

Wykres 33. Czy zdarzyło się w ciągu ostatnich 3 miesięcy jakieś nieprzyjemne zajście związane z używaniem alkoholu w obrębie sklepu?

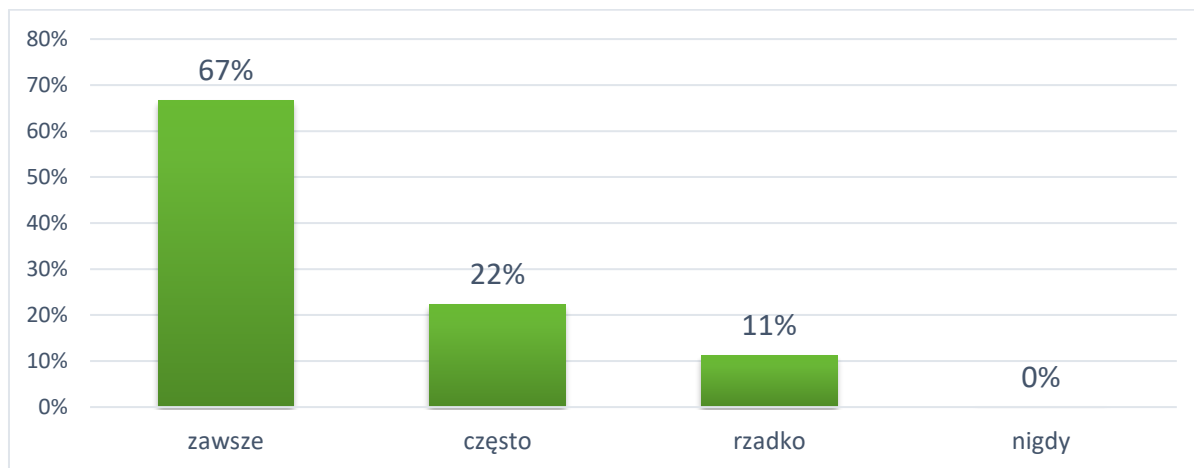
Wszyscy badani sprzedawcy zadeklarowali, że nigdy nie sprzedali alkoholu osobie nieletniej.

Wykres 34. Czy kiedykolwiek sprzedał Pan / sprzedała Pani alkohol osobie, o której wiedział Pan/Pani, że jest nieletnia?

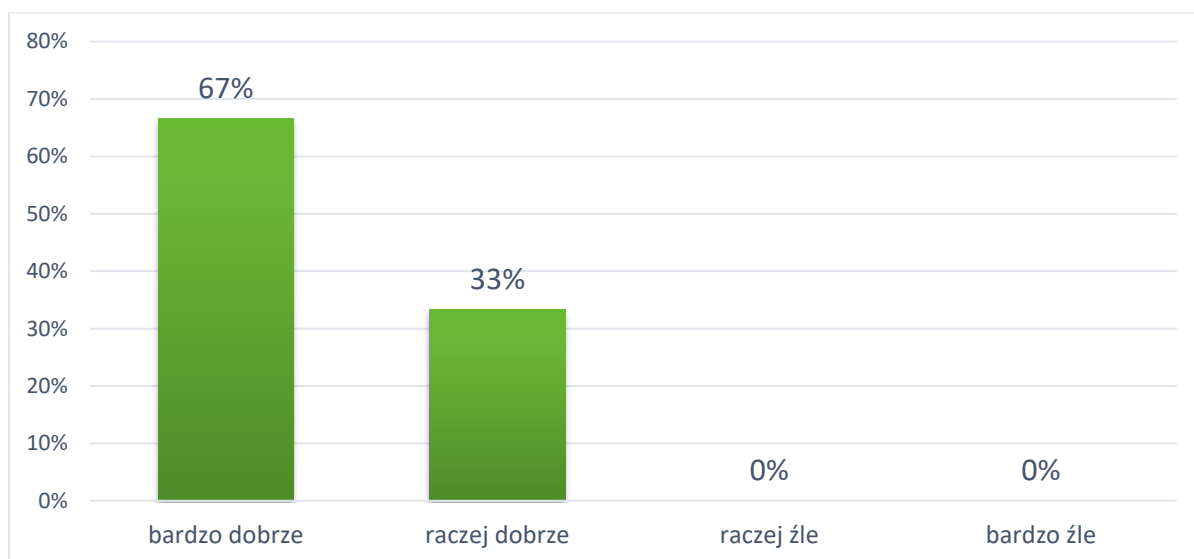
W przypadku wątpliwości, co do wieku, **67%** badanych twierdzi, że **zawsze sprawdza dowody potwierdzające wiek, a 22% robi to często**. Pozostałe **11%** badanych sprzedawców przyznaje, że **rzadko** sprawdza dowody potwierdzające pełnoletność. Uzyskane wartości świadczą o odpowiedzialnej postawie większości sprzedawców wobec zakazu sprzedaży alkoholu i wyrobów nikotynowych osobom nieletnim.

Wykres 35. W przypadku wątpliwości, jak często pyta Pan/Pani o dowód potwierdzający pełnoletność klienta?

Ostatnie badane zagadnienie dotyczyło subiektywnej oceny funkcjonowania kontroli punktów sprzedaży alkoholu w Gminie Korczew. **Łącznie 100% badanych oceniło jej funkcjonowanie bardzo i raczej dobrze.**

Wykres 36. Jak, Pana/Pani zdaniem funkcjonuje kontrola sprzedaży alkoholu w Pana/Pani miejscowości?

ROZDZIAŁ V

PROBLEMY SPOŁECZNE W ŚRODOWISKU DZIECI I MŁODZIEŻY

5.1. Metodologia

Badania w placówkach oświatowych przeprowadzono przy użyciu internetowego narzędzia CORIGO. Jest to program pozytywnie zaopiniowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji, który pozwala na efektywne badanie postaw uczniów. Forma ankiety internetowej jest dla dzieci i młodzieży atrakcyjna oraz pozwala na upewnienie się, czy wszystkie pytania zostaną wypełnione.

5.2. Cel badania

Podstawowym celem przeprowadzonych badań była analiza postaw i przekonań wobec substancji psychoaktywnych:

- alkoholu,
- narkotyków,
- dopalaczy,

a także zjawisko przemocy rówieśniczej oraz zagospodarowanie czasu wolnego.

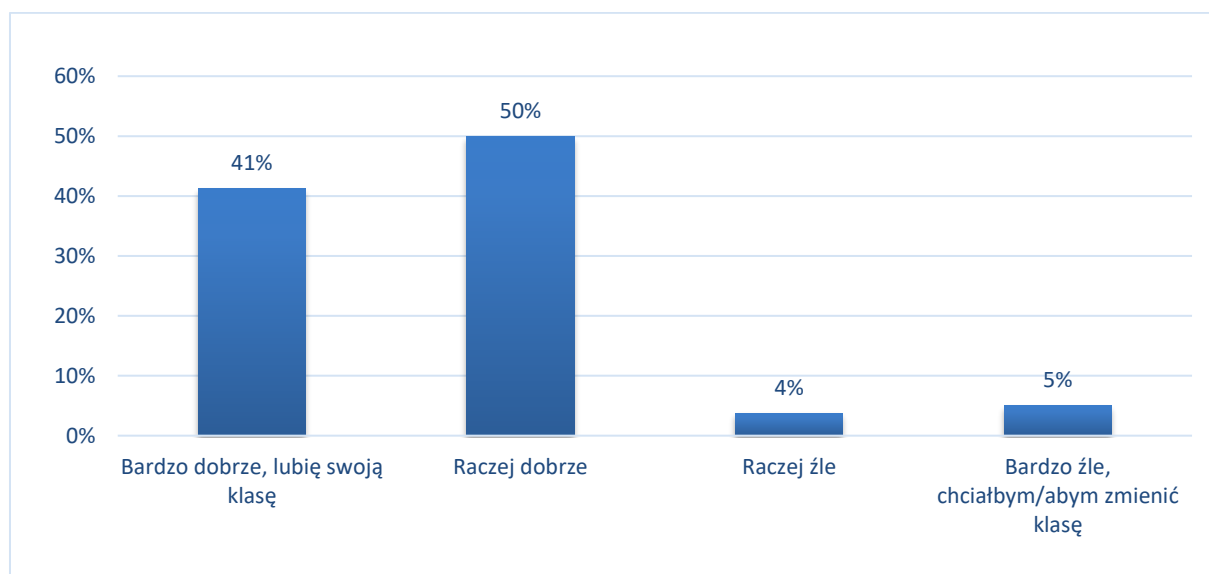
5.3. Charakterystyka grupy badanej

W badaniu wzięli uczniowie klas 6-8 szkoły podstawowej w Gminie Korczew. Łącznie w badaniu wzięło udział 80 uczniów.

Uczniowie odpowiedzieli na kilka ogólnych pytań związanych z uczęszczaniem do szkoły. Uzyskane odpowiedzi pozwalają na przedstawienie szkolnego środowiska w kontekście kwestii, które mogą mieć pozytywny lub negatywny wpływ na częstotliwość występowania niepożądanych zjawisk i zachowań wśród dzieci oraz młodzieży.

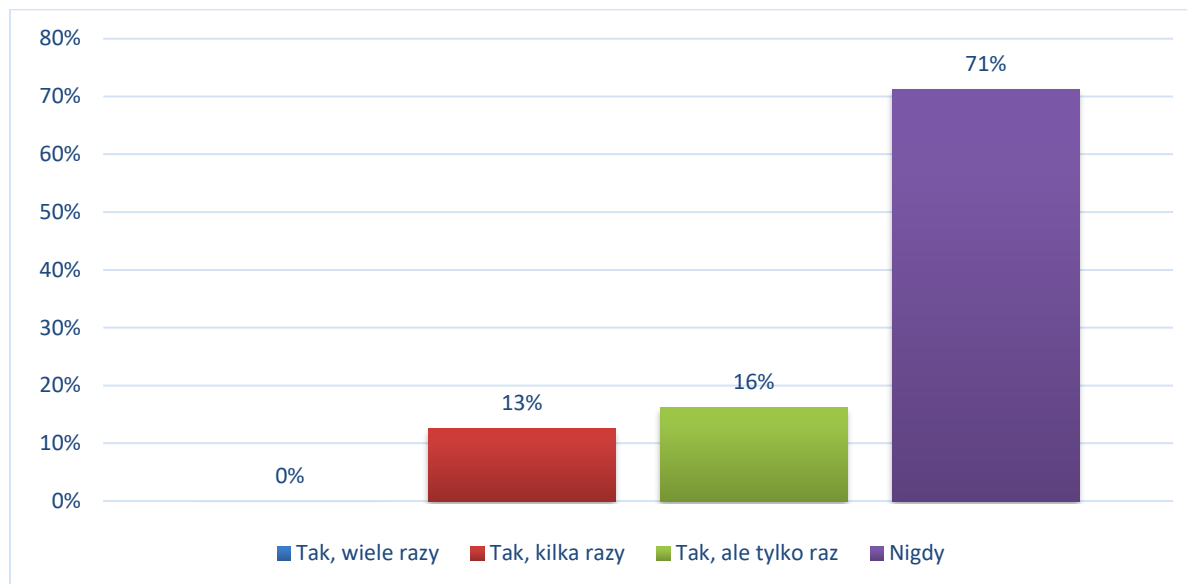
W pierwszej kolejności uczniowie zostali zapytani o to, jak czują się w swojej klasie. Wyniki są bardzo zadowalające: badani **dobrze czują się w swoich klasach**- łącznie **91%**. Nie należy jednak bagatelizować faktu, że **9%** uczniów **przeciwnie określa swoje odczucia**.

Wykres 37. Jak czujesz się w swojej klasie?

Badani uczniowie w sporej części **nigdy nie byli na wagarach- 71%**, lub byli na nich **tylko raz- 16%**. Natomiast **13%** uczniów przyznało się, że wagarowało **kilka razy**.

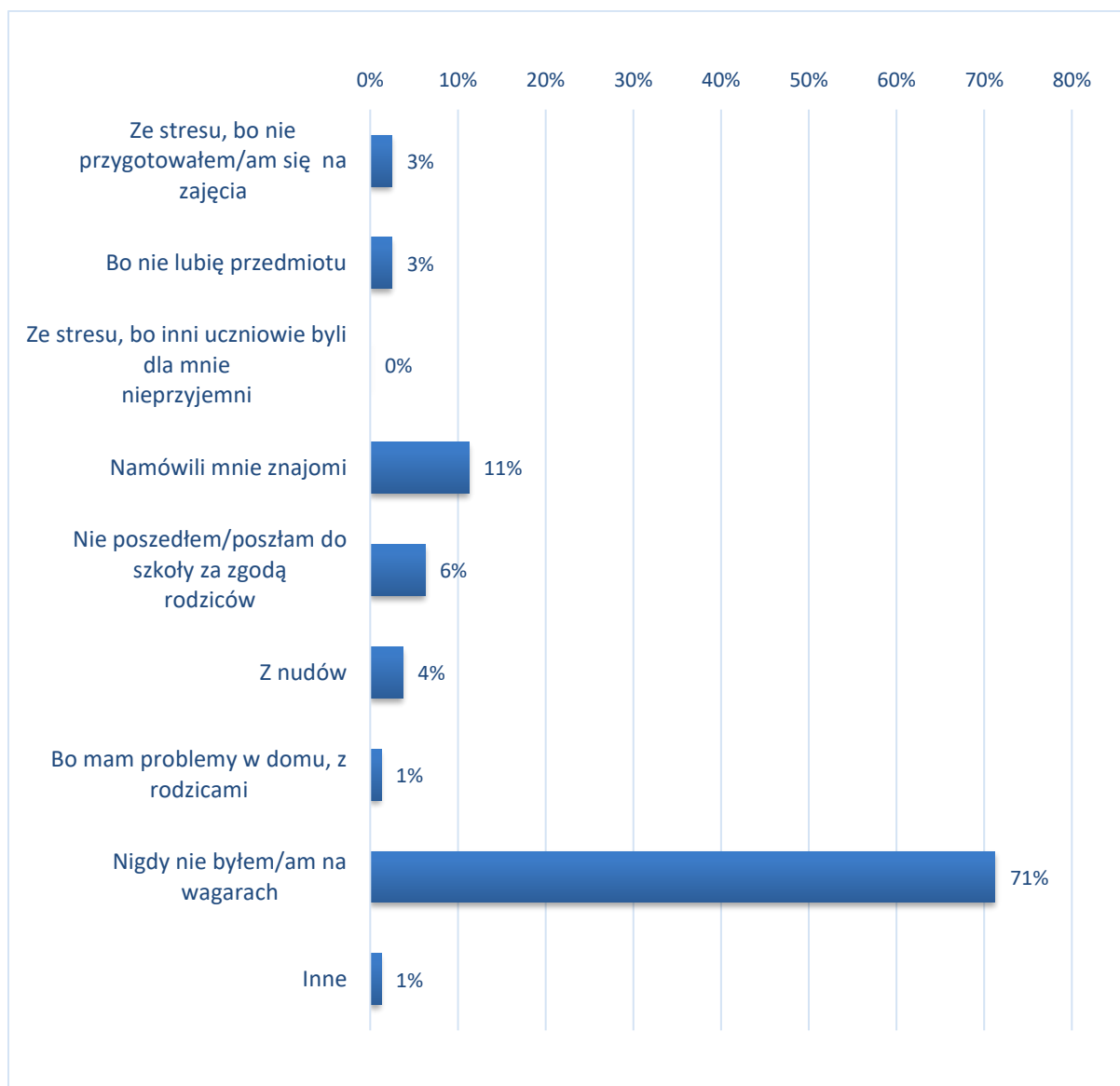
Wykres 38. Czy byłeś/aś kiedyś na wagarach?

Poza tym, jak często uczniowie wagarują, istotnie wydają się być także powody, dla których decydują się to robić²⁶. Uczniowie szkoły podstawowej w Gminie Korczew **najczęściej wagarują za namową znajomych (11%)** lub też za **zgoda rodziców (6%)**, albo z **nudów (4%)**. Poza tym wśród powodów opuszczania lekcji wskazują, że nie poszli na nie ze **stresu, bo nie przygotowali się na zajęcia (3%)**, dlatego, że **nie lubią danego przedmiotu (3%)**, czy też dlatego, że **mieli problemy w domu (1%)**.

²⁶ Uczniowie mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

Wykres 39. Powody wagarowania.

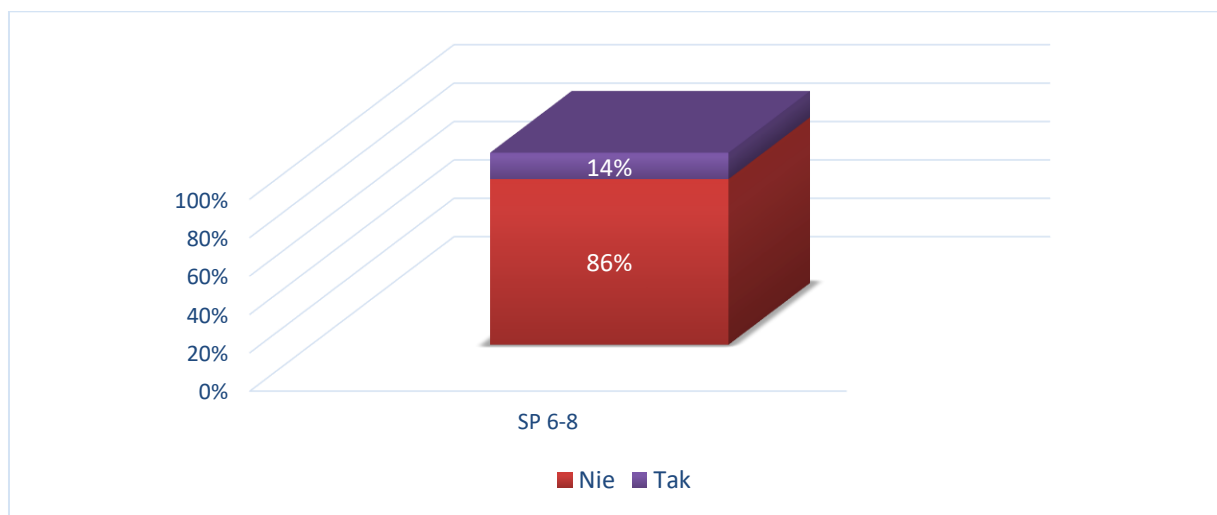

5.4. Wyniki

5.4.1. Substancje psychoaktywne: Alkohol

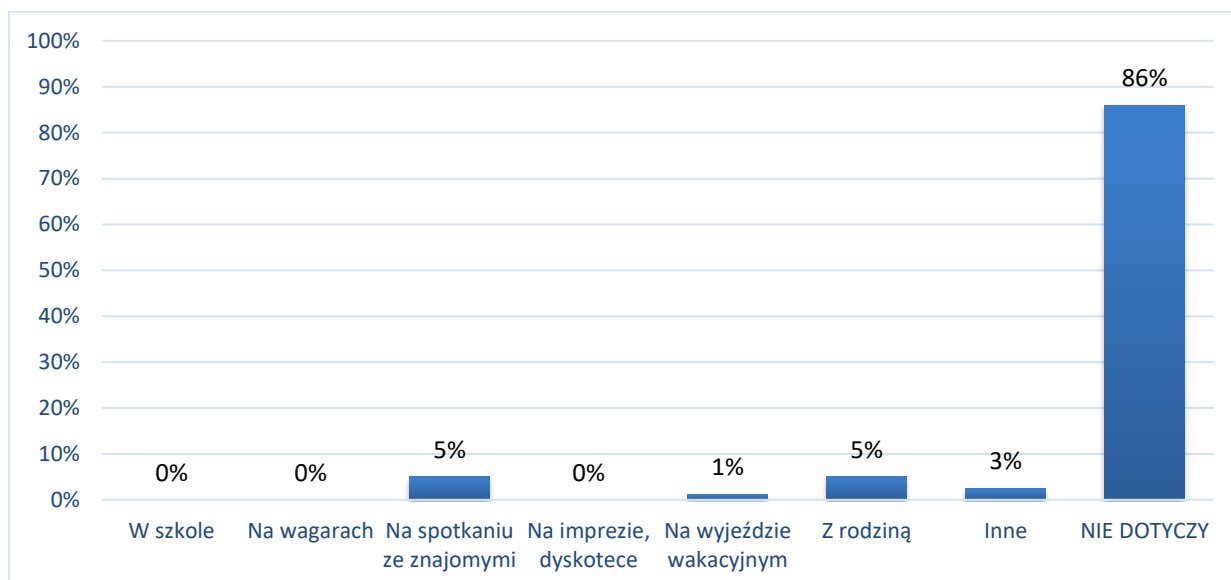
Inicjację alkoholową ma za sobą 14% badanych uczniów klas 6-8 szkoły podstawowej.

Wykres 40. Czy kiedykolwiek próbowałeś alkoholu?

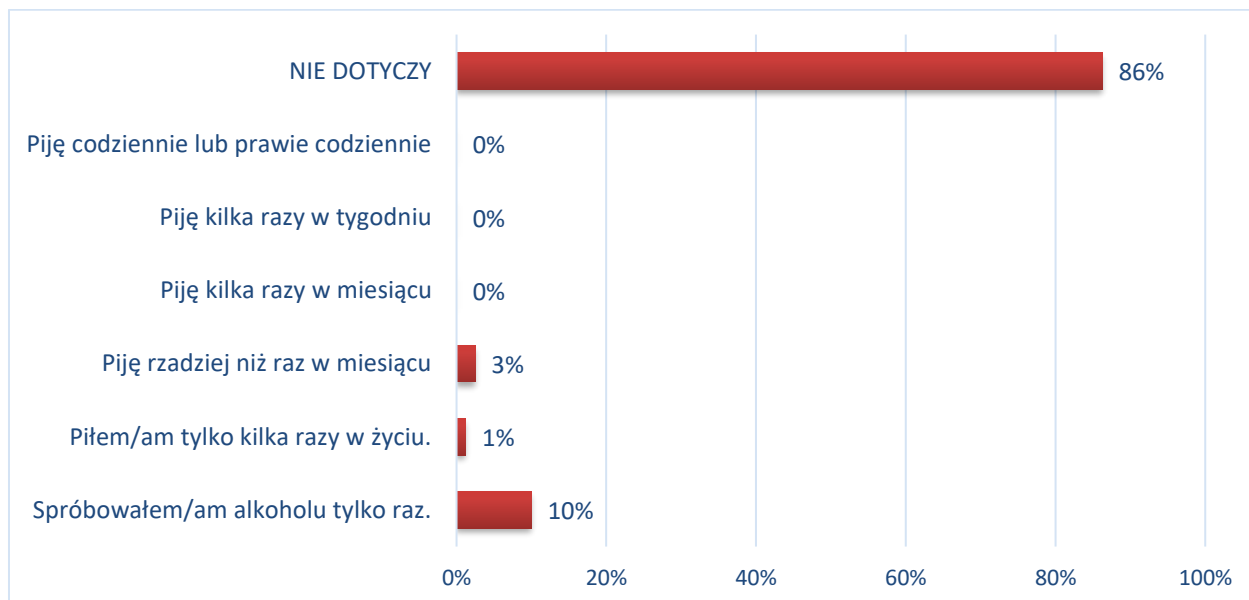
Najczęściej deklarowanymi okolicznościami inicjacji alkoholowej uczniów są: **towarzystwo rodziny (5%)** oraz **spotkanie ze znajomymi (5%)**.

Wykres 41. Okoliczności inicjacji alkoholowej.

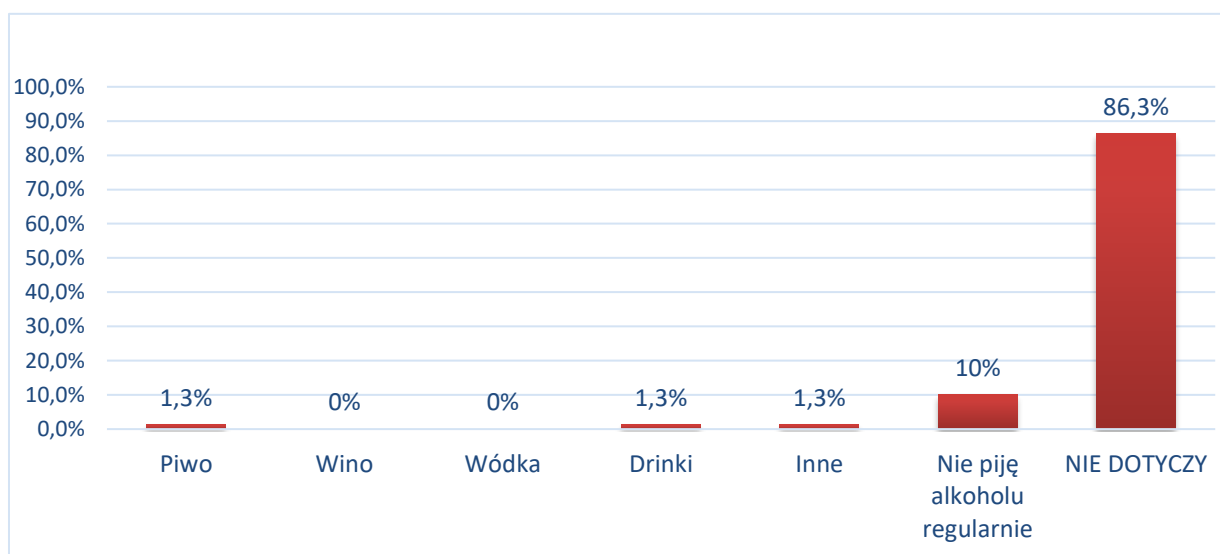
Oprócz okoliczności inicjacji ważne jest także to, **jak często** młodzi ludzie sięgają po alkohol. **86% uczniów wskazało, że to pytanie ich nie dotyczy.** Wśród uczniów, którzy mają za sobą inicjację alkoholową, najczęściej pojawiała się odpowiedź, która odnosiła się do **jednorazowego spożycia alkoholu (10%).**

Wykres 42. Jak często pijesz alkohol?

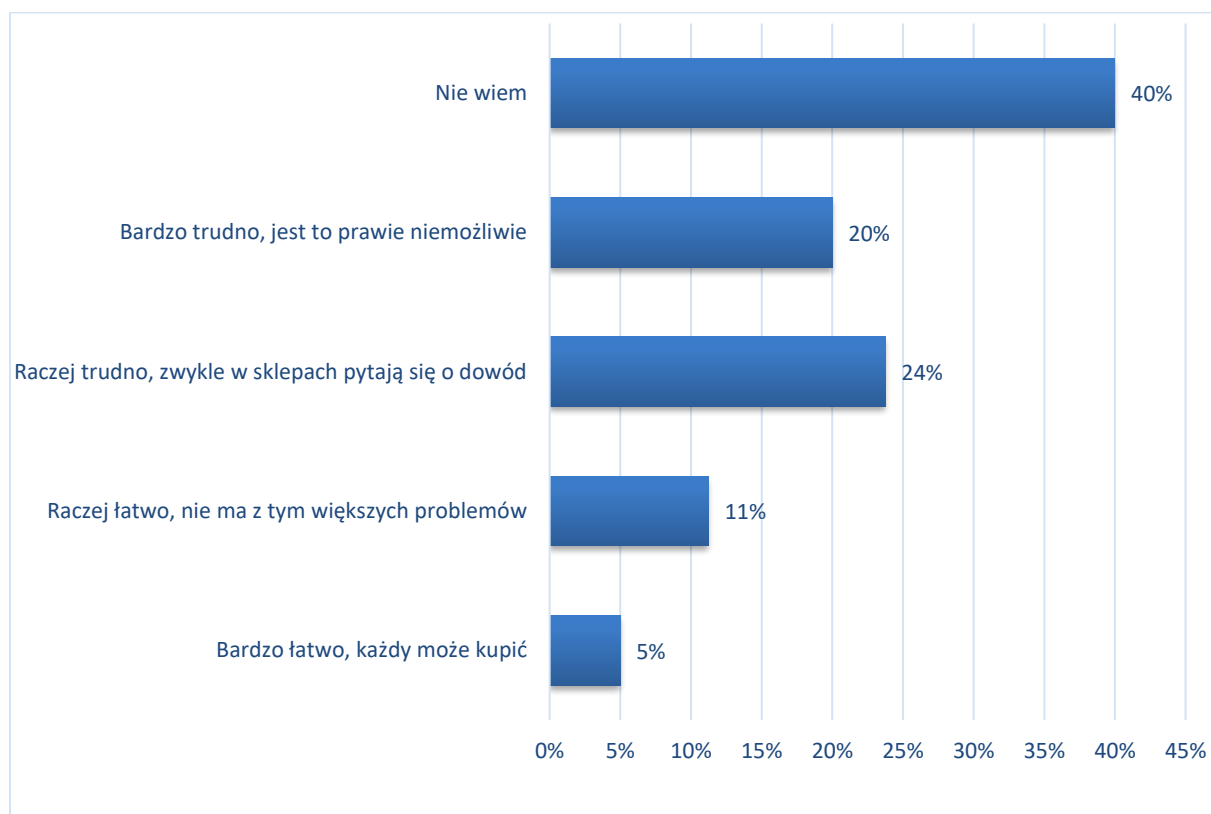
Następnie zapytano uczniów o rodzaj wypijanego alkoholu. Uczniowie generalnie **w takim samym odsetku sięgają po piwo oraz drinki- po 1,3%.** Poza tym, **10%** najmłodszych badanych mieszkańców Gminy Korczew wskazało, że **nie pije alkoholu regularnie**, a **86,3%**, że to pytanie ich **nie dotyczy**,

Wykres 43. Rodzaj spożywanego alkoholu.

Kolejnym ważnym pytaniem, na które odpowiadali uczniowie było to dotyczące subiektywnej oceny dostępności alkoholu dla osób poniżej 18 roku życia. Uzyskane wyniki wskazują, że **40%** uczniów z Gminy Korczew **nie wie, czy da się kupić alkohol, gdy nie ma się ukończonych 18 lat**. Może to sugerować, że ta część uczniów nigdy nie podejmowała próby nabycia alkoholu. Jednakże łącznie **16%** uczniów twierdzi, że jest to **raczej lub bardzo łatwe**, a łącznie **44%** uczniów uważa, że jest to **trudne lub bardzo trudne**. Oznaczać to może, że ci uczniowie lub ich rówieśnicy mogą być klientami w punktach ze sprzedażą alkoholu.

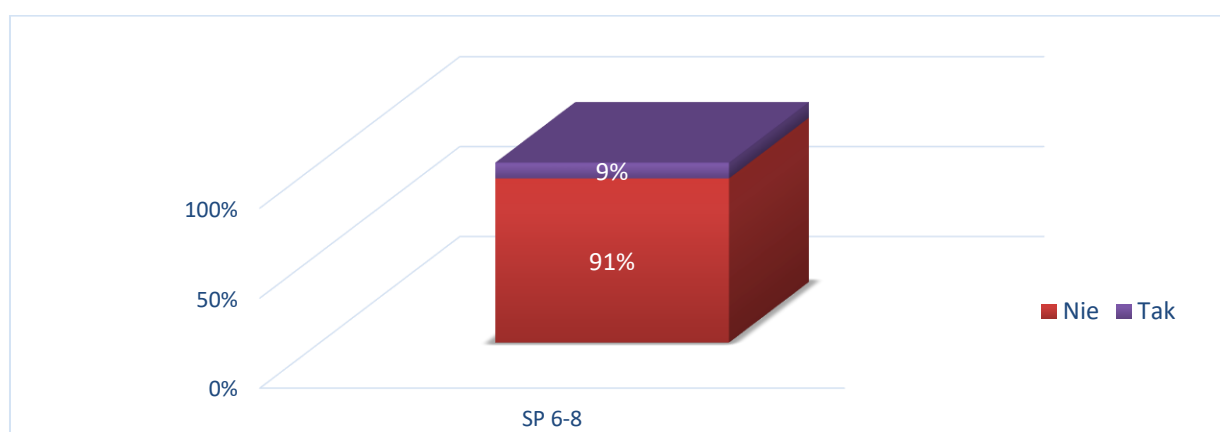
Wykres 44. Czy łatwo jest kupić alkohol, jeśli nie ma się ukończonych 18 lat?

5.4.2. Substancje psychoaktywne: Papierosy

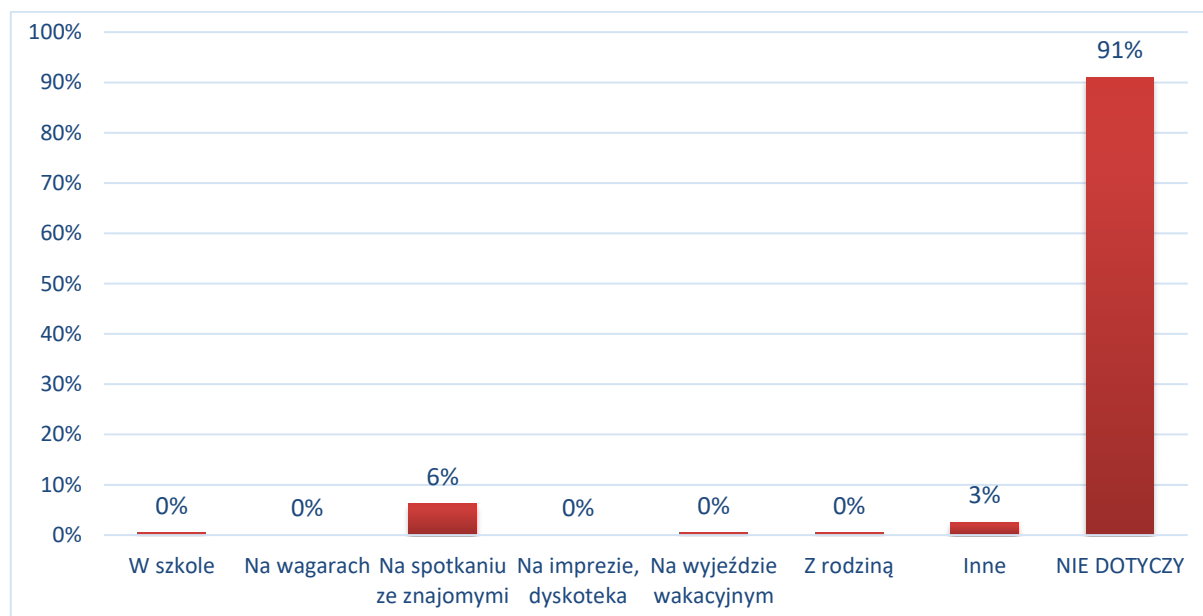
Mimo słabnącej popularności papierosy w naszym społeczeństwie są wciąż atrakcyjną używką dla młodzieży. Zapytano więc uczniów z Gminy Korczew czy kiedykolwiek próbowali papierosa oraz w jakich okolicznościach. Jak wynika z przeprowadzonych badań problem ten w większości nie dotyczy uczniów szkół podstawowych na terenie gminy. Jednakże, **inicjację nikotynową ma za sobą 9% uczniów klas 6-8 szkoły podstawowej.**

Wykres 45. Czy kiedykolwiek próbowałeś papierosa?

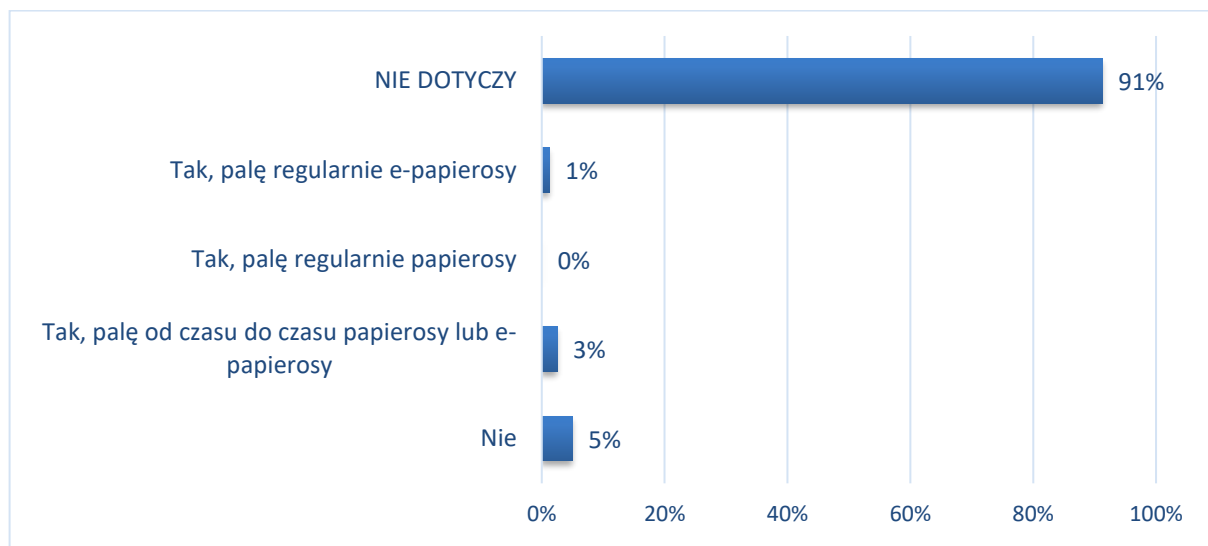
Najczęściej wskazywaną przez uczniów **okolicznością zapalenia pierwszego papierosa przez uczniów było spotkanie ze znajomymi (6%).**

Wykres 46. Okoliczności inicjacji nikotynowej.

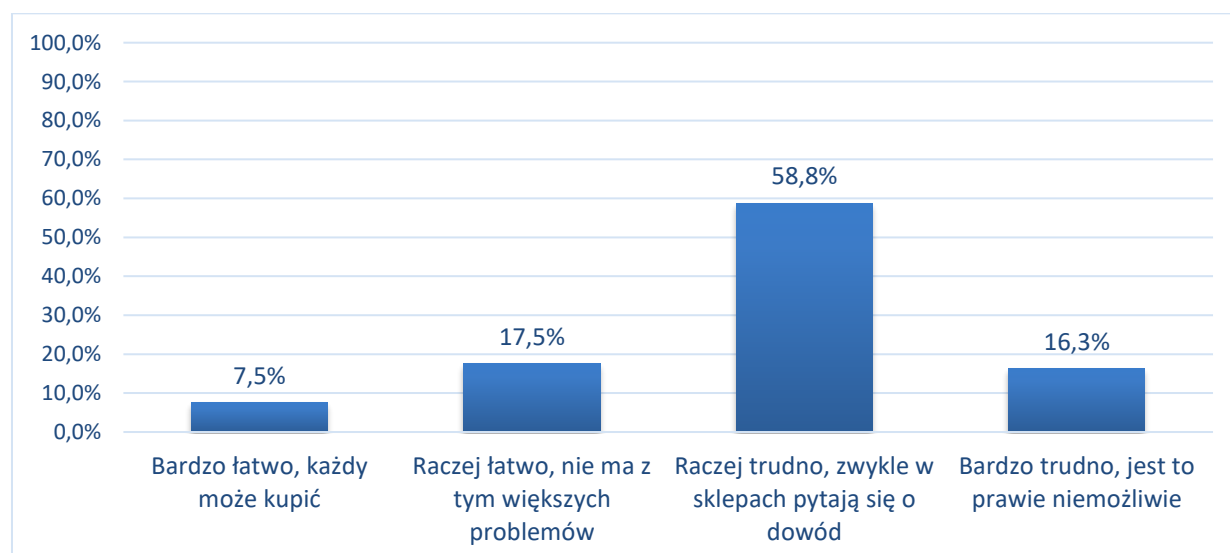
Większość uczniów, którzy mają za sobą inicjację nikotynową, aktualnie nie pali papierosów. Niewielka część uczniów przyznała, że pali od czasu do czasu papierosy lub e-papierosy (3%) lub też pali regularnie e-papierosy (1%).

Wykres 47. Czy obecnie palisz papierosy?

W kolejnym pytaniu uczniowie udzielali odpowiedzi na temat subiektywnej oceny łatwości, z jaką można dokonać zakupu papierosów. Łącznie 75% uczniów oceniło, że zakup papierosów w sklepach jest raczej lub bardzo trudny. Pozostali uczniowie uznali, że jest to bardzo lub raczej łatwe.

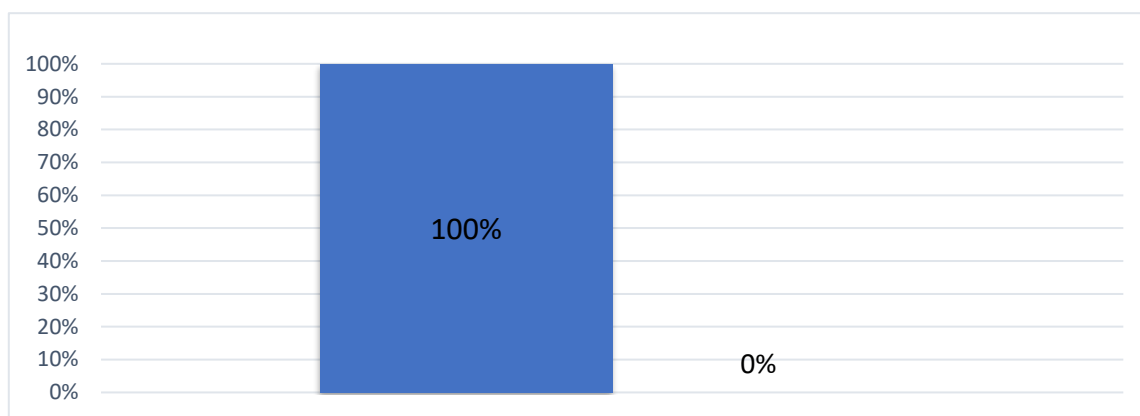
Wykres 48. Czy łatwo jest kupić papierosy, jeśli nie ma się ukończonych 18 lat?

5.4.3. Substancje psychoaktywne: Narkotyki i dopalacze

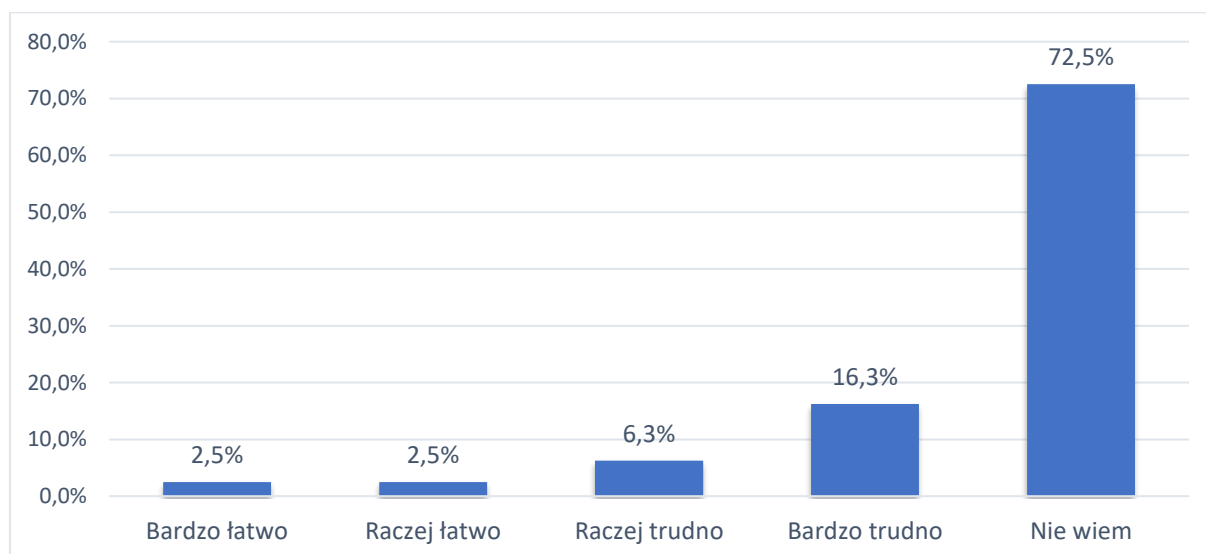
Wyniki badań wskazują, że żaden z uczniów nie przejawia problemów związanych z próbami przyjmowania narkotyków. W pierwszym zadanym pytaniu w tym obszarze: „Czy kiedykolwiek próbowałeś/łaś narkotyków lub dopalaczy?”, wszyscy badani uczniowie, odpowiedzieli przecząco. W kolejnych pytaniach w tym obszarze, uczniowie również odpowiadali, że problem zażywania narkotyków lub dopalaczy ich nie dotyczy.

Wykres 49. Czy kiedykolwiek próbowałeś narkotyków lub dopalaczy?

Jeżeli chodzi o subiektywną ocenę dostępności narkotyków i dopalaczy, to uczniowie w większości **nie wiedzą czy łatwo jest kupić narkotyki lub dopalacze w ich środowisku (72,5%)**. Jednakże, łącznie **5%** twierdzi, że jest to **łatwe lub bardzo łatwe**. Natomiast **22,5%** uczniów uważa, że jest to **raczej lub bardzo trudne**.

Wykres 50. Czy łatwo jest kupić narkotyki w Twoim środowisku?

5.4.4. Postawy wobec substancji psychoaktywnych

Zbadano również postawy i przekonania uczniów na temat różnych substancji psychoaktywnych. Wyniki zamieszczone są w tabelach poniżej.

Tabela 11. Przekonania dotyczące substancji psychoaktywnych wśród uczniów klas 6-8 szkoły podstawowej.

Twierdzenia	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Raczej nie zgadzam się	Zdecydowanie nie zgadzam się
Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce.	11%	49%	24%	16%
Picie alkoholu pomaga się wyluzować i zapomnieć o smutkach.	2,5%	17,5%	32,5%	47,5%
Alkohol jest szkodliwy, szczególnie dla osób poniżej 18 roku życia.	54%	21%	14%	11%
To normalne, że osoby w moim wieku piją regularnie alkohol. Warto korzystać ze wszystkich sposobów na dobrą zabawę.	1%	5%	28%	66%
Bez alkoholu nie można się dobrze bawić na imprezie.	5%	6%	28%	61%
Dopalacze są mniej szkodliwe niż narkotyki.	1%	18%	31%	50%
To normalne, że osoby w moim wieku próbują narkotyków i dopalaczy. Wszystko jest dla ludzi!	4%	6%	16%	74%
Od dopalaczy można uzależnić się tak samo jak od narkotyków.	64%	25%	5%	6%
Jeśli ktoś bierze narkotyki z umiarem, to się nie uzależni.	1%	6%	38%	55%
Palenie papierosów jest modne w mojej szkole.	5%	12,5%	35%	47,5%

5.4.5. Przemoc w szkole

Zjawisko przemocy w środowisku młodych ludzi staje się problemem coraz bardziej aktualnym i wymagającym podjęcia odpowiednich rozwiązań. Agresja ujawniająca się w szkole często ma swoje źródła w przemocy domowej, kiedy rodzice uczą swoje dzieci niewłaściwych wzorców reagowania i podejmowania kontaktów z innymi ludźmi.

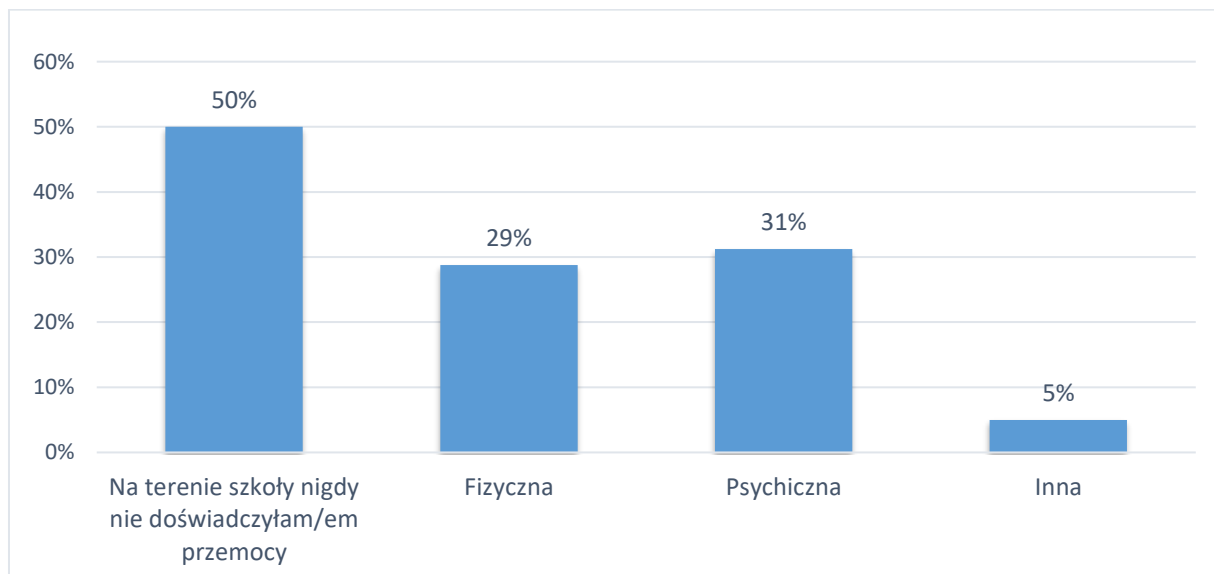
Przeprowadzone ankiety wśród uczniów Gminy Korczew pozwalają przyjrzeć się dokładniej nasileniu zjawiska agresji w środowisku szkolnym.

W pierwszej kolejności uczniom wyjaśniono, czym jest przemoc fizyczna (np. bicie, popychanie) oraz psychiczna (np. przezywanie, straszenie, wykluczanie z grupy). Następnie zostali zapytani, o to, jakiego rodzaju przemocy doświadczyli w szkole ze strony rówieśników.

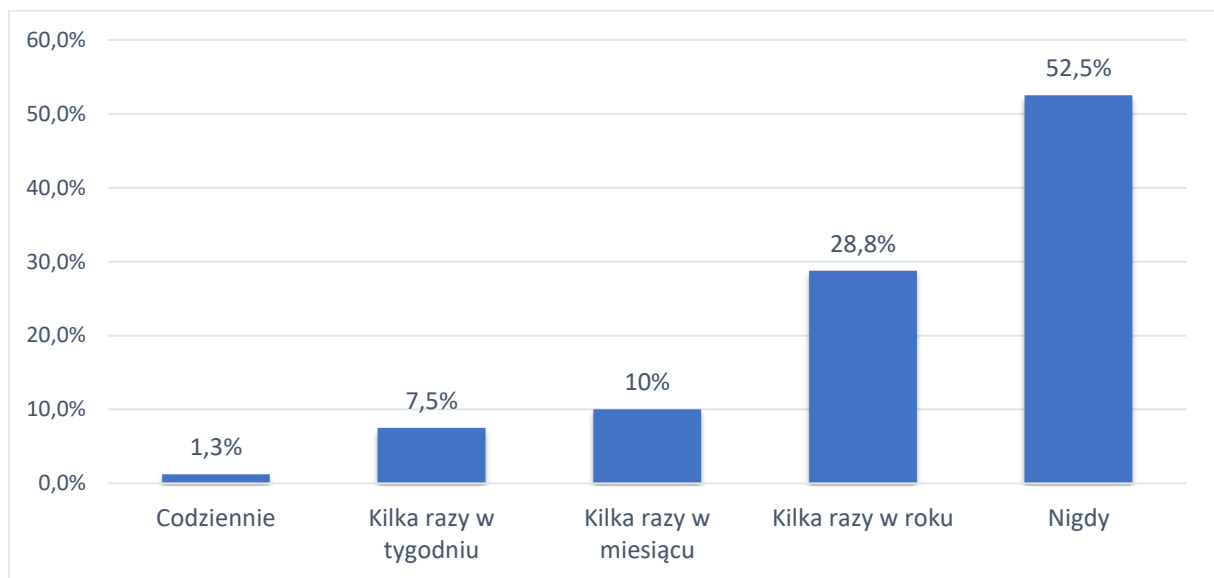
Jak wynika z przeprowadzonych badań ponad połowa badanych uczniów doświadcza przemocy w szkole ze strony rówieśników. **Przemocy rówieśniczej w szkole nigdy nie doświadczyło 50% badanych uczniów. Kolejne 29% z nich doświadczyło ze strony kolegów lub koleżanek w szkole przemocy fizycznej, 31% z nich doświadczyło przemocy psychicznej, a 5% doświadczyło innych niż wskazane form przemocy.** Uzyskane wyniki wskazują, że pewien odsetek uczniów doświadcza ze strony swoich kolegów i koleżanek w szkole zarówno przemocy fizycznej, jak i psychicznej.

W kolejnym pytaniu **52,5%** uczniów deklaruje, że **nie padają ofiarami przemocy ze strony innych uczniów.** Część uczniów przyznaje, że **kilka razy w roku (28,8%)** oraz **kilka razy w miesiącu (10%)** doświadcza w szkole przemocy ze strony swoich kolegów lub koleżanek. Pewna część uczniów deklaruje, że doświadcza przemocy rówieśniczej w szkole **kilka razy w tygodniu (7,5%)** lub **nawet codziennie (1,3%).**

Wykres 51. Rodzaj doświadczanej przemocy w szkole ze strony rówieśników (pytanie wielokrotnego wyboru).

Wykres 52. Jak często doświadczasz którejkolwiek z form przemocy w szkole ze strony innych uczniów?

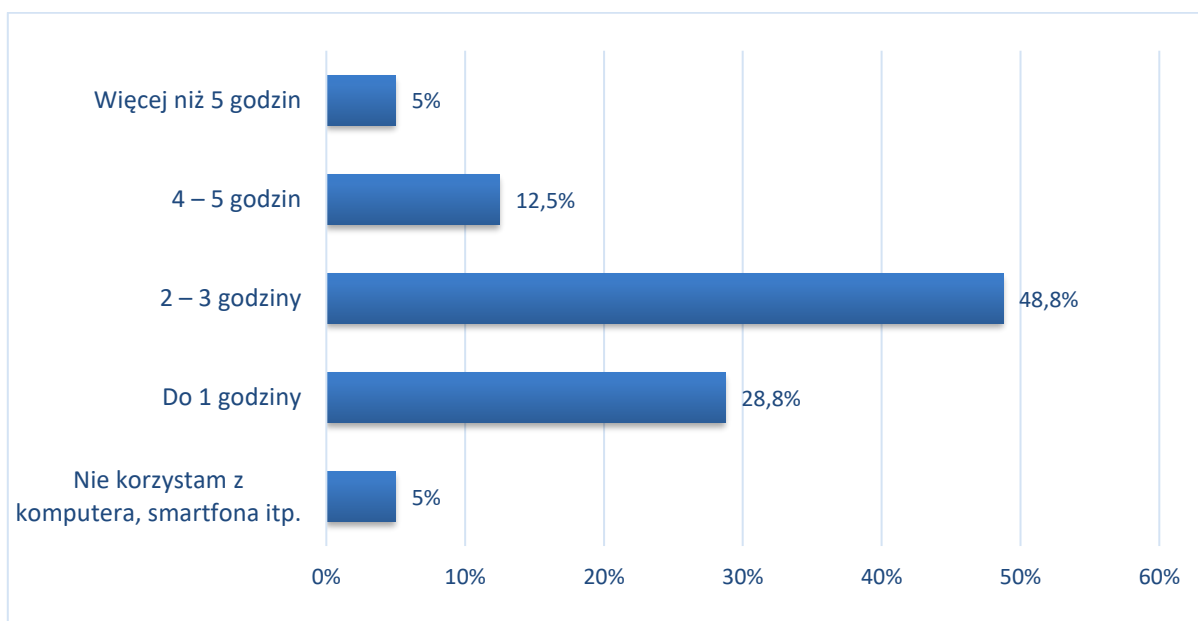
5.4.6. Uzależnienie od Internetu i cyberprzemoc

Nadmierne korzystanie z Internetu staje się dziś niezwykle poważnym problemem społecznym. Na ryzyko uzależnienia szczególnie narażone są dzieci i młodzież, dla których Internet jest nieodłącznym elementem ich codziennej aktywności, życia społecznego oraz rozrywki. Badania pokazują, że problem staje się coraz poważniejszy i wymaga szybkiej reakcji rodziców, opiekunów i pedagogów. W Polsce 23% badanych nastolatków (w wieku 11–16 lat) stwierdziło u siebie przynajmniej jeden z badanych symptomów nadużywania Internetu. Najczęściej występujący symptom to surfowanie po Internecie nawet wtedy, kiedy to specjalnie nie jest interesujące (38%) oraz zaniedbywanie rodziny, znajomych i nauki szkolnej (35%)²⁷.

Większość uczniów szkoły podstawowej **spędza przed komputerem 2-3 godziny dziennie (48,8%)**. Poza tym, **28,8% uczniów korzysta z komputera do godziny dziennie**. Jednakże, **12,5% uczniów deklaruje, że spędza przed komputerem od czterech do pięciu godzin, a 5% nawet więcej niż 5 godzin dziennie**. W praktyce może to oznaczać, że po zakończeniu lekcji zdalnych korzystanie z komputera jest dla nich jedyną formą spędzania czasu.

Pozostałe **5% uczniów deklaruje, że nie korzysta z komputera**.

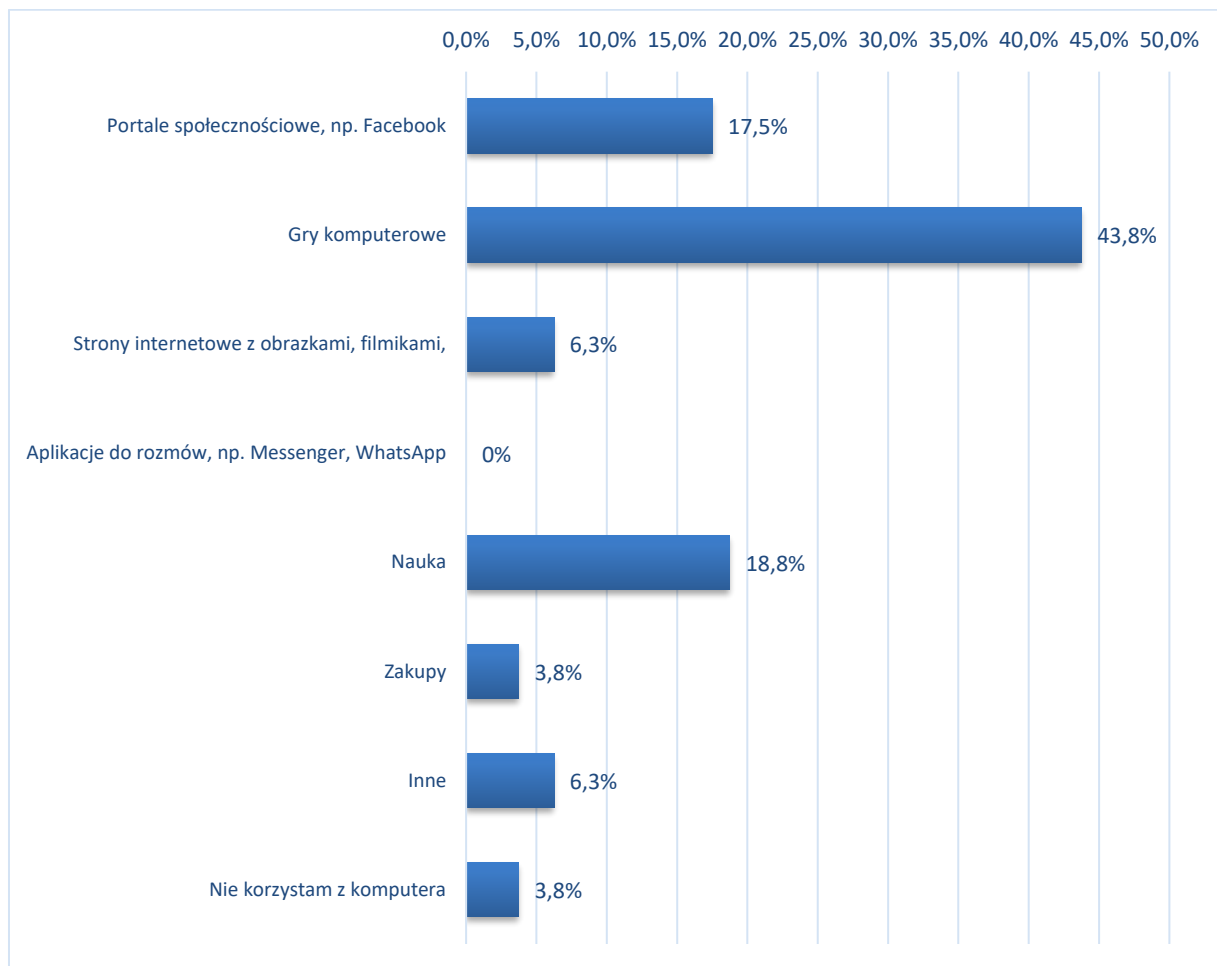
Wykres 53. Częstotliwość korzystania z komputera.

²⁷ L. Kirwil L., *Polskie dzieci w Internecie. Zagrożenia i bezpieczeństwo – część 2. Częściowy raport z badań EU Kids Online II*, SWPS, Warszawa 2011.

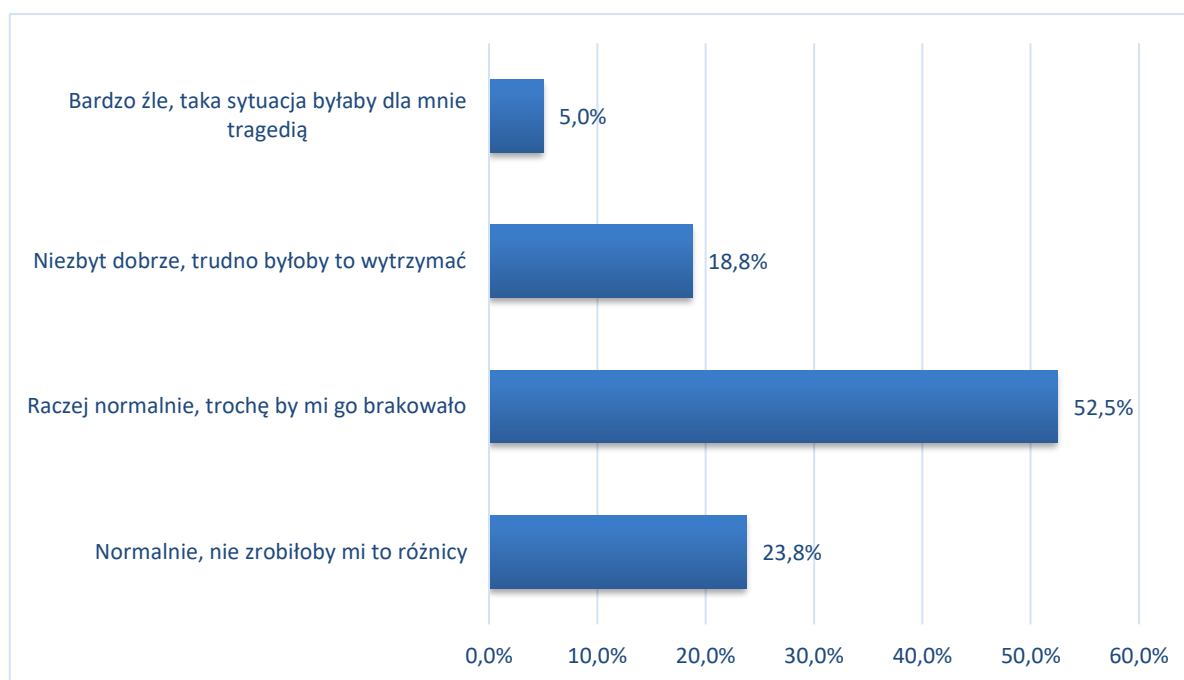
Uczniowie zostali poproszeni o określenie, w jaki sposób najczęściej wykorzystują komputer, kiedy spędzają przy nim czas. **Najbardziej popularnymi formami okazują się być gry komputerowe (43,8%), nauka (18,8%), portale społecznościowe (17,5%) oraz strony internetowe ze śmiesznymi obrazkami i filmami (6,3%).**

Wykres 54. Na co poświęcasz najwięcej czasu korzystając z komputera (pytanie wielokrotnego wyboru)?

Łącznie **76,2%** uczniów deklaruje, że **brak dostępu do Internetu nie miałby dla nich znaczenia lub też wpływ ten byłby niewielki**. Aczkolwiek, spora część uczniów przyznaje, że **negatywnie odczułaby brak dostępu do Internetu (18,8%)**. Jednocześnie relatywnie niewielka grupa uczniów stwierdziła, że **korzystanie z komputera jest dla nich na tyle istotne, że brak takiej możliwości odczuliby bardzo dolegliwie (5%)**.

Wykres 55. *Jakbyś się czuł/a, gdybyś przez cały tydzień nie byłoby dostępu do Internetu?*

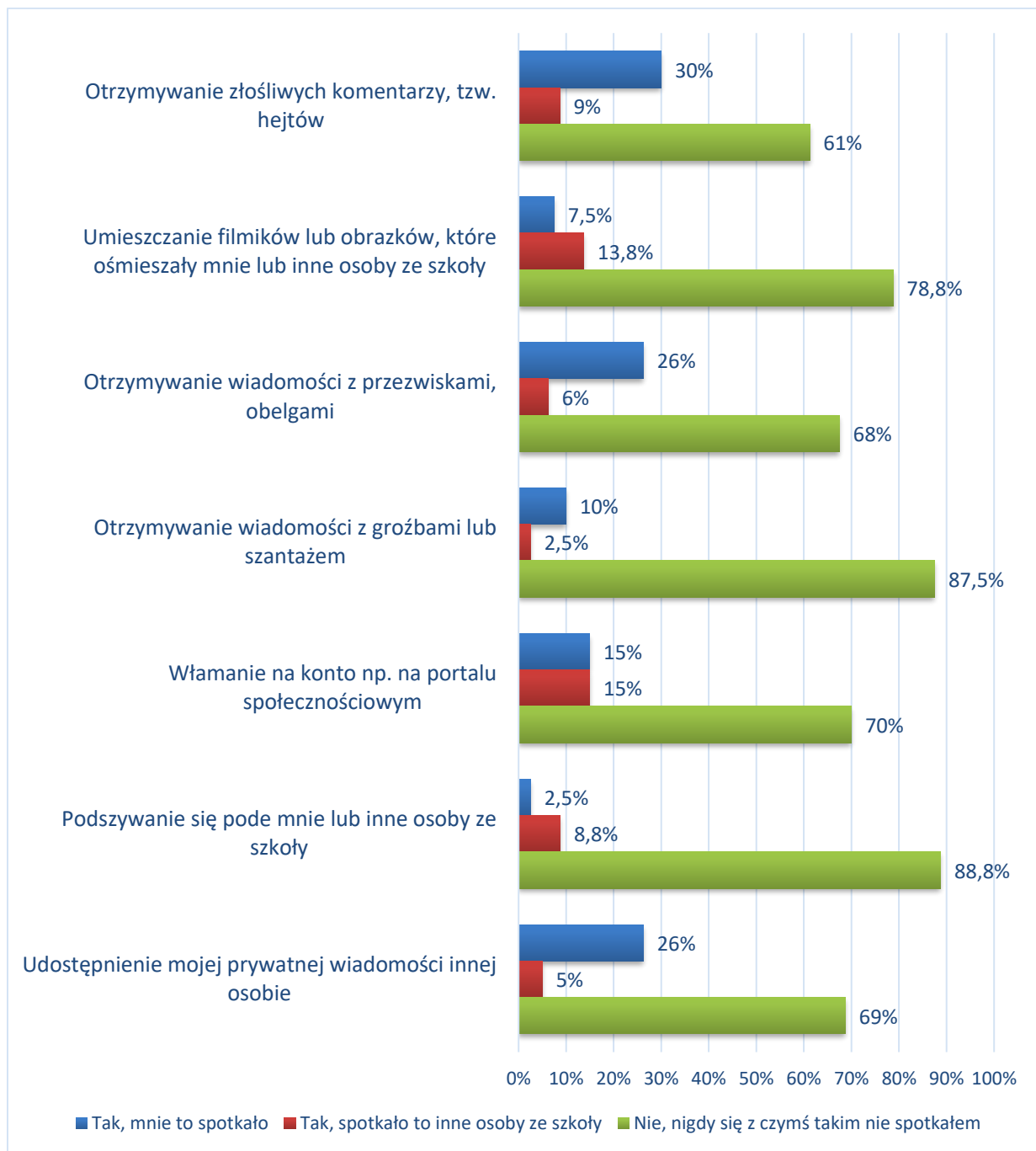

Internet, jako nieocenione narzędzie komunikacji, edukacji oraz rozrywki jest atrakcyjnym medium. Należy jednak pamiętać, że korzystanie z Internetu może wiązać się z występowaniem licznych zagrożeń: przestępstw internetowych, cyberbullyingu, stalkingu, sekstingu, szantażu, podszywania się, hatingu. W przeprowadzonym badaniu uzyskane zostały informacje na temat doświadczeń uczniów związanych z cyberprzemocą. Wyniki badań wskazują, że dzieciom i młodzieży w Gminie Korczew nie są obce zjawiska takie, jak ośmieszanie czy nękanie drugiej osoby za pośrednictwem Internetu.

30% uczniów doświadczyło w przestrzeni internetowej zjawiska hatingu, nazywanego potocznie przez uczniów „hejtowaniem”. Polega ono na otrzymywaniu obraźliwych komentarzy atakujących bezpośrednio osobę. Komentarze takie są widoczne publicznie w serwisach społecznościowych i często występują w formie zmasowanej – jeden negatywny komentarz powoduje falę kolejnych. Dla dorastającej młodzieży doświadczenie hatingu może być niezwykle traumatyczne. Okres dojrzewania jest czasem, gdy środowisko rówieśnicze stanowi najmocniejszy punkt odniesienia. Odrzucenie, a wręcz nienawiść ze strony innych młodych osób może stanowić zagrożenie dla poczucia własnej wartości i rozwijającej się tożsamości.

Uczniowie również często **otrzymywali wiadomości z obelgami i przezwiskami (26%), a nawet z groźbami i szantażem (10%).** Padali też **ofiarami udostępniania ich prywatnej wiadomości innej osobie (26%), włamania na konto na portalu społecznościowym (15%), umieszczania filmików lub zdjęć w sieci, które ośmieszały ich lub ich znajomych ze szkoły (7,5%) oraz podszywania się po nich lub pod ich znajomych ze szkoły (2,5%).**

Wykres 56. Styczeń z cyberprzemocą: SP 6-8.

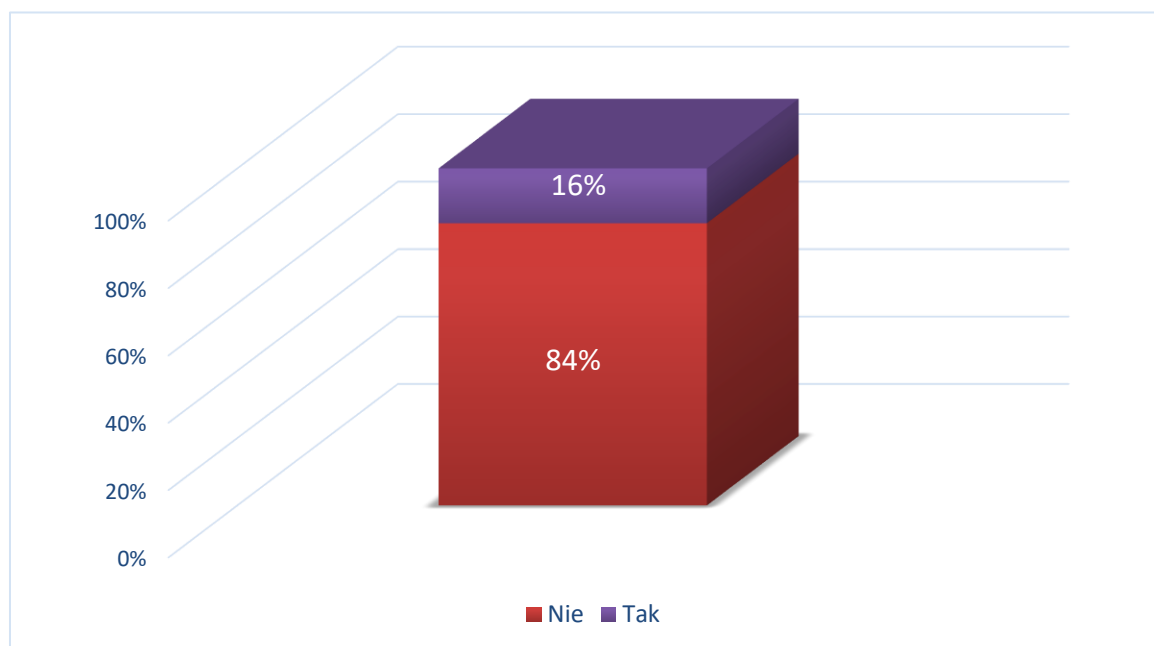
5.4.7. Hazard

Prawie 5% młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej gra na automatach o niskich wygranych stanowi jedną z często praktykowanych form spędzania czasu wolnego (przynajmniej raz na tydzień lub prawie codziennie)²⁸. Nastolatki w stopniu większym niż osoby dorosłe są podatne na patologiczny hazard, a zwłaszcza na negatywne skutki gier²⁹. Faktem jest, że – szczególnie dla młodzieży – hazard w Internecie jest generalnie dużo łatwiej dostępny niż hazard tradycyjny, ze względu na mniejszą kontrolę wieku oraz możliwość grania o dużo niższe stawki³⁰.

Poniższe wykresy ilustrują popularność gier hazardowych wśród dzieci i młodzieży w Gminie Korczew.

Większość uczniów nie korzystało nigdy z formy „rozrywki” jaką jest gra na automatach (84%). Aczkolwiek, ogólny odsetek uczniów, którzy mieli kontakt z grą na automatach jest znaczący, wynosi 16%.

Wykres 57. Czy kiedykolwiek grałeś na automatach (takich, gdzie wygraną są pieniądze)?

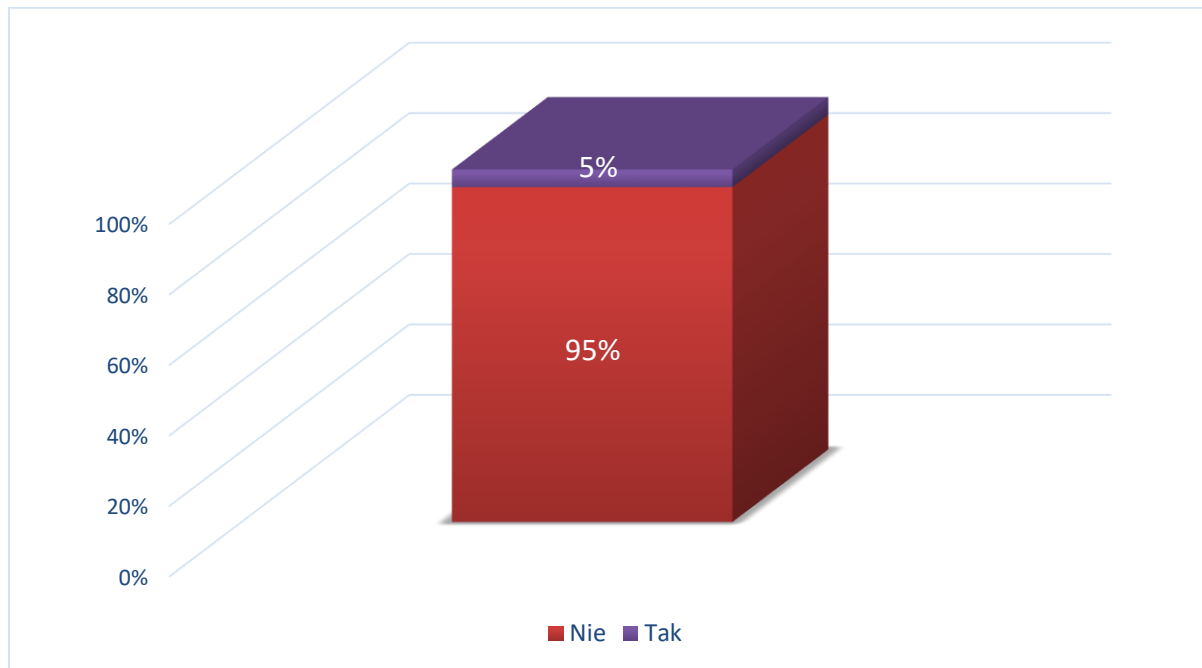
²⁸ P. Sobierajski, J. Szczepkowski, *Postawy zdrowotne młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej*, Wydawnictwo Edukacyjne Akapit, Toruń 2011.

²⁹ M. Griffiths M., *Gry i hazard. Uzależnienia dzieci w okresie dorastania*, GWP, Gdańsk 2004.

³⁰ M. Griffiths M., *Gambling Addiction on the Internet*, w: Young K. S., Abreu N. de (ed.), *Internet Addiction. A Handbook and Guide to Evaluation and Treatment*, Hoboken: John Wiley and Sons.

Internetowe gry „na pieniądze” są wśród młodzieży Gminie Korczew są mniej popularne, co gry na automatach: 95% uczniów nie ma doświadczenia z taką formą rozrywki. Tylko 5% uczniów grało już w gry internetowe, w których można wygrać pieniądze (np. poker).

Wykres 58. Czy kiedykolwiek grałeś w gry internetowe, w których można wygrać pieniądze (np. poker)?

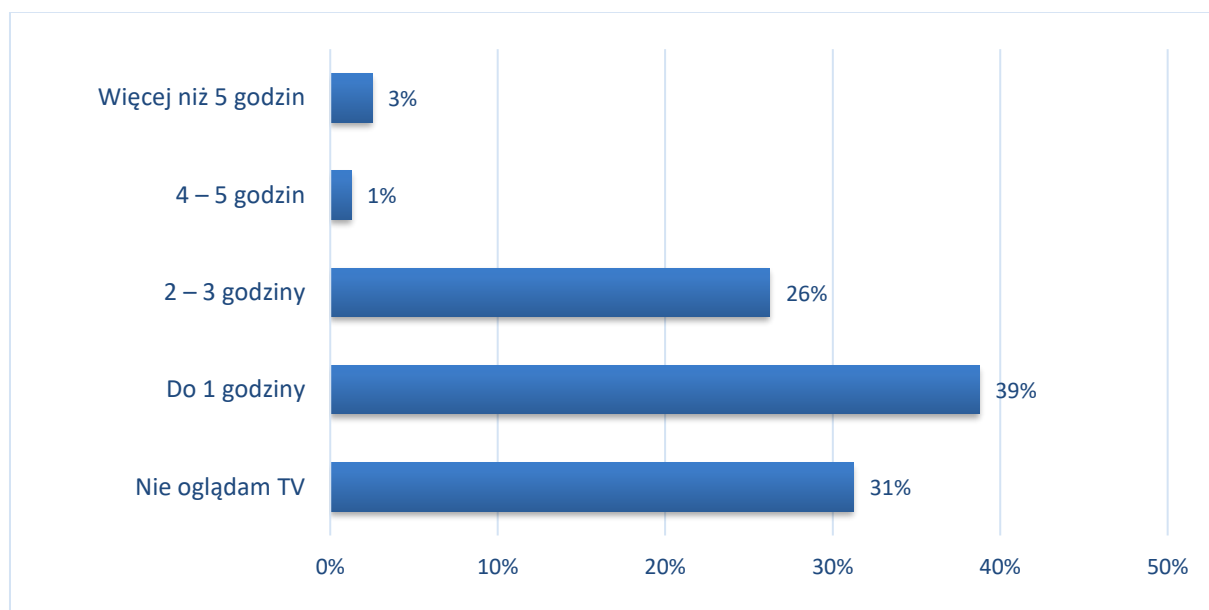

5.4.8. Formy spędzania czasu wolnego

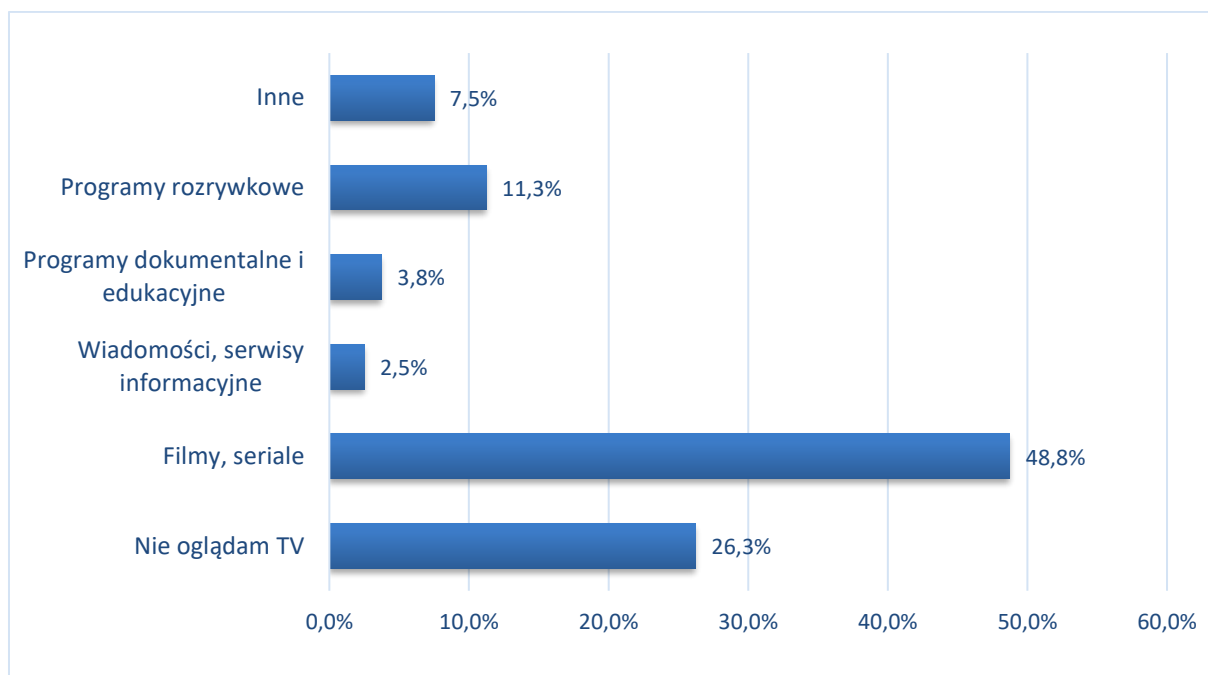
W przeprowadzonej ankiecie zbadano również, w jaki sposób czas wolny spędzają uczniowie szkół podstawowych na terenie Gminy Korczew.

Jak wynika z przeprowadzonych badań uczniowie znaczą część swojego czasu przeznaczają na oglądanie telewizji. Najwięcej **uczniów spędza przed telewizorem około godziny dziennie (39%)**. Jednakże, znaczna część uczniów ogląda telewizję nawet **od 2 do 3 godzin dziennie (26%)**. Relatywnie niewielki odsetek uczniów **ogląda telewizję powyżej 4 godzin dziennie (4%)**. **Prawie 1/3 uczniów (31%) deklaruje, że nie ogląda telewizji**. Wśród najczęściej oglądanych programów uczniowie wymieniają **filmy i/lub seriale (48,8%)**, a także **programy rozrywkowe (11,3%)**. **Najmniej czasu uczniowie poświęcają na oglądanie programów dokumentalnych i edukacyjnych (3,8%)**, a także **wiadomości oraz serwisów informacyjnych (2,5%)**.

Wykres 59. Ile czasu dziennie przeznaczasz na oglądanie telewizji?

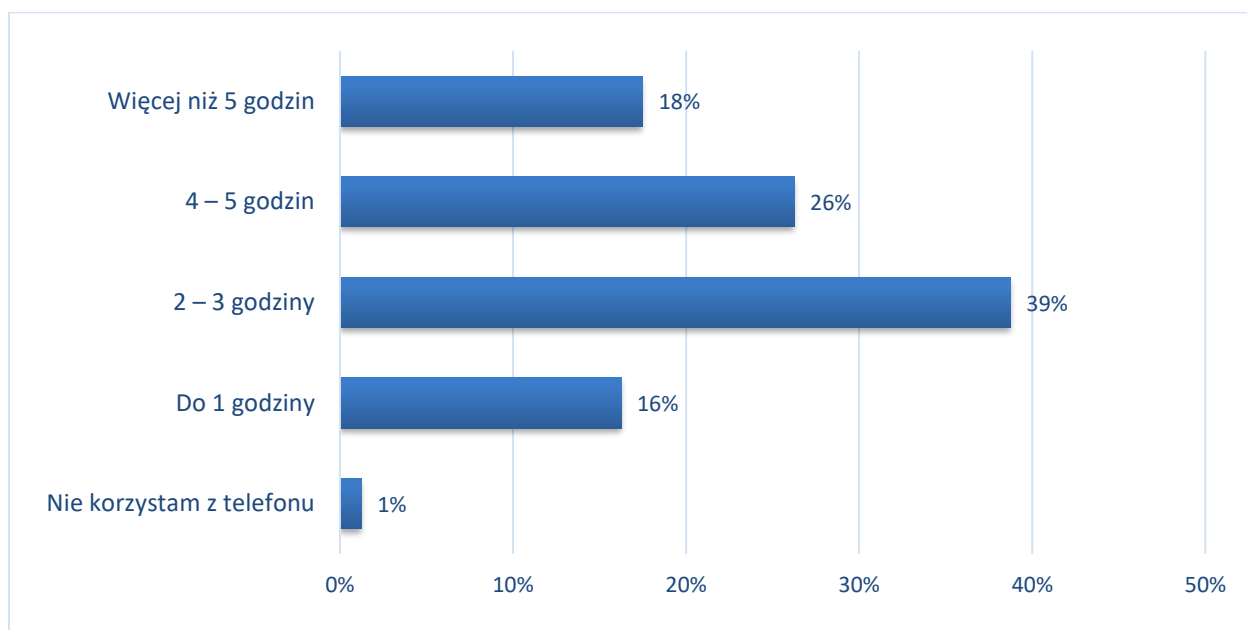

Wykres 60. Rodzaje najczęściej oglądanych programów.

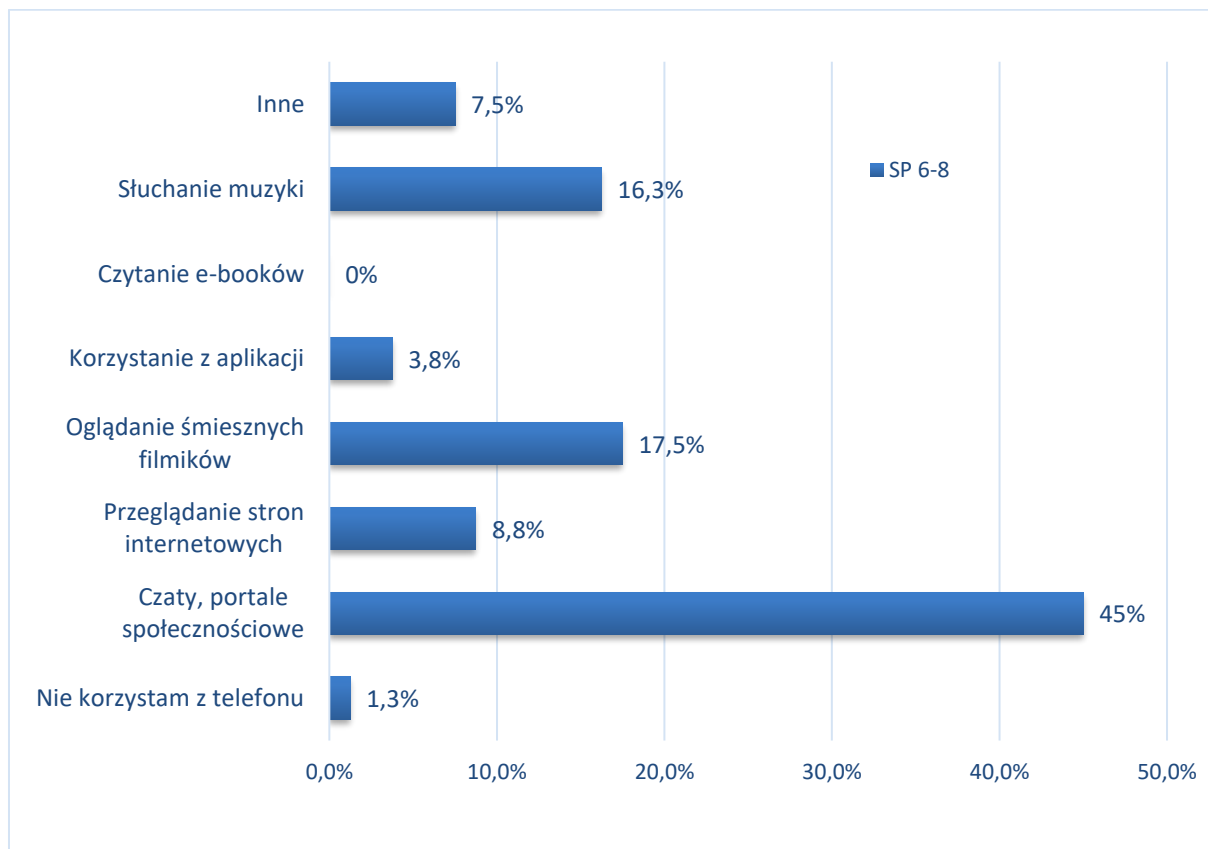
Następnie zapytano uczniów ile czasu dziennie korzystają z telefonu. Jak się okazuje, **największy odsetek uczniów korzysta z telefonu od 2 do 3 godzin dziennie (39%)**. Niepokój budzi fakt, iż **42% uczniów** deklaruje, że korzysta z telefonu **4 i więcej godzin dziennie**. Najmniejszy odsetek uczniów przyznaje, że korzysta z telefonu **do godziny dziennie: 16%**. Nieznaczny odsetek uczniów przyznaje, że **nie korzysta z telefonu: 1%**.

Wykres 61. Ile czasu dziennie korzystasz z telefonu?

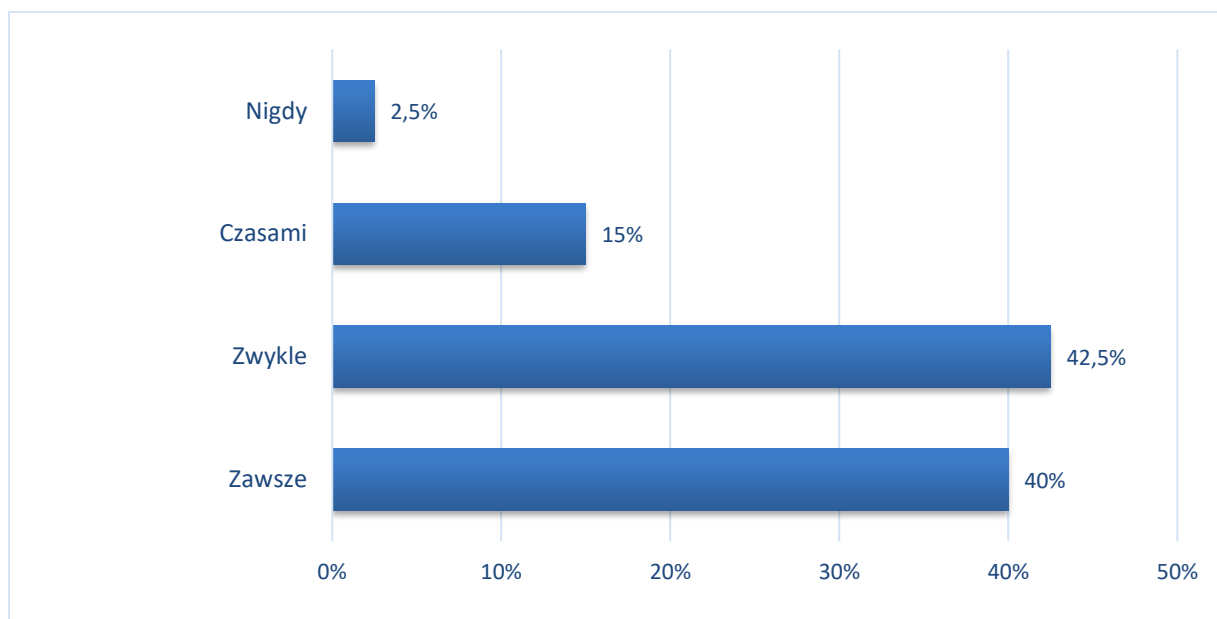
Korzystając z telefonu uczniowie **najczęściej spędzają czas na czatach oraz portalach społecznościowych (45%)**, a także **oglądając śmieszne filmiki (17,5%)** oraz **sluchając muzyki (16,3%)**. Część uczniów używa **telefonu przeglądania stron internetowych (8,8%)** i **korzystania z aplikacji (3,8%)**.

Wykres 62. Na czym spędzasz najwięcej czasu korzystając z telefonu?

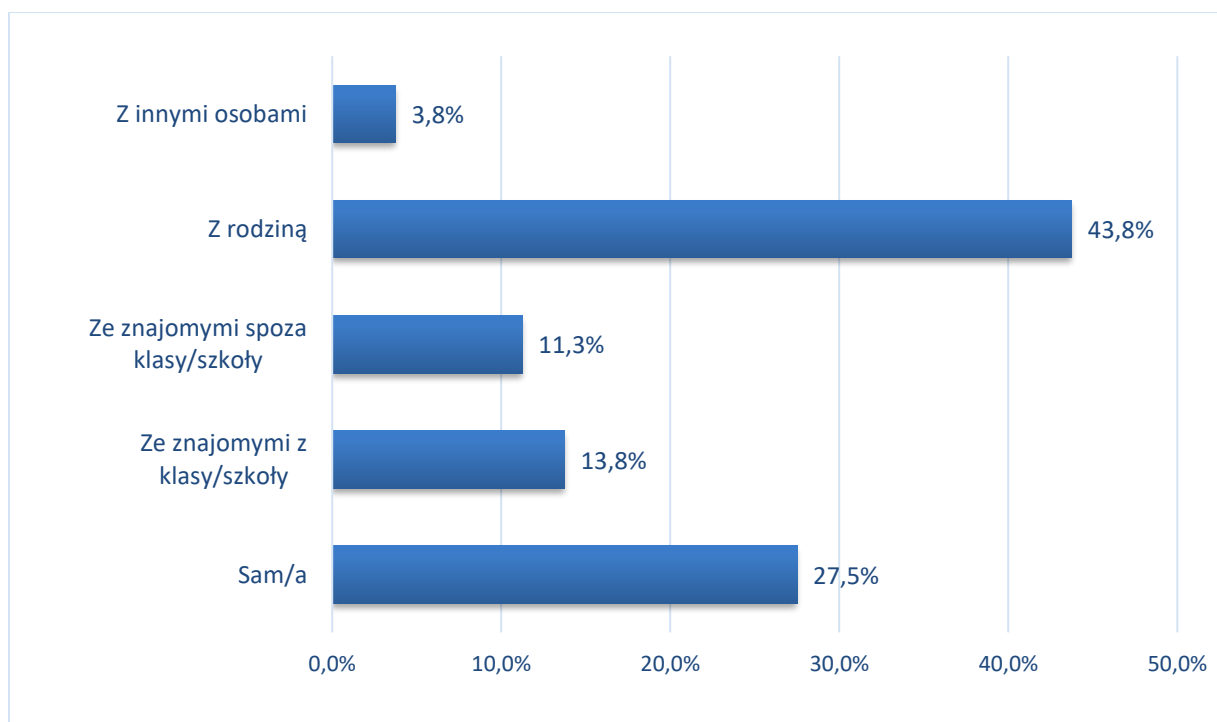
Jak wynika z deklaracji uczniów, ich rodzice najczęściej wiedzą, w jaki sposób spędzają czas wolny. **42,5% uczniów** deklaruje, że **ich rodzice zwykle wiedzą, co robią w wolnym czasie**, a **40% uczniów przyznaje, że ich rodzice zawsze wiedzą**, w jaki sposób spędzają oni czas wolny. Wynika z tego, że uczniowie ci podlegają najczęściej kontroli rodziców. Pozostali uczniowie odpowiedzieli, że **ich rodzice czasami wiedzą (15%)** lub też **nigdy nie wiedzą (2,5%)**, co robią wolnym czasie.

Wykres 63. Czy Twoi rodzice wiedzą, co robisz w wolnym czasie?

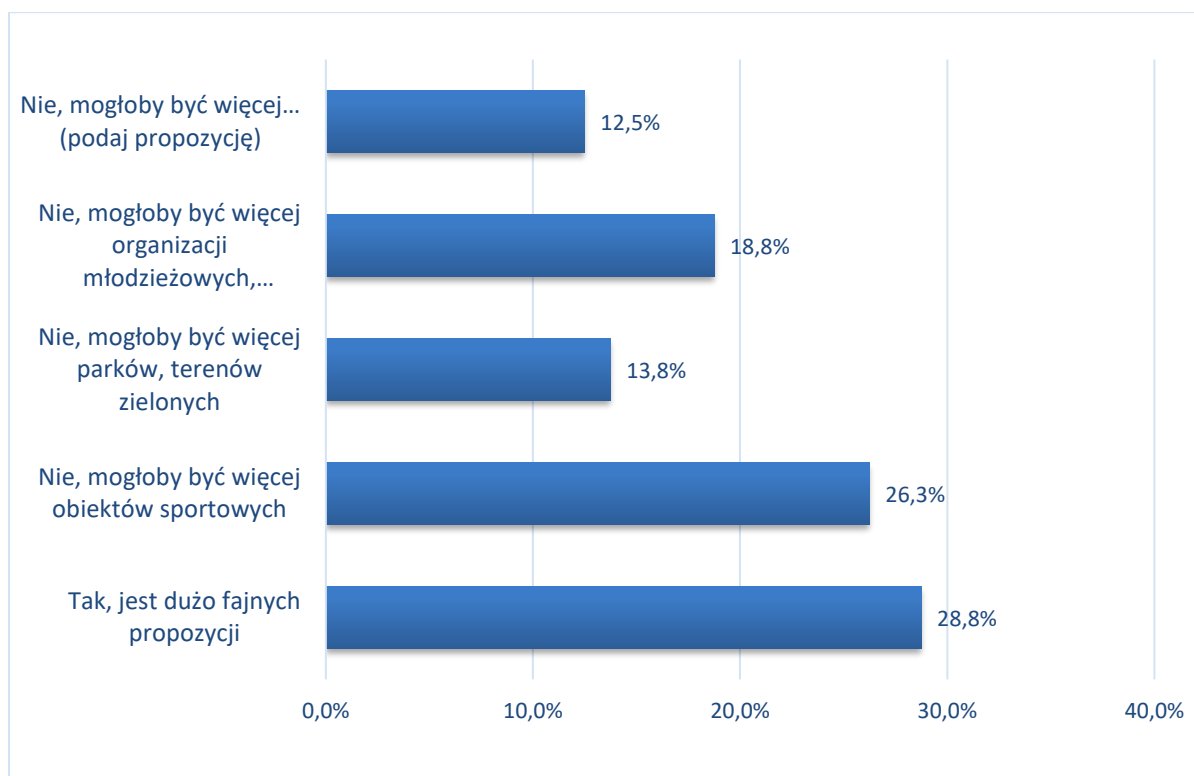
Uczniowie z Gminy Korczew **najczęściej spędzają czas wolny w towarzystwie rodziny (43,8%)** lub też **w samotności (27,5%)**. Część uczniów spędza ten czas **ze znajomymi z klasy/szkoły (13,8%)** albo **ze znajomymi spoza klasy/szkoły (11,3%)**, czy też **z innymi osobami** niż wymienione w ankiecie **(3,8%)**.

Wykres 64. Z kim najczęściej spędzasz czas wolny?

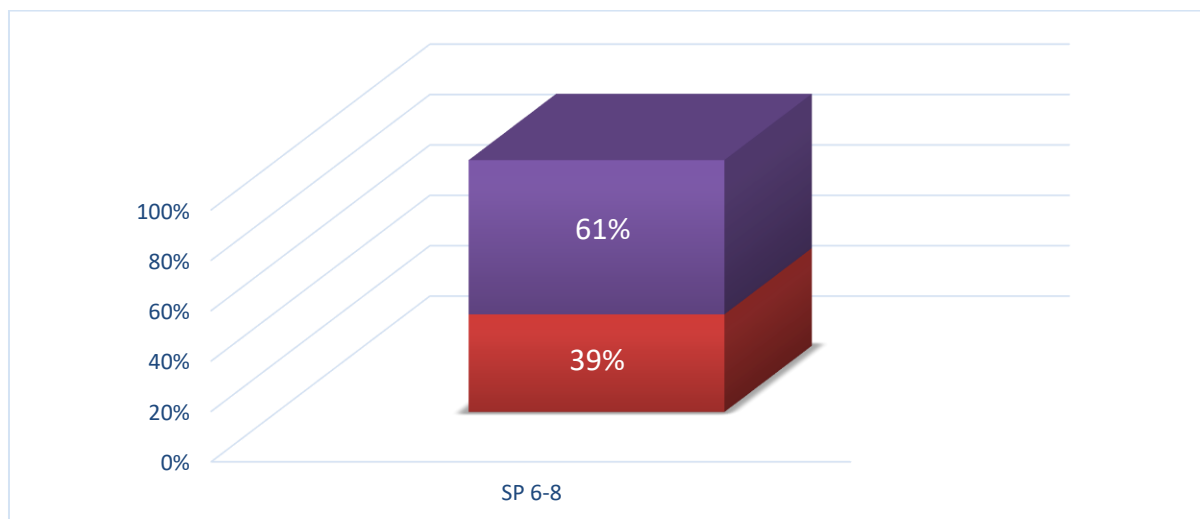
Prawie 1/3 badanych uczniów z Gminy Korczew uważa, że **w okolicy jest dużo fajnych propozycji spędzania czasu wolnego: 28,8%**. Jednakże **26,3%** uczniów uważa, że **w okolicy powinno być więcej obiektów sportowych**, a **18,8%** uczniów, że **brakuje organizacji młodzieżowych oraz propozycji wolontariatów**. Z kolei **13,8%** uczniów wskazało, że **mogłoby być więcej terenów zielonych**. Uczniowie mieli również możliwość przedstawienia swoich propozycji. Najczęściej wskazywali, że w okolicy **brakuje skate parków, placów zabaw, siłowni, ścieżek rowerowych oraz sklepów**.

Wykres 65. Czy uważasz, że w Twojej okolicy jest dużo fajnych propozycji spędzania wolnego czasu? Jeśli nie to, co mogłoby być lepiej?

Uczniowie zostali zapytani także o posiadane pasje- w większości przyznają, że je posiadają (61%), wskazując na różnorodne zajęcia, w tym np. rysowanie, szkicowanie, gry na instrumentach czy dyscypliny sportowe.

Wykres 66. Czy masz pasję- coś, co lubisz robić i kiedy to robisz nie czujesz, że mija Ci czas?

ROZDZIAŁ VI

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

W podsumowaniu badań przeprowadzonych w Gminie Korczew można wyróżnić zasadnicze problemy, jakie pojawiły się w wypowiedziach mieszkańców. Na podstawie otrzymanych wyników zostaną również podkreślone najważniejsze kwestie, wymagające uwagi ze strony władz samorządowych.

1. Podstawowe problemy środowiskowe w opinii mieszkańców Gminy Korczew.

a) Najistotniejszym problemem zdaniem mieszkańców w ich środowisku lokalnym jest bezrobocie oraz zanieczyszczenie krajobrazu. Z pewnością w tej sferze są największe oczekiwania wobec władz związane z podjęciem działań w obszarze przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacją zawodową mieszkańców gminy.

Jako najmniej istotny problem w środowisku lokalnym badani uznali bezdomność oraz wzrost przestępczości.

b) Problem nadużywania alkoholu jest na niskim poziomie ryzyka. Większość badanych mieszkańców Gminy Korczew dość rzadko spożywa alkohol. Poza tym, badani deklarują w większości, iż jednorazowo nie spożywają znacznych ilości alkoholu. Wiedza na temat szkodliwości spożywania alkoholu jest wśród mieszkańców na wysokim poziomie. Mimo to, należałoby zwrócić większą uwagę na dostępność oraz rozpowszechnienie informacji na temat działań podejmowanych przez władze lokalne w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu i rozpowszechniania wiedzy o negatywnych skutkach jego spożywania. Jednakże, kształtowanie postaw mieszkańców powinno nie tylko wiązać się z oddziaływaniem na poziom ich wiedzy, ale także koncentrować się na dwóch pozostałych składnikach postaw, czyli przekonaniach oraz emocjach, które mają swoje odzwierciedlenie w motywacjach mieszkańców, sięgających po alkohol. Dlatego, należałoby wziąć pod uwagę możliwość zorganizowania szeregu darmowych spotkań otwartych, mających na celu kształtowanie umiejętności i kompetencji społecznych związanych z asertywnością, radzeniem sobie z negatywnymi emocjami, czy identyfikacją podejmowanych przez siebie zachowań ryzykownych oraz źródeł ich występowania.

c) Palenie wyrobów tytoniowych jest wśród mieszkańców Gminy Korczew niezbyt rozpowszechnionym problemem. Niespełna 1/4 przyznaje się do palenia wyrobów tytoniowych okazjnie lub nałogowo. Poziom wiedzy na temat szkodliwości palenia zarówno papierosów, jak i e-papierosów jest wśród mieszkańców na relatywnie wysokim poziomie. Większość mieszkańców zdaje sobie sprawę, że palenie e-papierosów jest równie lub też bardziej szkodliwe, co palenie zwykłych papierosów.

d) Połowa badanych twierdzi, że zna w bliskim otoczeniu osoby zażywające substancje odurzające. Najbardziej popularną substancją psychoaktywną wśród społeczności lokalnej jest marihuana i haszysz. Jeżeli chodzi o źródło pozyskiwania owych substancji, to zdecydowana większość twierdzi, że nie wie gdzie można nabyć tego typu substancje. Wskazane jest zwrócenie większej uwagi na dostępność oraz rozpowszechnienie informacji na temat działań podejmowanych przez władze lokalne w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od narkotyków i dopalaczy, a także rozpowszechniania wiedzy o negatywnych skutkach ich zażywania.

e) Problemem środowiskowym jest także przemoc w rodzinie. Połowa badanych twierdzi, że ma w swoim otoczeniu osoby, które doświadczają przemocy w rodzinie lub podejrzewa, że tak się dzieje. Wśród mieszkańców Gminy Korczew zauważalny jest relatywnie wysoki świadomości na temat specyfiki przemocy. Jednakże, tylko nieco ponad 1/4 badanych posiada wiedzę na temat instytucji, do których należy się zwrócić, by pomóc osobie, która jest ofiarą przemocy w rodzinie. Należałoby zwrócić większą uwagę na dostępność oraz rozpowszechnienie informacji na temat działań podejmowanych przez władze lokalne w tym zakresie.

f) Problemem w środowisku lokalnym Gminy Korczew jest również uzależnienie od komputerów i Internetu. Większość mieszkańców ocenia, że jest to bardzo lub dość powszechne zjawisko w ich najbliższym otoczeniu.

g) Badanie wykazało, że również cyberprzemoc stanowi dla lokalnej społeczności zauważalny problem. Ponad połowa mieszkańców Gminy Korczew deklaruje, że ma w swoim otoczeniu osoby, które padły ofiarami przestępstwa internetowego lub też podejrzewa, że tak się dzieje. Wskazuje to na konieczność edukacji mieszkańców z zakresu bezpiecznego korzystania z Internetu, poprzez wspieranie świadomości prawnej oraz umiejętności ochrony własnych danych w sieci. Ważne jest również wskazanie mieszkańcom instytucji, do których mogą się zgłosić osoby, które padły ofiarą przestępstwa internetowego.

h) Problem uzależnienia od gier hazardowych na terenie Gminy Korczew jest na niskim poziomie ryzyka. Niewielki odsetek badanych mieszkańców ocenia, że jest to dość powszechne zjawisko w ich środowisku lokalnym (żaden z mieszkańców nie wskazał na „bardzo powszechne”). Niewielu mieszkańców posiada wiedzę na temat instytucji, do których może zgłosić się osoba uzależniona od hazardu. Należałoby zwrócić większą uwagę na dostępność oraz rozpowszechnianie owych informacji, a także mechanizmów uzależnienia zarówno w środowisku dorosłych, jak i dzieci oraz młodzieży.

2. Wnioski dotyczące badań punktów sprzedaży alkoholu.

a) Ankieta wykazała, że stosunkowo dużo osób niepełnoletnich podejmuje próby zakupu napojów alkoholowych. Przypadki próby kupna zdarzają się najczęściej kilka razy w miesiącu oraz kilka razy w roku.

b) Spożywanie alkoholu w obrębie punktu sprzedaży na terenie Gminy Korczew jest zauważalnym, aczkolwiek nie nagminnym problemem. Poza tym, niewielki odsetek sprzedawców wskazuje, że w ciągu ostatnich 3 miesięcy doszło do nieprzyjemnego zdarzenia związanego ze spożywaniem alkoholu w obrębie sklepu, a także istniała potrzeba wzywania Policji w celu interwencji.

c) Rozkład deklaracji sprzedaży alkoholu pozwala sądzić, iż większość sprzedawców odpowiedzialnie podchodzi do sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim, a zdecydowana większość poważnie traktuje ten zakaz. Większość badanych sprzedawców deklaruje, że zawsze sprawdza dowód osobisty w przypadku wątpliwości, co do wieku kupującego, lub też robi to często. Poza tym, wszyscy badani wskazują, że nigdy nie sprzedali alkoholu osobie, o której wiedzieli, że jest niepełnoletnia. Mimo wszystko, w zestawieniu tych wyników z opiniami badanych uczniów w szkołach na terenie Gminy Korczew zalecane jest przeprowadzenie kampanii informacyjnej z zakresu odpowiedzialnej sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych. Kampania informacyjna może obejmować szkolenie dla sprzedawców, akcje z wykorzystaniem techniki Mystery Shopping i dystrybucję materiałów typu plakaty, naklejki do umieszczenia w punktach.

d) Większość mieszkańców uważa, że w ich okolicy znajduje się odpowiednia ilość punktów sprzedaży napojów alkoholowych. Jednocześnie, wszyscy badani sprzedawcy ocenili funkcjonowanie kontroli punktów sprzedaży alkoholu, jako raczej i bardzo dobrą.

3. Zagrożenia w środowisku dzieci i młodzieży.

a) Spożywanie napojów alkoholowych przez dzieci i młodzież szkolną w Gminie Korczew jest średnim poziomem ryzyka. Mimo młodego wieku, niektórzy uczniowie spożywali już napoje alkoholowe. Wśród przyczyn sięgania po napoje alkoholowe dzieci i młodzież często wskazują na picie okazjonalne podczas spotkań ze znajomymi oraz towarzystwo rodziny, co wskazywać może na społeczne przyzwolenie na spożywanie alkoholu przez młode osoby. Planując oddziaływania profilaktyczne kierowane do dzieci i młodzieży warto wykorzystywać proces uczenia się rówieśniczego. Jest to sytuacja, w której dorastający człowiek czerpie pozytywne poglądy i postawy nie tylko od nauczyciela czy pedagoga, ale głównie od swoich rówieśników. Jeśli podczas programów profilaktycznych zostaną przeprowadzone odpowiednio dobrane ćwiczenia i zabawy, uczniowie sami wyciągną wnioski dotyczące alkoholu i będą mieli okazję podzielić się nimi z grupą.

b) Palenie tytoniu nie jest rozpowszechnionym nałogiem wśród uczniów szkół podstawowych na terenie Gminy Korczew. Badania wykazały, że niewielki odsetek badanych młodych mieszkańców Gminy Korczew palił lub nadal pali wyroby papierosowe. Uczniowie najczęściej wskazują, że palą podczas spotkań ze znajomymi. Jednocześnie niepokojący jest względnie bardzo łatwy dostęp dzieci i młodzieży do wyrobów tytoniowych i napojów alkoholowych. Jego ograniczenie jest zadaniem leżącym w obowiązku osób dorosłych. Rekomenduje się podejmowanie działań budujących świadomość zagrożenia związanego z poszczególnymi używkami poprzez programy profilaktyczne, szkolenia dla nauczycieli lub pogadanki profilaktyczne dla rodziców.

c) Jak wynika z badań zażywanie substancji psychoaktywnych takich jak narkotyki czy dopalacze nie jest rozpowszechnionym problemem. Żaden z uczniów nie zadeklarował zażywania substancji psychoaktywnych kiedykolwiek w życiu. Jednakże istnieje odsetek uczniów, którzy wskazują, że bardzo łatwo lub też łatwo jest nabyć substancje psychoaktywne w ich środowisku. Należy zatem zwrócić uwagę na profilaktykę narkotykową wśród uczniów. W przypadku zażywania substancji psychoaktywnych bardzo ważne jest prowadzenie regularnych zajęć profilaktycznych z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom. Najbardziej sprzyjające okoliczności do kontaktu z substancjami psychoaktywnymi stwarzają wakacje oraz czas wolny, dlatego też dzieci w tym okresie powinny zostać otoczone szczególną

uwagą opiekunów i uświadamiane w kwestii niebezpieczeństw, jakie wiążą się z zażywaniem substancji psychoaktywnych.

d) Kolejnym zauważalnym problemem wśród młodych mieszkańców gminy są przypadki agresji i przemocy (zarówno fizycznej, jak i psychicznej), z jakimi młodzi ludzie spotykają się w środowisku rówieśniczym. Niektórzy z uczniów nawet na co dzień doświadczają przemocy fizycznej oraz psychicznej ze stronnych swoich kolegów i koleżanek w szkole. Otrzymane wyniki na temat jakości relacji rówieśniczych w badanych klasach powinny skłonić do zapoczątkowania lub rozwijania w szkole działań z zakresu zapobiegania agresji i przemocy oraz rozwiązywania konfliktów. Preferowane byłyby także doskonalenie szkolnych rozwiązań systemowych w zakresie kontroli i profilaktyki zachowań agresywnych. To przede wszystkim dyrektorzy placówek oświatowych powinni zwrócić szczególną uwagę na problem przemocy rówieśniczej. Preferowane byłoby także doskonalenie szkolnych rozwiązań systemowych w zakresie kontroli i profilaktyki zachowań agresywnych. Co więcej, otrzymane wyniki na temat jakości relacji rówieśniczych w badanych klasach mogą posłużyć za zachętę do organizowania szkolnych warsztatów, podczas których dzieci i młodzież będą mieli okazję do wspólnego zastanowienia się nad alternatywnymi sposobami rozładowywania negatywnych emocji i skutecznymi sposobami rozwiązywania konfliktów, bez używania przemocy. Należy także ciągle udoskonalać szkolne systemy przeciwdziałania i reagowania na przemoc, w które włączać trzeba rodziców, od których dzieci młodzież czerpią wzorce w zakresie stosowania przemocy, jako rozwiązania codziennych problemów.

e) Niepokój budzi ilość czasu spędzanego na korzystaniu z komputera, telefonu komórkowego czy na oglądaniu telewizji. Uczniowie spędzają dziennie w ten sposób nawet powyżej 5 godzin dziennie. Oznaczać to może, że po zakończonych lekcjach są to ich jedyne formy spędzania czasu. Należy mieć na uwadze, iż trzeba wspierać wszelkie inicjatywy rozwijające różnorodne pasje uczniów, tak aby były bardziej atrakcyjną formą spędzania czasu po szkole niż surfowanie po stronach internetowych oferujących niewiele wartościowych treści. Istotne jest, aby włączać w te działania rodziców, którzy mają możliwość nadzorowania tego, jak ich dzieci wykorzystują domowe komputery i inne urządzenia z dostępem do Internetu.

f) Już prawie 1/3 uczniów z Gminy Korczew doświadczyła zjawiska „hejtingu” w przestrzeni internetowej. Uczniowie padali również ofiarami wielu innych działań z zakresu cyberprzemocy. W perspektywie wyników na temat funkcjonowania badanych uczniów w Internecie konieczna wydaje się również szeroka edukacja z zakresu bezpiecznego korzystania z Internetu, czyli wspieranie świadomości prawnej uczniów, rozwijanie umiejętności ochrony przez niebezpiecznymi sytuacjami, czy poszerzanie wiedzy z zakresu ochrony własnych danych.

g) Zauważalnym problemem staje się skłonność uczniów do korzystania z gier hazardowych, jakimi są gry na automatach. Również internetowe gry „na pieniądze” zaczynają być coraz bardziej popularne wśród dzieci i młodzieży. Warto zaznajomić uczniów z tematyką powstawania uzależnienia od hazardu, na przykład poprzez przeprowadzenie warsztatów profilaktycznych lub krótkich pogadań na lekcjach wychowawczych.

h) Jak wynika z przeprowadzonych badań część badanych uczniów nie potrafi zagospodarować swojego czasu wolnego. Uczniowie często spędzają czas wolny przed telewizorem, komputerem czy korzystając ze smartfonów, przeznaczając go na oglądanie filmów, seriali, korzystanie z portali społecznościowych, rzadko kiedy na naukę, czy programy dokumentalne, informacyjne. Większość badanych uczniów przyznaje, że w okolicy brakuje atrakcyjnych propozycji spędzania czasu wolnego, takich jak obiekty sportowe, tereny zielone, organizacje młodzieżowe. Należy poświęcić więcej uwagi ofercie zajęć oraz oddziaływań skierowanych do dzieci i młodzieży na terenie gminy. Może istnieć potrzeba szerszego zdiagnozowania zasygnalizowanego problemu.

6.1. Oddziaływania profilaktyczne wśród dzieci i młodzieży – rekomendacje oparte na modelu profilaktyki pozytywnej

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) podaje, że aż 50% zaburzeń zdrowia psychicznego prowadzących do nadużywania substancji psychoaktywnych, agresji i przemocy, a także innych postaw antyspołecznych zaczyna się w okresie dojrzewania³¹. Dzieci i młodzież są więc grupą wymagającą szczególnie intensywnych oddziaływań profilaktycznych.

Środowisko szkolne wywiera ogromny wpływ na rozwój fizyczny, emocjonalny i społeczny dzieci i młodzieży, stąd jego kształtowanie może sprzyjać zdrowiu psychicznemu³². Australijskie badania na zlecenie WHO pozwoliły na wyodrębnienie najistotniejszych czynników chroniących oraz czynników ryzyka³³:

- Czynniki ryzyka
 - 1) przemoc rówieśnicza
 - 2) odrzucenie przez rówieśników
 - 3) słaba więź ze szkołą
 - 4) niedostateczne kierowanie własnym zachowaniem (brak kontroli)
 - 5) destrukcyjna grupa rówieśnicza
 - 6) niepowodzenia szkolne
- Czynniki chroniące

Przez „czynniki chroniące” należy rozumieć: *wszystkie elementy osłabiające oddziaływanie czynników ryzyka, zwiększające „odporność” jednostki a więc zmniejszające prawdopodobieństwo wystąpienia zachowań problemowych*³⁴.

Można je pogrupować w kilka kategorii:

- 1) poczucie przynależności
- 2) pozytywny klimat szkoły
- 3) prospołecznie nastawiona grupa rówieśnicza
- 4) wymaganie od uczniów odpowiedzialności i udzielania sobie wzajemnej pomocy
- 5) okazje do przeżycia sukcesu i rozpoznawania własnych osiągnięć

³¹ World Health Organization, (2004), *Mental Health Policy, Plans and Programs*, Geneva.

³² Szymańska, J. (2012) *Ochrona zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży w szkole*, ORE Warszawa

³³ Monograph, (2000) Commonwealth Department of Health and Aged Care 2000. *Promotion, Prevention and Early Intervention for Mental Health*. Mental Health and Special Programs Branch, Canberra

³⁴ Słownik terminów według Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Źródło: http://www.parpa.pl/download/slownik_terminow.pdf (dostęp: 03.03.2021).

6) zdecydowany brak akceptacji przez szkołę dla przemocy³⁵.

Wymienione czynniki chroniące mają charakter uniwersalny. Zadaniem warsztatów profilaktycznych jest wzmocnienie czynników chroniących oraz osłabianie czynników ryzyka. Warto pamiętać, że **oddziaływanie w zakresie jednego tematu zajęć, np. dotyczących jedynie przemocy może przynieść pozytywne rezultaty także w profilaktyce innych zachowań ryzykownych.**

Na podstawie zrealizowanych przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych badań pn.: „Czynniki chroniące i czynniki ryzyka związane z postawami problemowymi warszawskich gimnazjalistów klas I-II”, **sformułowano kilka wniosków i rekomendacji o charakterze ogólnym.** Mianowicie:

- ✓ nadrzędną rekomendacją wyznaczającą kierunek działań profilaktycznych jest wzmocnienie pozytywnego stosunku do nauczycieli oraz budowanie klimatu współpracy pomiędzy nauczycielami w szkole oraz wspieranie konstruktywnych zainteresowań i zajęć pozalekcyjnych młodzieży;
- ✓ do najbardziej uniwersalnych i selektywnych czynników chroniących uczniów przed angażowaniem się w zachowania problemowe należy włączyć: pozytywne nastawienie do nauczycieli; udział w dodatkowych zajęciach pozalekcyjnych; aktywny udział w praktykach i uroczystościach religijnych; dobry kontakt z rodzicami; monitorowanie przez rodziców miejsc, w których młody człowiek spędza czas wolny.
- ✓ efektywna ochrona dzieci i młodzieży wiąże się z prawidłowym rozumieniem przez nauczycieli procesów rozwojowych właściwych dla okresy adolescencji. Dlatego zaleca się, aby wspierać pedagogów i nauczycieli zarówno na poziomie kształcenia formalnego, jak i nieformalnego, w zdobywaniu wiedzy oraz poszerzaniu umiejętności w zakresie rozpoznawania wyzwań oraz trudności specyficznych dla tego okresu rozwoju;
- ✓ wsparcie nauczycieli powinno także objąć działania związane z przeciwdziałaniem wypaleniu zawodowemu;
- ✓ działania profilaktyczne powinny być ukierunkowane na uczenie umiejętności życiowych uczniów związanych m.in. z postawami asertywności, konstruktywnym rozwiązywaniem konfliktów rówieśniczych na drodze negocjacji/mediacji oraz wspieranie ich w kształtowaniu poczucia własnej wartości.

³⁵ Rządowy Program na lata 2014-2016, *Bezpieczna i przyjazna szkoła.*

Kolejnym wnioskiem związanym ze skutecznością profilaktyki jest konieczność **planowania cyklicznych działań**. Warunkiem zmiany postawy (a więc nadrzędnego celu oddziaływań profilaktycznych) jest ich regularne utrwalanie, zastępowanie zachowań destruktywnych konstruktywnymi oraz wspieranie uczniów w zdobywaniu wiedzy nie tylko na temat zagrożeń przyjmowanych przez nich postaw, ale także pomoc w gromadzeniu wiedzy na temat alternatywnych postaw, tj. warunkujących poprawę jakości funkcjonowania uczniów w środowisku szkolnym i rodzinnym. Jednym z elementów skutecznej profilaktyki jest także ewaluacja podejmowanych działań. Jej cel wiąże się z oceną skuteczności wprowadzanych zmian i planowaniu następnych.

Wśród postulowanych oddziaływań profilaktycznych należy wyróżnić³⁶:

- ✓ zwrócenie uwagi nauczycieli i opiekunów na specyficzne potrzeby uczniów, które wiążą się ze specyfiką ich rozwoju psychospołecznego;
- ✓ wsparcie rozwoju praktycznych umiejętności uczniów w zakresie rozwiązywania konfliktów, radzenia sobie ze stresem, asertywnością, konstruktywnym wyrażaniem emocji i potrzeb, przyjmowania perspektywy innych oraz empatii;
- ✓ wspieranie uczniów w rozwijaniu ich pasji, zainteresowań oraz w kształtowaniu w nich postaw ukierunkowanych na twórczość, kreatywność i motywację odkrywania nowych rzeczy;
- ✓ wzmacnianie w uczniach poczucia przynależności, skuteczności i sprawczości;
- ✓ kreowanie pozytywnej atmosfery współpracy, umożliwiającej im samodzielne podejmowanie decyzji, branie za nich odpowiedzialności.

Warto również wspomnieć, że obok oddziaływań kierowanych do uczniów warto planować także szkolenia profilaktyczne dla grona pedagogicznego oraz rodziców. Jest to warunkiem **inicjowania zmian systemowych**, a więc nie tylko pracy nad zasobami osobowymi uczniów, ale także kształtowania ich środowiska szkolnego oraz rodzinnego – głównych środowisk, w których funkcjonują.

³⁶ A. Jaros, R. Jaros, *Czynniki ryzyka i czynniki chroniące związane z zachowaniami problemowymi – przegląd badań przeprowadzonych w Polsce* [w:] *Zapobieganie wykluczeniu z systemu edukacji dzieci i młodzieży nieprzystosowanej społecznie: perspektywa pedagogiczna*, (red.) J. E. Kowalska, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2014, s. 12-13.

Spis tabel

Tabela 1. Przyrost naturalny w Gminie Korczew- 2019 rok.....	5
Tabela 2. Powody przyznawania pomocy społecznej- liczba rodzin.	6
Tabela 3. Pomoc Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.	7
Tabela 4. Ocena ważności lokalnych problemów społecznych przez badanych mieszkańców.	15
Tabela 5. Zgodność z twierdzeniami na temat alkoholu- dorośli mieszkańcy.	21
Tabela 6. Przekonania dotyczące wychowania.	29
Tabela 7. Przekonania dotyczące przemocy.....	33
Tabela 8. Przekonania dotyczące substancji psychoaktywnych wśród uczniów klas 6-8 szkoły podstawowej.....	57

Spis wykresów

Wykres 1. Populacja w Gminie Korczew w latach 1995-2019.....	4
Wykres 2. Ekonomiczne grupy wiekowe.....	5
Wykres 3. Liczba respondentów- dorośli mieszkańcy.....	13
Wykres 4. Wiek inicjacji alkoholowej- dorośli mieszkańcy.....	17
Wykres 5. Częstotliwość spożywania alkoholu- dorośli mieszkańcy.....	18
Wykres 6. Ilość porcji alkoholu wypijanych podczas "standardowego" picia- dorośli mieszkańcy.....	19
Wykres 7. Stopień dostępności lokali w Gminie Korczew, w których można kupić alkohol w opinii dorosłych mieszkańców.....	19
Wykres 8. Czy wie Pani/Pan gdzie może zgłosić się po pomoc osoba uzależniona od alkoholu?	20
Wykres 9. Wiek inicjacji nikotynowej- dorośli mieszkańcy.....	22
Wykres 10. Czy pali Pan/Pani papierosy lub e-papierosy?	22
Wykres 11. Jak Pana/Pani zdaniem palenie e-papierosów wpływa na zdrowie?	23
Wykres 12. Ile zna Pan/Pani osób (osobiście lub „ze słyszenia”), które przyjmują substancje odurzające (narkotyki lub dopalacze)?	24
Wykres 13. Jakie substancje odurzające są najczęściej przyjmowane przez osoby, które znasz (pytanie wielokrotnego wyboru)?.....	25
Wykres 14. Czy wie Pan/Pani gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze?	26
Wykres 15. Czy w Pana/Pani otoczeniu są osoby (znane osobiście lub „ze słyszenia”) uzależnione od leków?.....	27
Wykres 16. Czy w Pana/Pani otoczeniu są osoby (znane osobiście lub "ze słyszenia") doświadczające przemocy w rodzinie?	31
Wykres 17. Czy wie Pan/Pani gdzie może uzyskać pomoc ofiara przemocy w Pana/Pani rejonie zamieszkania?.....	31
Wykres 18. Jak ocenia Pan/Pani rozpowszechnienie uzależnienia od hazardu w Pana/Pani środowisku?.....	35

Wykres 19. Czy wie Pan/Pani gdzie może uzyskać pomoc osoba uzależniona od hazardu w Pana/Pani środowisku?.....	35
Wykres 20. Czy w Pana/Pani otoczeniu są osoby (znane osobiście lub „ze słyszenia”), które padły ofiarą przestępstwa internetowego (np. włamania na konto, oszustwa, wyłudzenia, zniesławienia)?.....	36
Wykres 21. Jak ocenia Pan/Pani rozpowszechnienie uzależnienia od komputerów/Internetu w Pana/Pani środowisku?.....	37
Wykres 22. Czy zgadza się Pani/ Pan z twierdzeniem: "Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce"?.....	39
Wykres 23. Czy zgadza się Pani/ Pan z twierdzeniem: "Dostęp do alkoholu powinien być ograniczony lub kontrolowany"?	40
Wykres 24. Czy zgadza się Pani/Pan z twierdzeniem: "Osoby pijące alkohol zagrażają bezpieczeństwu w moim środowisku lokalnym"?	40
Wykres 25. Czy zgadza się Pani/Pan z twierdzeniem: "Osoby nieletnie mogą z łatwością kupić alkohol w lokalnych sklepach"?	41
Wykres 26. Czy zgadza się Pani/ Pan z twierdzeniem: "Picie alkoholu pomaga w trudnych sytuacjach życiowych"?.....	41
Wykres 27. Czy zgadza się Pani/ Pan z twierdzeniem: "Prowadzenie samochodu po niewielkiej ilości alkoholu jest bezpieczne"?.....	42
Wykres 28. Czy zgadza się Pani/Pan z twierdzeniem: "Kobiety w ciąży mogą bezpiecznie pić niewielkie ilości alkoholu"?	42
Wykres 29. Czy zgadza się Pani/ Pan z twierdzeniem: "Alkohol powinien być dostępny dla osób poniżej 18 roku życia"?	43
Wykres 30. Czy zgadza się Pani/ Pan z twierdzeniem: "W okolicy jest zbyt dużo punktów sprzedaży napojów alkoholowych"?	43
Wykres 31. Jak często zdarza się, że osoba niepełnoletnia próbuje kupić alkohol w Pana/Pani sklepie?.....	44
Wykres 32. Jak często zdarza się, że ktoś spożywa alkohol w obrębie Pana/Pani sklepu?	44

Wykres 33. Czy zdarzyło się w ciągu ostatnich 3 miesięcy jakieś nieprzyjemne zajście związane z używaniem alkoholu w obrębie sklepu?	45
Wykres 34. Czy kiedykolwiek sprzedał Pan / sprzedała Pani alkohol osobie, o której wiedział Pan/Pani, że jest nieletnia?	45
Wykres 35. W przypadku wątpliwości, jak często pyta Pan/Pani o dowód potwierdzający pełnoletniość klienta?	46
Wykres 36. Jak, Pana/Pani zdaniem funkcjonuje kontrola sprzedaży alkoholu w Pana/Pani miejscowości?	46
Wykres 37. Jak czujesz się w swojej klasie?	48
Wykres 38. Czy byłeś/aś kiedyś na wagarach?	49
Wykres 39. Powody wagarowania.	50
Wykres 40. Czy kiedykolwiek próbowałeś alkoholu?	51
Wykres 41. Okoliczności inicjacji alkoholowej.	51
Wykres 42. Jak często pijesz alkohol?	52
Wykres 43. Rodzaj spożywanego alkoholu.	52
Wykres 44. Czy łatwo jest kupić alkohol, jeśli nie ma się ukończonych 18 lat?	53
Wykres 45. Czy kiedykolwiek próbowałeś papierosa?	54
Wykres 46. Okoliczności inicjacji nikotynowej.	54
Wykres 47. Czy obecnie palisz papierosy?	55
Wykres 48. Czy łatwo jest kupić papierosy, jeśli nie ma się ukończonych 18 lat?	55
Wykres 49. Czy kiedykolwiek próbowałeś narkotyków lub dopalaczy?	56
Wykres 50. Czy łatwo jest kupić narkotyki w Twoim środowisku?	56
Wykres 51. Rodzaj doświadczanej przemocy w szkole ze strony rówieśników (pytanie wielokrotnego wyboru).	59
Wykres 52. Jak często doświadczasz którejkolwiek z form przemocy w szkole ze strony innych uczniów?	59
Wykres 53. Częstotliwość korzystania z komputera.	60

<i>Wykres 54. Na co poświęcasz najwięcej czasu korzystając z komputera (pytanie wielokrotnego wyboru)?</i>	61
<i>Wykres 55. Jakbyś się czuł/a, gdybyś przez cały tydzień nie byłoby dostępu do Internetu?</i>	62
<i>Wykres 56. Styczność z cyberprzemocą: SP 6-8.</i>	64
<i>Wykres 57. Czy kiedykolwiek grałeś na automatach (takich, gdzie wygraną są pieniądze)? ..</i>	65
<i>Wykres 58. Czy kiedykolwiek grałeś w gry internetowe, w których można wygrać pieniądze (np. poker)? ..</i>	66
<i>Wykres 59. Ile czasu dziennie przeznaczasz na oglądanie telewizji? ..</i>	67
<i>Wykres 60. Rodzaje najczęściej oglądanych programów.</i>	68
<i>Wykres 61. Ile czasu dziennie korzystasz z telefonu? ..</i>	68
<i>Wykres 62. Na czym spędzasz najwięcej czasu korzystając z telefonu? ..</i>	69
<i>Wykres 63. Czy Twoi rodzice wiedzą, co robisz w wolnym czasie? ..</i>	70
<i>Wykres 64. Z kim najczęściej spędzasz czas wolny? ..</i>	70
<i>Wykres 65. Czy uważasz, że w Twojej okolicy jest dużo fajnych propozycji spędzania wolnego czasu? Jeśli nie to, co mogłoby być lepiej? ..</i>	71
<i>Wykres 66. Czy masz pasję- coś, co lubisz robić i kiedy to robisz nie czujesz, że mija Ci czas? ..</i>	72